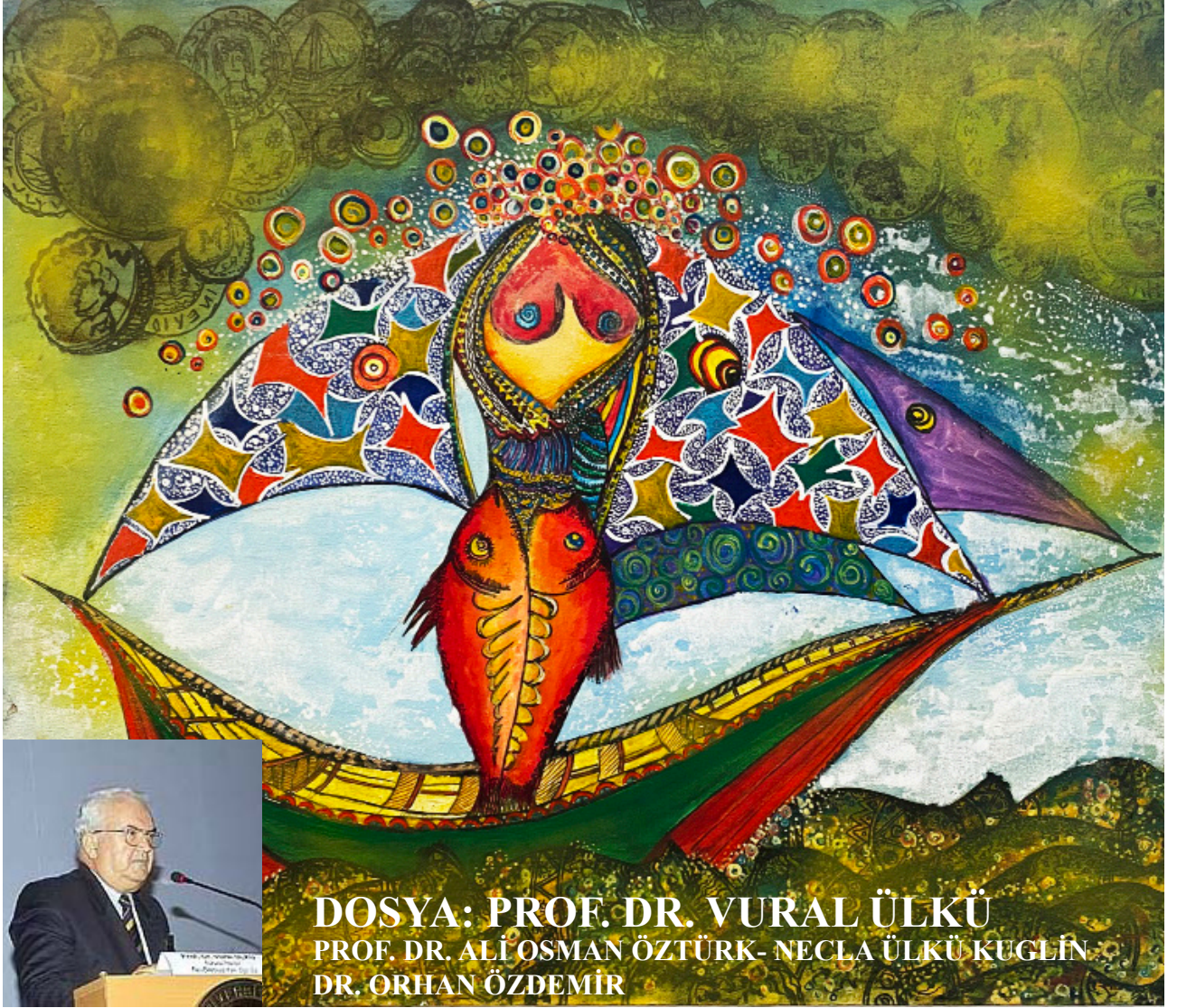

MERSİN SANAT EDEBİYAT

EKİM - KASIM - ARALIK 2025

YIL : 5

SAYI : 17

DOSYA: PROF. DR. VURAL ÜLKÜ

PROF. DR. ALİ OSMAN ÖZTÜRK- NECLA ÜLKÜ KUGLİN

DR. ORHAN ÖZDEMİR

ŞAHİN TAŞ - AYDAN YALÇIN - ZAFER DORUK - DURAN AYDIN - GÜLSEREN ÜNSÜN ENGİN

EMİNE ŞİMŞEK EMİRAL - PATRICK PÉREZ SÉCHERET / ALİ DEMİR

HİLMİ DULKADİR - ERKAN ÖZAYDIN

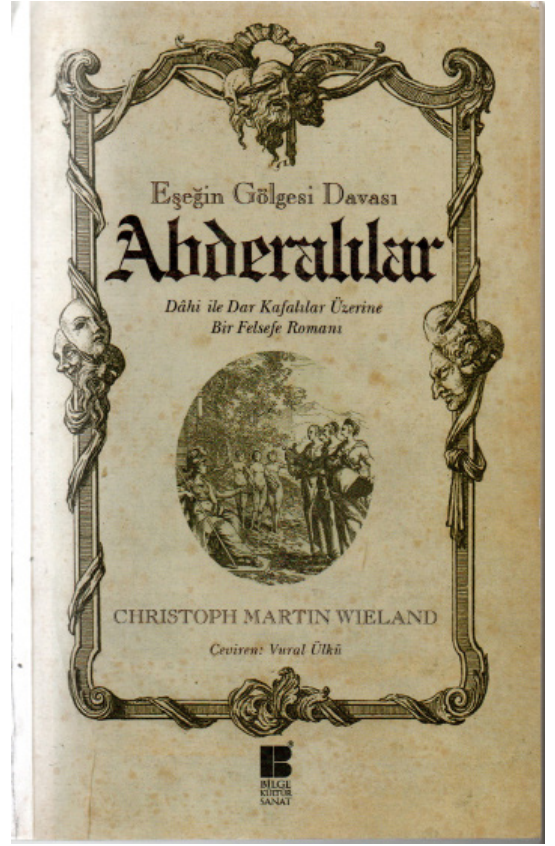
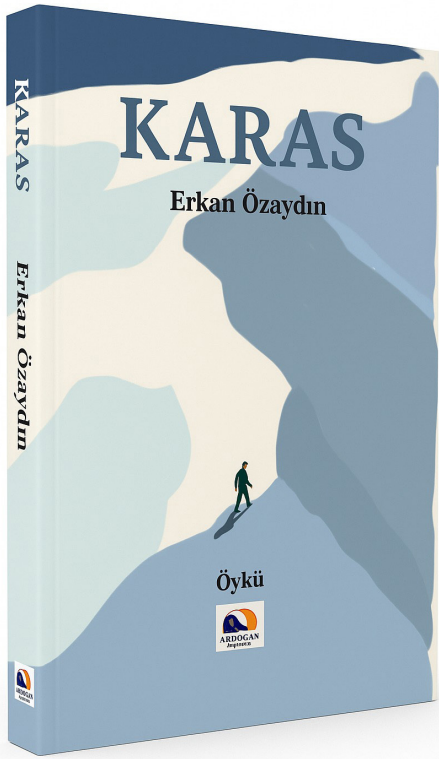
BEDRİYE KORKANKORKMAZ - NALAN ÇELİK - F. SAADET BİLİR

SABAHATTİN ÖZKAN - NECATİ ALBAYRAK - TURGAY DEĞİRMENCİ - HASAN ÇELİKKOL

ÂŞIK BEÇARE (TAMER AÇIKALIN) - EBRU BOZCUK - CELAL NECATİ ÜÇYILDIZ

YUSUF CAN AKDAĞ - HAŞMET AKAL / ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

GÖRSEL / RAFET VAN - UFUK TUĞCU - SABRİYE BABUŞ - MUSTAFA YILDIZ

'Natürmort'-Ufuk TUĞCU

ÜÇ AYLIK SANAT EDEBİYAT DERGİSİ

Sahibi

MERSİN SANAT EDEBİYAT DERNEĞİ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Tasarım ve Mizanpaj

O. Erkan Özaydın

Editörler

O. Erkan Özaydın-Dr. Orhan ÖZDEMİR

Yayın Kurulu

Ali F. BİLİR - Dr. Orhan ÖZDEMİR

Aydan YALÇIN - Ferhat İŞLEK

Bedriye KORKANKORKMAZ

Nalan ÇELİK

Kapak Görseli

Rafet VAN

İletişim

erkanozaydin48@gmail.com

www.mersinsanatedebiyat.com

05367715159

Basılı dergi için yıllık bağış 1000 TL

Pdf sürdürüm için yıllık bağış 250 TL

MERSİN SANAT EDEBİYAT DERNEĞİ

İş Bankası Mersin Merkez Şb.

IBAN: TR41 0006 4000 0016 6003 2674 31

Basım Yeri

Parkur Form Ofset Matbaacılık

Merkez San. Sit.1341. Cad. No: 45

İvedik OSB, Yenimahalle - ANKARA

Sertifika No: 42235

ISSN No: 2791-7762

Basım Tarihi

30 Eylül 2025

Temsilciler

Adana - Kubilay ALTUNTAŞ

İzmir - Ferhat İŞLEK

Tarsus - Remzi KARABULUT

Antalya - Turgay DEĞİRMENCI

Samsun - Celal KARACA

Mersin Sanat Edebiyat Derneği'nin süreli yayın organıdır. Yayımlanan yazı ve şiirlerden yazarı sorumludur. Dergiye gönderilen yazılar iade edilmez. Dergimiz ticari amaçlı olmadığı için yazıları dergide yayımlanan yazarlara ve görsellere telif ödenmez. Dergide yer alan yazılar bütün kullanılmaz, altıntılarda ise derginin adının ve sayfasının belirtilmesi zorunludur.

Editörden

Yaz ayları iklimsel nedenlerle kurak ve bunaltıcı geçti. Ekonomik sorunlar sürüp giderken, orman yangınları da yurttaşlarımızın yaşam alanlarını tehdit edecek boyutlara ulaştı. Evlerini ve canlarını kaybedenler oldu. Ekonominin düze çıkmasını, yaraların da ivedilikle sarılmasını diliyoruz.

Ekonomik bunalımların yaşandığı dönemlerde düşünmek ve yazmak çoğu zaman sancılı olmuştur. Faşizmin böyle zamanlarda iktidara geldiği bilinmektedir. Böyle dönemlerde hukuk tümüyle rafa kaldırılır; tutuklamalar, sürgünler birbirini kovalar. Ne var ki sanat ve edebiyat, her durumda iyi ve güzel olanın peşinde koşmaktan vazgeçmez. Kendi ölçüleri içinde var gücüyle söylenmemiş olanı söylemeye çalışır. Kuşkusuz dergimizin amacı da budur.

Dergimizin bu sayısında bir Prof. Dr. Vural Ülkü dosyası oluşturmak istedik. Mersin Üniversitesinin kurucu rektörü, yazar ve çevirmen Prof. Dr. Vural Ülkü, sanat ve düşün dünyamıza ve ayrıca Mersin'e kattıklarıyla bundan çok daha fazlasını hak etmektedir. Yerel dergilerde yayımlanan telif ve çeviri yazıları kalınca bir kitap oluşturacak çokluktadır. Bu yazılarından başka, rektörlüğü sırasında sanata önem vermesiyle öne çıkmıştır. Üniversitelerdeki çöküntüler göz önüne alındığında, Prof. Dr. Vural Ülkü'nün, Cumhuriyet'in ilkelerinden ödün vermediği görülür. Dolayısıyla bu sayımızda Prof. Dr. Vural Ülkü ile ilgili yazılara yer verilmektedir.

Bu arada Mersin Sanat Edebiyat Derneğinin yürüttüğü İlyas Halil Öykü Yarışmasına ülkemizin dört bir yanından öyküler gelmeye devam etmektedir. Son başvuru tarihi 15 Ekim 2025 olarak belirlenmiştir. Jüri değerlendirmesinin sonuçları en erken ilgililere duyurulacaktır.

Tüm okuyucularımızı "Yurta barış, dünyada barış!" dileklerimizle selamlıyoruz.

Orhan ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

- Prof. Dr. Vural ÜLKÜ** Frankfurt Notları – 2 / 3-6
- Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK** Dil[l]e Gelen Bir Yaşam:
Prof. Dr. Vural Ülkü'nün Bir Miras ve Rehber Olarak
“Dil Bilimine Giriş” Kitabına Dair / 7-8
- Necla Ülkü KUGLİN** Aileden Biri: Vural Ülkü / 9-13
- Şahin TAŞ** Can diliyle / Henüz antep benimken / Şiir / 13
- Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK** Johann Peter Hebel Yeniden Türkçede: Prof. Dr. Vural Ülkü'nün
Tam Çevirisiyle Edebi Kültür Aktarımı / 14-15
- Dr. Orhan ÖZDEMİR** Bir Cumhuriyet Aydını : Prof. Dr. Vural Ülkü / 16-18
- Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK** Prof. Dr. Gürsel Aytac (1940–2025)' In Ardından / 19
- Aydan YALÇIN** Akdeniz Düşü / Şiir / 20-21
- Zafer DORUK** Yoksulluk: Çukurova'nın Bitmeyen Öyküsü / 22-24
- Duran AYDIN** Sokakta Uçuşan Kâğıtlardan Kitaplara / 25-26
- Hilmi DULKADİR** Günaydın Sevgili Okurlarım / 27
- Bedriye KORKANKORKMAZ** Uykusuz Yüzyıllar / Şiir / 28
- Nalan ÇELİK** Edebiyatta Oya, Dantel, Ceket ve Mor Cepken / 29-32
- F. Saadet BİLİR** Su Hayattır / 33-34
- Gülseren Ünsün ENGİN** Seksen Yaşına Adım Atarken / 35
- Emine Şimşek EMİRAL** Cumhuriyetimizin 102. Yılında Anılarımız / 36-37
- Patrick Pérez SÉCHERET** (Türkçesi: Ali Demir) Hikmet'e Altıncı Mektup / Şiir / 37
- Sabahattin ÖZKAN** Bir İnsanı Tanımak ve Eskitmek / 38
- Faik GÜÇLÜ** Parçalanmış Gerçeklikler Edebiyatı –II / 39-40
- Mustafa OĞUZ** Uzungöl'ün Kısacık Öyküsü / 40
- Necati ALBAYRAK** Kıvılcım / 41
- Turgay DEĞİRMENCİ** Yaralarımızdan Bildik Birbirimizi / Şiir / 42
- Hasan ÇELİKKOL** Gün Doğmadan Bıraktım Boşluğa Çaresizlik Halimi / Şiir / 42
- Ebru BOZCUK** Işığın İçine Sızdığı Yer Bir Japon Sanatı : Kintsugi / 43
- Celal Necati ÜÇYILDIZ** Kırtıl Dağı Yandı Hoynu / 44-45
- Âşık BEÇARE (Tamer AÇIKALIN)** Yangın geldi Kırtıl'a da dayandı / 45
- Haşmet AKAL, Ümit Yaşar OĞUZCAN** “Günaydın Ümit Yaşar”, “Merhaba Haşmet Akal”/ Söyleşi / 46-47
- Yusuf Can AKDAĞ** Ey Özgürlük / 48
- Erkan ÖZAYDIN** Kendinde Yakın / Şiir / 48

Frankfurt Notları - 2

Prof. Dr. Vural ÜLKÜ*

Tarihte Frankfurt

Frankfurt, Alman tarihinde çok önemli bir role sahiptir. Orta Çağ'ın Alman kralları, “gezen krallar”-dı, sürekli bir başkent olmadığı için, krallar canlarının istediği yerde bir saray (Pfalz - Palast) yaptırıp orada otururdu; hatta (1196 da üç yaşındayken kral ilan edilen, 1212’de resmen tahta çıkan) II. Friedrich, 1250’de ölene kadar Sicilya’da kalmayı tercih etmişti. 1356’dan itibaren Frankfurt, Alman krallarının seçiminin yapıldığı yerdı. Tabii bu, halkın katıldığı bir seçim değildi. 1356’dan itibaren, “Kurfürst” (Seçici Prens, Elektör) unvanı taşıyan üçü din adamı yedi kişi (Trier, Mainz ve Köln başpiskoposları ile, Rhein Kontu, Saksonya Dükü, Brandenburg Prensi, daha sonra Bohemya Kralı), mevcut hanedandan uygun kişiyi kral “seçerdi”. 1562-1806 arasında Alman kralının ve imparatorunun taç giyme töreni de Frankfurt’ta yapılırdı.

1815’te Napoleon kesin olarak yenildiğinde, Alman aydınları, Alman ulusal devletinin nihayet kurulacağını ummuşlardı. Fakat öyle olmadı, 1806’da sona eren bin yıllık “Alman Halkının Kutsal Roma İmparatorluğu” yerine, “Deutscher Bund” adıyla, 35 bağımsız Alman devletinden ve 4 “Hür Şehir”den oluşan gevşek bir konfederasyon kuruldu. Bu devletin tek organı, başkanlığını Avusturya’nın yaptığı, Frankfurt’taki “Federal Meclis”ti. Bu Meclis, ilk günden itibaren Prusya-Avusturya çekişmesine sahne oldu. Sonunda 1866’daki “kardeş savaşı”nda Prusya’nın Avusturya’yı yenmesiyle roller değişti. Prusya, 1870 / 71’de İkinci Reich’in kurucusu olurken, Avusturya ikinci plana itildi.

1848 / 49’da Frankfurt, 1. Ulusal Alman Meclisi’nin toplantılarına ev sahipliği yaptı. 1848’de Fransa’da yeni bir ihtilal patlak vermiş, bu hareket bütün Avrupa ülkelerine yayılmıştı. Frankfurt’taki Mecliste ise, aylarca konuşmalar, görüşmeler yapıldı, fakat bir sonuca varılamadı. Ancak olumlu bir gelişim, yeni doğan A.B.D.’nin anayasasından ve 1789

Fransız İhtilali’nin İnsan Hakları Bildirgesi’nden alınan ilhamla, yeni bir anayasa hazırlanmasıydı. Buna göre, Almanya meşruti bir krallık olacaktı, kral olarak da Prusya Kralı 4. Friedrich Wilhelm öngörülmüştü. Fakat Kral, bu konuda sunulan teklifi, “kendisinin gücünü Tanrıdan aldığını, halk tarafından seçilen bir kral olmayı asla kabul etmeyeceği” gerekçesiyle reddetti.

Meclis de usul usul dağıldı. Ulusal devlet, “II. Reich”, ancak 1871’de Kanzler (Başbakan) Bismarck önderliğinde “kan ve demir” ile Avusturya ve Fransa ile yapılan ve zaferle sonuçlanan savaşların ardından kurulacak, daha sonra da Almanya, II. Wilhelm döneminin ardından faşizme ve sözde “bin yıl” sürecek, gerçekte on iki yıldan ibaret Üçüncü Reich felaketine sürüklenecekti.

1849’daki anayasa taslağı, Almanya’da 1919’da cumhuriyet ilan edildiğinde, öyle bir partinin hazırladığı bir metin biçiminde değil, geniş bir uzlaşma ile esası korunarak, fakat elbette bazı değişikliklerle yürürlüğe konmuş ve özgürlükçü bir anayasa olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu özgürlükler bazılarına fazla gelmiş, Naziler, bütün hakları ve özgürlükleri kötüye kullanarak, çiğneyerek, “iktidara gelinceye kadar demokratiz”, “demokrasi amaç değil, araçtır” diyerek, halkı kandırarak kendi terör rejimlerini kurmuşlardır. – 1949’da kabul edilen, 1990’daki birleşmeden sonra ufak bir revizyondan geçen Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası, bu bakımdan 1848 Frankfurt Ulusal Meclisi’nin attığı temelde oluşmuştur, diyebiliriz.

Frankfurt’ta Ulusal Meclis’in toplantılarını yaptığı, klasik üslûpta 1833’te tamamlanmış bir Protestan kilisesi olan “Paulskirche” (Aziz Paulus Kilisesi), bugün çok güzel bir müze ve Frankfurt’un en görülmeye değer yerlerinden biri.

Tarih, siyaset ve ekonomi açılarından bu kadar önemli olan Frankfurt, İkinci Dünya Harbi’n-

den sonra Almanya'nın yeni başkenti olarak da düşünülmüştü. O zamana kadarki başkent Berlin, işgal altındaydı ve Almanya'nın kendisi gibi dört işgal bölgesine bölünmüştü. 8 Mayıs 1945'ten sonra dört yıl süreyle Almanya'da yasama gücü yoktu, yürütme ve yargı da işgal kuvvetlerinin elindeydi. Daha sonra "Soğuk Savaş" başlayıp da, A.B.D., İngiltere ve Fransa, kendi işgal bölgelerini birleştirerek Sovyetler Birliği'ne karşı bir kalkan olarak düşündükleri yeni Alman devletini ayağa kaldırdıklarında, önce yeni bir başkent arandı. Berlin, Sovyet İşgal Bölgesi'nin ortasında bir ada gibi kaldığı için de düşünülmedi, kaldı ki Doğu Berlin, 7 Ekim 1949'da kurulduğu ilan edilen Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin başkenti olmuştu. Batı Almanya başkenti olarak ilk akla gelen isim Frankfurt idi. Fakat o zamanki Başbakan Adenauer (kendisi de Bonn'a çok yakın bir köyden geliyordu), "geçici başkent" olarak sakin, işçi ve öğrenci hareketlerinin olmadığı, koyu muhafazakâr (Hristiyan Demokratların kalesi) ve büyükçe bir kasabadan başka bir şey olmayan Bonn'un seçilmesini sağladı. İki Alman devletinin 1990'da birleşmesinden sonra ise, 1991'de Berlin'in resmen yeniden başkent olması kararlaştırıldı.

Ahmet Hâşim, 1932 yılındaki Frankfurt'un sokaklarını ve mağazalarını çok beğenmiş, fakat akşamlarından hiç hoşlanmamıştır: "Gece gidilecek yer bulmak halledilmez bir mesele olurdu. Frankfurt gecelerinin karanlığı kadar fakir bir karanlık bilmiyorum: Kahveler yeknesaktır, kabareler soğuk ve tenhadır. (...)” diye eleştirir ve "altı yüz bin nüfusluk bir şehir için eğlence fukaralığının bu derecesi garip değil mi?" diye sorduktan sonra "Frankfurt, bütün ikinci derece Alman şehirleri gibi, ahalisi [akşam] onda horlayan tatsız bir aile şehridir." diyerek öfkesini ve hayal kırıklığını dile getirir.

Benzer bir duyguyu 1961 yılı sonbaharında Bonn'a gittiğimde ben de yaşamıştım. Yalnız Bonn'da insanların yüzde doksanı, (o zaman yapılan bir araştırmada belirlendiğine göre) akşam 10'da değil, sekizde (!) yatıyorlardı. Tabii o devirde televizyon hemen hemen yok gibiydi. Biraz eğlenmek için, Köln'e gidilmesi gerekirdi; neyse ki orası da trenle sadece yirmi dakikalık mesafedeydi.

Öte yandan Frankfurt'un gece ve eğlence hayatı da, 1930'larla karşılaştırılmaz bile. Bir kere ta-

rihî operası "Alte Oper" bütün ülkede çok ünlü. Diğer operalar, operetler, müzikal sahneleri de ayrı. Tiyatro hastası Almanlar, çok sayıda (benim sayabildiğim 39) tiyatroyu her akşam tıklım tıklım dolduruyor; küçük kabareler, danslı café ve restoranlar buna dahil değil. Gece kulüplerinden, diskolardan söz etmeye bile gerek yok. Ahmet Hâşim, ilanları şehir rehberlerinde sayfalar dolduran, "sabaha kadar açık" "erotik kulüp", "masaj salonu" gibi yerleri, "ev, otel ve büro ziyaretleri" organize den " Eskort servisleri"ni görseydi ne derdi acaba?

Yemek konusuna gelince: Frankfurt'ta Türk, İtalyan, Fransız, Çin mutfağından Etiyopya ve Thai mutfağına kadar, her ülkenin yemeklerini sunan restoranları bulmak mümkün, hatta Alman ve Bavyera restoranları bile var (!).

Yabancılar

"Frankfurt Seyahatnamesi"nde Ahmet Hâşim, Frankfurt nüfusunun "onda ikisini", yani yüzde yirmisini Yahudilerin oluşturduğunu yazar. Nazilerin "Holocaust" diye anılan soykırım sonucu, her yerde olduğu gibi Frankfurt'ta yaşayan Yahudilerin sayısı da çok azalmış; Şu anda orada oturan Yahudiler, sonradan gelenler. Buna karşılık, bütün Alman şehirleri gibi, Frankfurt da her milletten insanla kaynıyor. Almanya'nın nüfusu 82 milyon, bunun yanında en az yüzde on oranında, belki de daha fazla (8 – 9 milyon) yabancı bu ülkede yaşıyor. Bunların içinde, tam sayı kesin bilinmemekle birlikte, 4 milyon kadar nüfusla Türkler en büyük grubu oluşturuyor. Sokaklarda, tramvaylarda, otobüslerde, yeryüzünde konuşulan dillerin büyük kısmını duymak mümkün; çünkü Papua Yeni Ginesi, Tamil, Molukkalı, Afrika'nın her ülkesinden siyah derili, Koreli, Güney Amerikalı ... sayısız insan Alman şehirlerinde, tabii bu arada Frankfurt sokaklarında. İçlerinde, ülkelerindeki siyasi baskılardan kaçanlar da olmakla birlikte, kapağı Almanya'ya atanların en büyük kısmını çeken şey, ülkedeki refah seviyesi ve yaşayış biçimi. Almanya'dan ayrılmayanların başlıca gerekçesi ise, üç D (düzen - disiplin - dürüstlük) yanında, eğitim ve sağlık sistemlerinin mükemmelliği. Almanya'ya vize konusu açıldığında yeri göğü inletiyoruz, diplomatlarımız cıfcaflı ama içi boş "serbest dolaşım hakkı" sloganını ağızlarından düşürmüyorlar, ama Almanya'nın yabancılarla tıklım tıklım dolu olduğu gerçeğini görmemeyi tercih ediyor-

ruz.

Türkler konusuna dönersek: Bugün Almanya'nın her şehrinde bir paralel Türk şehri oluşmuş durumda. Berlin'de en az 200 bin (bazılarına göre bunun iki misli) Türk, (bu da çok önemli!) toplu hâlde, başkentin en merkezî semtlerinden Kreuzberg ve çevresinde oturuyor. Alman sosyologlar için, "Kreuzberg" bir kavram. Münih, Köln, Ludwigshafen, Hamburg ve diğer büyük Alman şehirlerinden, en küçük köylere kadar her yerleşim yerinde bir Türk yerleşim yeri bulmak mümkün. Yanlış anlaşılmasın, Almanlar Türkleri gettolara tıkmıyor; bir arada olmayı Türkler seçiyor. Genellikle de aynı yerden gelenler, büyük aileler, bütün akrabalar iç içe yerleşiyor. Bir tanıdık beni, Koblenz yakınlarındaki, ismini pek kimsenin bilmediği, on bin nüfuslu Montabaur kasabasına götürdüğünde, hepsi aynı blokta yaşayan onlarca akrabaşının bizi karşılarken yaptığı şamata, şehrin yarısını ayağa kaldırmış, bütün evlerin pencerelerinden şaşkın bakışlı Almanların başları uzanmıştı.

Mannheim'da katıldığım bir toplantının akşamında, belediye başkanı kim olduğumu ve nereden geldiğimi öğrenince, keyifle "Eh, şehrinize hoş geldiniz!" demişti. "Şehriniz" demesinin sebebi, (Frankfurt'tan trenle bir saatlik mesafede bulunan) Mannheim'daki yoğun Türk nüfusu idi. Şehrin kalbindeki, merkezini "Marktplatz"ın (pazar meydanının) oluşturduğu alışveriş merkezi, tam anlamıyla Türklerin elindeydi. Pazarın bir tarafında yan yana iki Türk bankasının şubeleri, onların yanında "Helâl Bakkaliye", "İstanbul Balıkçısı", iki Türk seyahat şirketi, "Kuaför Necla", "Mersin Kuyumcusu" yer alıyordu. Öte yanda bir zamanların Alman restoranı "Wienerwald", artık Türk yönetiminde, Türk garsonlarla çalışmalarını sürdürüyordu. Yanındaki restoran ise, "Mersin tantuni servisi"nin başladığını büyük harflerle müjdeliyordu. Ana cadde olan "Planken"deki emlakçıdan telefona kadar iş yerlerinin neredeyse üçte ikisi Türkçe isimler taşıyordu. Sadece sokak adları Almanca idi, pazardaki satıcı, (Almanlara da) Türkçe bağırıyordu, hatta fiyatları bile, euro yerine Türkçe para birimi kullanarak, "kilo bir lira" diye söylüyordu. Pazarın çevresindeki ve arkasındaki sokaklar her şeyiyle tam Türk mahallesi idi; yabancı unsurlar sadece (çoğunu Türklerin işlettiği) "sex-shop"lardı.

Aynı manzara, Frankfurt'ta, Ludwigshafen'de, Köln'de, Münih'te, Bremen'de, ...kısacası her Al-

man şehrinde artık normal. Frankfurt'a son gidişimizde, oturacağımız evin bulunduğu Rödelheim semtinin S-Bahn (hızlı banliyö treni) istasyonunda indik, elli metre kadar yürüdük, sol tarafta gördüğümüz ilk dükkân, bir aile işletmesi olan, sahibi Kazanlılı "Mersin Manavı" idi. Biraz ilerleyince gördük ki, unlu mamüller satan yerleri, bakkalları, döner kebapçıları, kuaförleri ... ve en önemlisi, sadece erkeklerle mahsus "kıraathane"si ile gerçek bir Türk kasabasına gelmiştik. O kiraathanede, tavla şakırtıları içinde, sigara dumanından neredeyse boğularak ve iskambil oynayanların camları zangırdatan küfürlerine - olabildiğince - kulaklarımı tıkayarak, bir futbol maçı bile seyrettim! Maçtan sonra, kapıdan çıkınca herkes birden sessizleşti ve sakın sakın evinin yolunu tuttu.

Almanya'da, (öğrendiğim son rakama göre) 150 binden fazla Türk, ev, dükkân, arazi sahibi. (Bu rakam değişebilir, giderek de artmaktadır.) Yine ben-deki son rakama göre, 60 binden fazla Türk, patron durumunda, yanında en az iki işçi çalıştırıyor, bunların bazıları da Alman. Bizde bazı politikacıların, "Yabancılar güneyde ev alıyor, yakında toprağımız kalmayacak!" biçimindeki yaygaralarını düşünüyorum da, ne diyeceğimi bilemiyorum.

Ulaşım

Almanya'da en mükemmel ulaşım sistemlerinden biri, Berlin'le beraber Frankfurt'ta. Öyle güzel bir metro + S-Bahn + tramvay + otobüs ağı kurulmuş ve sistem o kadar kusursuz işliyor ki, şehrin bir noktasından başka bir noktasına gitmek, sorun değil eğlence oluyor. Şehri gezmenin en güzel yollarından biri de, bir toplu ulaşım aracına binip son durağına kadar gitmek. Son zamanlarda birçok Alman şehrinde olduğu gibi, Frankfurt'ta da "rikscha"lar (bisiklet taksiler) çok moda. Güçlü kuvvetli, kısa pantolonlu sürücüler, arkada iki kişilik oturma yeri olan bisikletlerle, alışveriş merkezi Zeil caddesinden istediğiniz yere kadar size keyifli bir gezi yaptırıyor. Yollarda, çukur, kasis diye bir şey yok. Yüz binlerce insanı ilkel minibüslerle taşımak; TIR kamyonundan traktöre, çimento kamyonundan taksiye, özel araçtan eskicilerin üç tekerlekli bisikletlerine kadar bütün araçları, Mersin'de olduğu şekilde, aynı ve tek ana caddeden geçirmek gibi parlak zekâ örneği uygulamalara orada rastlanmıyor.

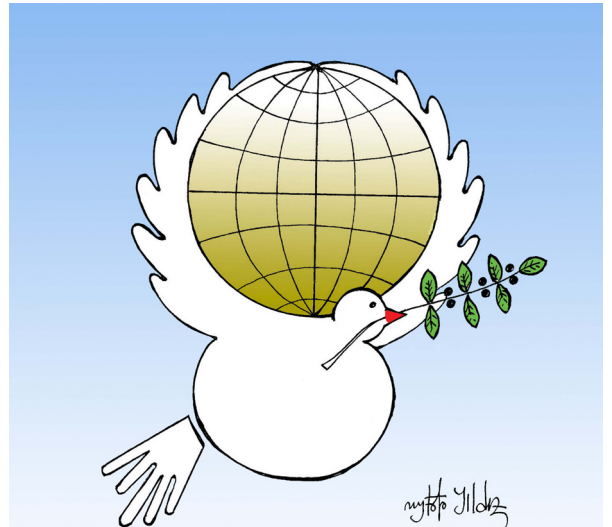
Frankfurt'ta çok güzel tekne gezileri de mümkün ve mutlaka yapılmalı. "Römer"den biraz yürüyünce, nehir kıyısına varılır, orada bekleyen teknelerle, Main nehrinde istediğiniz yöndeki tekneyi seçerek, "Frankfurter" sosisli + biralı veya pastalı ve kahveli nefis bir öğleden sonra gezisi keyfi yaşayabilirsiniz. "Römer", 15.-19. yüzyıl arasında on bir büyük eşraf evinin oluşturduğu, tarihi belediye binasını da içine alan bir kompleks. Sivri ve basamaklı çatılarıyla, şehrin en önemli sembollerinin başında, her turistin önünde resim çektiği, her fotoğraf makinesine mutlaka girmiş bir obje. İkinci Dünya Harbi'nde tamamen yıkılan binalar, özellikle ön cepheleleri, asıllarına tamamen uygun biçimde restore edilmiş.

Frankfurt'un en görülmeye değer yerlerinden biri de "Hauptbahnhof" (gar binası). Bazılarının vakitiyle "büyük vizyon" sahibi diye lanse etmeye çalıştığı bir politikacı, treni komünizme has bir şey olarak görmüş ve aşağılamıştı. Almanların ezici çoğunluğu mutlaka komünist olmalı ki, treni bu kadar seviyor ve kullanıyor. Tren istasyonları ise, son yıllarda başta aşağı yenilendi ve birer çok katlı süper alışveriş merkezi hâline getirildi. Frankfurt'un tren istasyonu da sayısız mağazası, restoranı ve eğlence yeri ile gerçek bir "süper market". Katlardan bazılarında S-Bahn'a veya metroya, bazılarında tramvaya binilebiliyor, Avrupa'nın en uzak yerlerine de, Frankfurt'un banliyölerine de tren bağlantısı oradan sağlanıyor.

İstasyon binasının önündeki taksilerin tümü krem renginde Mercedes veya benzeri düzgün arabalar. Ucuz külüstür arabaları taksi yapmak gibi düşünce, burada bilinmiyor. Bir yabancıнын yeni geldiği bir yerdeki ilk izlenimi, bindiği taksile ilgilidir. (Bu konuyu bir köşe yazarımız bir süre önce ele almıştı; fakat kimsenin ilgilendiğini sanmıyorum.) – Frankfurt istasyonu önündeki taksi şoförlerinin çoğu Türk veya başka ülke vatandaşı. Bir keresinde, çat pat Türkçe bilen bir Arnavut şoföre rastlamıştım. Gideceğim adresi söyleyince, şehrin kuzeyindeki ufak bir sokağı birden çıkaramadı, fakat hemen ayrıntılı bir şehir planını eline aldı ve yola koyulduk. İstanbul'da taksi şoförleriyle bazı sorunlar yaşadığım için, oldukça tedirgindim. Bir keresinde Galata Kulesi'ne gitmek için Taksim'den bindiğimiz bir taksinin şoförü, çok yoğun trafikte bunalarak, "yolu iyi bilmediğim ve tarif edemediğim için", eşimle beni, bavulumuzla birlikte arabadan atmıştı! Karaköy'de bindiğimiz bir taksinin

şoförü ise, "Nişantaşı"nı hayatında hiç duymamıştı. - Fakat bizim Arnavut şoför, beni biraz dolaştırarak da olsa, gideceğim yere götürdü. Parayı ödediğim zaman, hiç beklemediğim bir şey yaptı: "Yolu iyi bilmediğim için özür dilerim, sizi biraz fazla dolaştırdım. Bu paranın bir kısmını alamam." dedi ve bana geri verdi! - Artık bütün taksilerde navigasyon cihazı olduğu için, adres bulamama diye bir endişe de ortadan kalkmış durumda.

Karamsar bir ortamda Frankfurt'a giden Ahmet Hâşim, oldukça olumsuz izlenimlerle şehirden ayrılmıştı. Gerçekte ise Frankfurt, bir Freiburg'un, bir Dresden'in, bir Bad Godesberg'in veya herhangi bir başka Alman şehrinin güzelliğine sahip değilse de, insanın sevebileceği, asla sıkılmayacağı bir kent. Hepsini birbirinden ilgi çekici 22 müzesinin hepsini gezmek isteyen birisi, bu iş için günler ayırmak zorunda. Çok kısa zamanı olan ziyaretçilere, mutlaka görmeleri gereken yerleri, "Alte Oper", "Paulskirche", "Römer" olarak özetleyebilirim. Frankfurt "Zoologischer Garten", Avrupa'nın en ünlü hayvanat bahçeleri arasında. Aynı şekilde "Palmengarten" de bitki ve çiçek sevenler için bir cennet. Müzeler zevk meselesi ama, "Archäologisches Museum" (Arkeoloji Müzesi), Almanya'da kendi alanında en büyük müze olan "Naturmuseum" (Doğa Tarihi Müzesi), "Historisches Museum" (Tarih Müzesi) ve "Museum für Weltkulturen" (Dünya Kültürleri Müzesi), mutlaka herkesin ilgisini çekecek yerlerdir. "Zeil" alışveriş caddesini söylemeye gerek var mı bilmiyorum.

Karikatür: Mustafa Yıldız

DİL[L]E GELEN BİR YAŞAM: PROF. DR. VURAL ÜLKÜ'NÜN BİR MİRAS VE REHBER OLARAK “DİL BİLİMİNE GİRİŞ” KİTABINA DAİR

Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK

Giriş

Prof. Dr. Vural Ülkü, 2025 yılının ilk yarısında “Dil Bilimine Giriş” ile birçok açıdan önemli sayılabilecek bir eser daha ortaya koymuştur: Bir giriş, bir genel bakış ve aynı zamanda bilimsel bir miras. Türk-Alman dilbilim camiası ve özellikle de Türkiye'deki Almanca çalışmaları için bu kitap, dilbilimin tüm yönleriyle derin ve aynı zamanda erişilebilir bir kaynağını sunuyor – hem de konunun en tanınmış temsilcilerinden biri tarafından yazılmış olarak.

Mersin Üniversitesi'nin kurucu rektörlüğü de dahil olmak üzere onlarca yıl Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde ders vermiş, araştırma yapmış ve kurumsal olarak çalışmış olan Prof. Dr. Ülkü, disiplinlerarası öngörüsü ve didaktik netliği ile tanınmaktadır. Büyük Türkçe-Almanca Sözlük, Büchner, Dürrenmatt ve Porzig çevirileri ve Goethe üzerine kültürel-tarihsel çalışmalar gibi çok sayıda uzmanlık yayınına ek olarak, bu çalışması, bugüne kadar Türkçe konuşulan dünyada yayınlanan konuya en kapsamlı sistematik girişlerden biridir.

Önsöz (s. 17-18), yazarın bu kitabı hangi özen, deneyim ve tutkuyla tasarladığını zaten ortaya koymaktadır. Bu kitap, kişisel düşünce ve bilimsel hassasiyetle doymuş, yıllarca süren akademik pratiğin bir sonucudur. Merhum eşi Süzen'e ithafı ise esere özel bir duygusal derinlik katmaktadır – Süzen Hanım 62 yılı aşkın bir süre boyunca yazarın yoldaşı ve çalışmalarını destekleyen, her türlü zorluklarda arkasında duran, gizli bir kahraman gibi koruyup kollayan bir yol arkadaşı olmuştur.

Yapı ve İçerik

Kitap, dilbilimsel düşüncenin temellerinden tarihsel dilbilim, çeviribilim ve dil felsefesi gibi özel konulara kadar uzanan 17 bölüme ayrılmıştır. Kurguyu şu şekilde ortaya koyabiliriz:

- *Dilin temelleri* (1-3. bölümler): Dil nedir?

Hayvanların iletişim davranışlarından farkı nedir? Kelime dağarcığını, dilbilgisini ve sosyal rolünü karakterize eden nedir?

- *Dil edinimi, değişim ve çeşitlilik* (2, 6, 7, 9. bölümler): Çocukların dil gelişimi, dilsel çeşitlilik ve dil kullanımına yansıyan kültürel değişimin sunumu özellikle heyecan vericidir.

- *Dillerin sınıflandırılması* (bölüm 10): Dil ailelerinin, tipolojik farklılıkların ve Hint-Avrupa kökenli dil teorilerinin farklılaştırılmış bir şekilde incelenmesi, kitabı özellikle Germanistler için değerli kılmaktadır.

- *Yabancı dil öğretimi ve çeviri çalışmaları* (14-16. bölümler): Ülkü'nün, didaktik modellerin eleştirel bir sınıflandırması ve çeviri kalitesi üzerine düşünceleri de dahil olmak üzere eğitim ve öğretim alanındaki onlarca yıllık deneyimi burada kendini göstermektedir.

- *Dil ve din* (17. bölüm): Yazarın büyük bir kültürlerarası duyarlılıkla sunduğu, nadiren işlenen bir konu.

İç içe geçmiş edebi ve tarihi girintiler, çalışmayı canlı ve ilham verici kıldıkları için özel olarak anılmayı hak etmektedir: Mark Twain'in Almanca hakkındaki ironik gözlemi, Martin Luther'in çeviri sanatı hakkındaki ünlü mektubu veya Goethe'nin dilsel pürizm konusundaki tutumu, aralara serpiştirilmiş önemli noktalardan sadece birkaçıdır.

Üslûp ve Önemi

Kitabın en önemli özelliği didaktik ve metodik üslûbudur. Bilimsel açıdan sağlam, ancak anlaşılır bir dille yazılmış olması öğrenciler, öğretmenler ve araştırma yapan dilbilimciler için tercih edilen bir özelliktir. Uzmanlık bilgisi ve anlatım kolaylığının birleşimi, kitabı sadece hazırlık için değil, konuya ilgi duyduğunuz için de okumak isteyeceğiniz bir eser

Prof. Dr. Vural Ülkü: Dil Bilimine Giriş, 1. Baskı,
İstanbul: Hiper Yayın, 2025, 345 Sayfa.

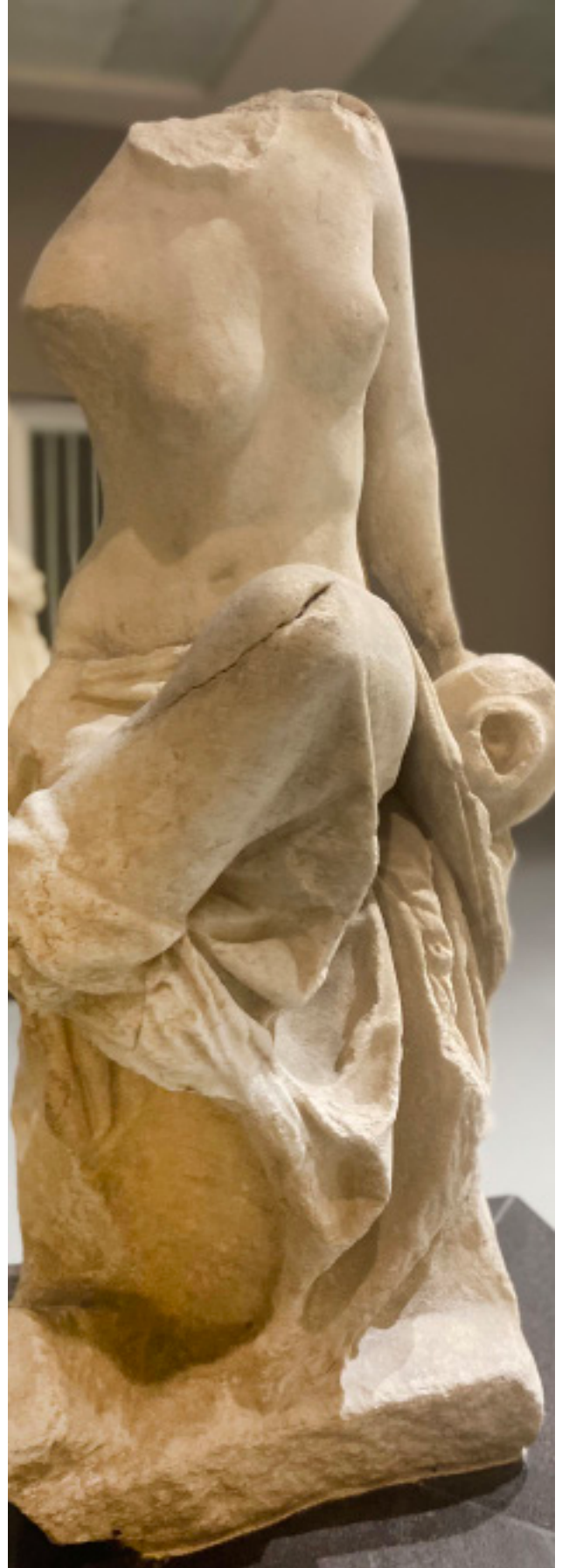
haline getirmektedir.

“Dil Bilimine Giriş” Türkiye'deki Almanca çalışmaları için değerli bir kaynak sunmaktadır. Bir yandan Alman dilbiliminin klasik içeriğini aktarırken, diğer yandan Türk bakış açısını tartışmaya dahil ederek - örneğin Almanca ve Türkçeyi karşılaştırırken veya Türk dil reformu hareketlerini eleştirel bir şekilde incelerken - uzmanlık literatüründeki bir boşluğu doldurmaktadır.

Sonuç

Dr. Vural Ülkü bu çalışmasıyla kuşaklar, disiplinler ve kültürler arasında bir köprü kurmayı başarmıştır. “Dil Bilimine Giriş” bir girişten öte, dilin hiçbir zaman sadece bir nesne değil, aynı zamanda düşünmenin, hissetmenin ve insan olmanın bir ifadesi olduğu bir akademik hayatın damıtılmış halidir.

Dili sadece öğretmek ya da öğrenmek değil, aynı zamanda anlamak ve yaşamak isteyen herkes için bu kitap ilham verici, derinlikli ve değerli bir okuma deneyimi sunmaktadır.

Hatay Müzesi-Foto:erkanozaydin

AİLEDEN BİRİ : VURAL ÜLKÜ

Necla Ülkü KUGLİN

Akademik dünyada eserleriyle tanınan bir bilim insanının aile içindeki yerini ve davranışlarını tahmin etmek pek kolay değildir. Bu nedenle bu dergiye ufak bir katkı vermek istediğimde, Vural Ülkü'yü bir bilim insanı olarak değil, kendisinden 12 yaş küçük bir kardeşi olarak nasıl tanıdığımı ve ondan nasıl etkilendiğimi anlatmak istedim.

Aramızdaki yaş farkı bu kadar büyük olunca ve hele o ben kendimi bildim bileli hep ev dışında bir yerlerde “okuyor” diye anıldığından, ağabeyim bence bir tür ulaşılmaz insandı, hatta insan-üstü biriydi. O ne söylese doğru kabul ederdim, her konuda onun düşüncesi çok önemliydi. Hele annem ve babam da “Ona soralım, o bilir!” diye bir hava yarattıklarında, üç yaşlarımdayken ben ağabeyimi hem sever ve sayar, yakınında olmak ister; hem de ondan çekinir, hatta korkardım. Yapı olarak fazlasıyla asi olan tarafım o yaşta belirginleşmişti. Dolayısıyla da kimliğimi göstermek için ağabeyimin her söylediğinin tersini yapmaktan hiç geri durmazdım. O Fenerbahçe'liydi, bana lacivert kurdeleler getirip kumral saçlarıma bağlayarak benim de Fenerbahçeli olmamı isterdi, ama ben o kurdeleleri söküp atardım ve Galatasaray'lı Metin Oktay'la Turgay Şener'i çok sevdiğimi söyleyerek “Fener-Dünyayı Yener-GS'yi görünce püf diye söner” tekerlemesiyle onu kızdırmaya çalışırdım.

1953-57 yıllarında babam Nevşehir Jandarma komutanıydı. Ağabeyim önce Kayseri Lisesi'nde yatılı okuyordu, sonra Ankara'ya gitti ve DTCF Alman Filolojisi bölümüne girdi. Ancak yarıyıl ve yaz tatillerinde eve geliyordu, geldiği zaman evdeki her şey ona göre ayarlanır, onun sevdiği yemekler pişirilir ve özellikle de annemle anneannem onun gözünün içine bakardı. Evin en küçük çocuğu olarak kıskanıyordum tabii, herkes her zaman, hep benimle ilgilensin isterdim. Aynı zamanda çok sevdiğim ağabeyimin de sadece benimle ilgilenmesini istiyordum. Fakülteye başla-

dıktan sonra artık bizimle oynamamasına, sadece babamla tavla başında zaman geçirmesine bozuluyordum. O yazdan hatırladığım; yattığı odaya girdiğimizde bizi kovalaması ve evin her tarafına astığı küçük kâğıtlara yazdığı tuhaf kelimeleri öğrenmeye çalışmasıydı. Lisedeki yabancı dili Fransızca olduğu halde Alman dili ve edebiyatı okuyacakmış, işi çok zormuş, biz onu rahat bırakmalıymışız. O yıllardan bana miras kalan dil öğrenmek konusundaki disiplin, kararlılık, azim ve çalışkanlık oldu. Yıllar sonra çok işime yarayacak olan bu özellikleri tamamen ağabeyime borçluyum.

Önemli bir bilgiyi daha ona borçluyum: ezberlemek öğrenmek değildir! Annem çok yaramazlık yaptığım için sürekli bana bir uğraşı bulmaya çalışırdı. Bir kış yanına oturtup Ziya Gökalp' in “Çocuktum / Ufacıktım / Top oynadım / Acıktım...” diye başlayan uzun şiirini ezberletti. Daha okuma - yazma bilmiyordum, ama şiiri sular - seller gibi ezberledim. Ağabeyim gelince annem gururla beni ona dinletmek istedi. O, “Aferin!” diyeceğine, anneme kızdı: “Anne, bu kızın kafasını böyle ezberlerle falan karıştırma, ambale olur sonra. Ben farkındayım, çok zeki; doğru dürüst bir şeyler öğrensin.” Şiirimi dinlemediği için ne kadar bozulduysam, zeki olduğumu onun ağzından duymaktan o kadar gururlandım. Hayatım boyunca bir daha şiir ezberlemedim.

Sonra beni bir okula götürüp kayıt yaptırmaya çalıştı. Çünkü benden beş yaş büyük ablamı taklit ederek kendi kendime okumaya başlamıştım ve resim yapmayı çok sevdiğim, elim kaleme alışkın olduğu için yazmayı da deniyordum. Okul müdürü “O kadar da değil!” diyerek onu tersleyip dışarı çıkarınca çok sinirlenmişti. Okula başlama yaşı o yıllarda yedi idi, bense sadece beş buçu yaşımıdaydım! Babam durumu öğrenince kendisi de beni alıp okula götürdü, Yine de kaydımı yapmadılar. O ders yılı olmasa da ertesi yıl yaşımdan önce başladım, ama ağabeyim beni

Foto: Erkan ÖZAYDIN 2020

Sol alt: Prof. Dr. Vural ÜLKÜ, sağ alt: Süzen ÜLKÜ.
Arka sıra sağ: Prof. Dr. Candan ÜLKÜ, orta: Nilay ÜLKÜ, sol arka: Ege ÜLKÜ

kaydettirmeyi başarsaydı herhalde her şey bambaşka olacaktı. Onun bir eğitimci gözüyle beni izlemesi ve bir şeyleri değiştirmeye çalışması ileride beni de iyi bir gözlemci ve eğitimci olmaya yönlendirdi.

1958-59 yıllarında babam Adana Jandarma Komutanı, ağabeyim de fakülteyi bitirmek üzereydi. Ben çok ağır bir hastalık geçiriyordum, annem yatakta beni uyandırıp: “Bak, ağabeyin sana Ankara’dan ne getirmiş!” dedi. O, yanıma oturup benim okuduğum renkli kapaklı, rahat okunan kitaplara hiç benzemeyen bir kitabı elime verdi: "Alice Harikalar Diyarında" / Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. O sıkıcı görünümlü kitabı büyük bir zevkle defalarca okudum ve bir şey daha öğrendim: kitabın görünüşünden çok kalitesine önem vermeyi.

İyileştiğimde deniz kenarına gittik. Nedenise annem veya babam değil, ağabeyim denize soktu beni ve pek derin olmayan bir yerde bırakıp yüzerek uzaklaştı. Arkasından ağladım. Çok korkmuştum, çünkü yedi yaşında ilk defa deniz

görüyordum. Bana uzaktan seslendi: “Korkma, karaya kadar rahatça gidebilirsin!” Korksam da karaya ulaşmak için çabalamayı, gözümü hedefe dikip yılmadan gayret göstermeyi o gün ondan öğrendim.

Ama ben asiydim ya, her fırsatta ona karşı çıkmaya devam ettim, tıpkı futbol takımı seçiminde olduğu gibi ortaokulda yabancı dil olarak Almanca seçmemi istedi, ben İngilizce seçtim. O zamanlar artık öğrenci değil asistandı, üstelik evli ve çocuk sahibiydi. Ama ben onu dinlemedim ve sonuçta okuduğum okula hiç İngilizce öğretmeni verilmediği için üç yıl boyunca hiçbir şey öğrenemedim. Benim seçimimdi, sonucuna da kendim katlanacaktım. Bu inadım yüzünden verdiğim kararların arkasında durmayı ve sonuçlarına katlanmayı öğrendim.

Liseye başlayacağım yıl babam Ankara’ya tayin oldu, ben de naklen Ankara’nın en zor, en çetin, en disiplinli okuluna, Ankara Kız Lisesi’ne geldim. Daha ilk derste başımı taşaya çarpmış gibi oldum: Elâzığ ortaokulundan gele-

rek bu lisenin düzeyine ulaşmam imkânsızdı. Ne kadar çabalasam da, o yıl sınıfta kaldım ve “Ben bu okulda okumam, ya benim kaydımı buradan alıp başka okula verin, ya da ben okumayacağım!” diye bir direnişe başladım. O yıllardaki birçok ailede olduğu gibi, annemle babam için özellikle kız çocukların okuması çok önemliydi. Beni ikna etmeye çalıştılar, onlar ısrarcı olunca ben giderek sert direnişe geçtim. Çaresiz kalınca ağabeyime başvurmuşlar. Benimle konuşmaya geldi: önce konuşturmaya, dertlerimi anlamaya çalıştı. Ben nefes almadan sıraladım: okul sevimsizdi, müdüre hanım sadece çalışmamızı öneriyor, nasıl çalışacağımızı anlatmıyordu, hocalar çok sertti, hiç bir hoca anlayış göstermemişti. Dahası: o okuldaki kızlar çok havalı, çok bilgili, çok ukalaydı; taşra okulundan gelmiş olmak benim suçummuş gibi, yardımcı olacaklarına dalga geçiyorlardı. Hem de erkek öğrenci olmadığı için hepsi çok saldırgan ve pervasızdı. Özetle, ben Bahçelievler’deki daha “paspal” olan karma bir liseye geçmek istiyorum, yoksa o okulda bir yıl daha dayanamayacaktım.

Hayatımın en büyük derslerinden birini o gün verdi ağabeyim: “Ben seni dinledim, derdini de anladım. Çok haklı olduğun konular var. Ama şimdi sınıfta kalmış bir öğrenci olarak başka okula gidersen, bu başarısızlık seni takip eder. Bu sene okulunda kal, başarıyla bu sınıfı geç, söz veriyorum ben senin velin olacağım ve seni istediğin okula nakledeceğim.” Benim biraz sakinleştiğimi görünce ekledi: “Bak, bizim fakülteye gelenlere hep hangi liseden geldiklerini sorarız, inan ki disiplinli, ciddi ve çalışkanlar genelde sizin liseden gelmiştir. Zaten biz de, sizin mezunları ayrı bir yere koyarız. Sen şimdi hocalarına çok sinirleniyorsun, isyan etmek istiyorsun ya, günün birinde seni nasıl iyi yetiştirdiklerini takdir edip onlara müteşekkîr olacaksın.” On beş yaşın verdiği bilgiçlikle burun kıvırdığım bu öngörüler zamanla doğru çıktı, ben de öğretmenlik hayatım boyunca iyi bir temel eğitimin önemini hep vurguladım.

Hepsi bu kadar değil: o yıl “iki yıllık” olmanın verdiği utanca katlanarak okuluma devam ettim. Sonra çok başarılı olup teşekkür alınca da, böyle bir okulda başarılı olabiliyorsam diploma-

mı alana kadar o başarıyı sürdürmeye karar verdim. İftiharla mezun oldum ve DTCF’nin İngiliz Filolojisi’ne girdim. Bir “hoca”, bazen bir öğrencisinin veya ailesinden birinin hayatına dokunarak neleri değiştirebilirmiş meğer.

Kaldı ki ağabeyim sadece benim değil, ablamın da hayatına dokundu. Onun benden de beter inadını kırarak, biraz da zorlayarak daktilo ve İngilizce kurslarına gitmesini sağladı. Bu sayede ablam kendi zincirlerini kırdı ve sonunda bir devlet dairesinde işe girdi. Ağabeyim hepimizin meslek sahibi olması, bağımsız yaşaması, kendi kararlarını vermesi konusunda babamın örneğini aynen uyguladı, hatta daha da ileri gitti. Baba baskısı görmediğim gibi ağabey baskısı da yaşamadım. Hatta aynı fakültede onun öğretim üyesi, benim öğrenci olduğum yıllarda ben ne yaptıysam, onaylamasa bile engellemeden izledi. Fakülteye başladığımda beni kendi dersine izleyici olarak çağırması benim birçok konuda gözümü açmıştır. O ilk tanışma dersinde, çoğu çeşitli Anadolu illerinden gelen öğrencilerinin dil bilgilerini yoklamadı. Sadece hangi kitapçıları bildiklerini, sahafların yerini öğrenip öğrenmediklerini sorguladı. Hepsine (o zamanki) Türk Dil Kurumu’nun yerini tarif etti, gidip oradan indirimli kitap alabileceklerini anlattı. Branşı ne olursa olsun bir üniversite öğrencisinin mutlaka kitap okuması, klasikleri bilmesi gerektiğini söyledi. Ben bu konuda epeyce yol almış olduğumdan onu dinleyen öğrencilerinin nasıl paniklediklerini görmek çok hoşuma gitti. Ağabeyim evden çıkarken bana büyük bir kitaplık miras bırakmıştı, ben de onu epeyce büyüttüm. O nedenle ders bittiğinde yanıma gelip yol ve kitap ismi soran öğrencilerine epeyce yararım oldu sanırım.

Ağabeyimden yardımcı kürsünün seçimi konusunda yardım istedim. İki yıllık yardımcı kürsü konusunda iki seçenek vardı: ya Latince öğrenmeye başlayacak, ya da Klasik Filoloji derslerini alabiliyordum. “Ben olsam ikisini de izlerim” dedi ağabeyim ve ben o sayede hem Latince öğrenmeye, hem fakültemizin çok değerli hocaları Suat ve Samim Sinanoğlu hocaların fakültenin en büyük salonunda verdiği dersleri izlemeye başladım. Yardımcı ders olarak da yine iki yıllık Türkiye Türkçesi grameri aldım ve bu

sayede çok donanımlı bir eğitim yaptım. O, kendi öğrencilerini de böyle yönlendirdi ve çok değerli öğrenciler yetiştirdi. O yıllarda fakültenin pedagoji bölümüne de iki yıl devam ederek sertifika alınıyor ve böylece lise öğretmenliği hakkına sahip olunuyordu. Bu da bizim “yaşayan diller” bölümlerindeki öğrencilere mezun olduğunda farklı yollar seçebilme şansı veriyordu.

O yıllarda hem ilkokul sonrası gidilebilen beş yıllık Öğretmen Okulları, hem Yüksek Öğretmen Okulu, hem de Gazi Eğitim Fakültesi (henüz üniversite olmamıştı) öğretmen yetiştirirdi. Bazı branşlarda, Yüksek Öğretmen ve Gazi’den öğrenciler bizim fakülteye gelip dersleri izler, bizim hocalar da o okulların sınavlarına giderlerdi. Birinci sınıfta tamamlarken biz sınavlara pek giremedik, bütün üniversitelerde boykot ve işgaller başlamıştı.

Ben doğru bildiğim her şeyi yapmaya, seçimlerimi yaptıktan sonra da girdiğim yolda sonuna kadar gitmeye kararlı bir yapıda olduğumdan, öğrenci hareketlerinde yerimi almış ve fakültenin işgaline de katılmışım. Ağabeyim o sırada Mamak Muhabere okulunda askerlik yapıyordu. Bir cumartesi sabahı fakülteye telefon edip de bir arkadaşıyla konuşmak istediğinde, santral görevlisi yerine işgali yapanlardan biriyle konuşmuş. Aralarında sert bir tartışma olmuş, ağabeyim de sinirlenip hesap sormaya gelmiş. Beni içerde görünce kendisi de içeri girdi, telefonda kendisine hakaretimiz konuşanın kim olduğunu sordu. Olayı öğrenen sorumlu arkadaşlar, o konuşan adına özür dilediler. Sınava girmek için fakülteye gelen öğrenciler bahçede işgalin sonucunu beklerken hocalar, hatta dekan içeri girip çıkıyor; ya odalarına çıkıp çalışıyor veya yanımızda oturup bizi ikna etmeye çalışıyordu. Ağabeyim de yanımıza oturdu, arkadaşlarla sohbet başlandı. Hatta kendi öğrenciliğini, o zaman çıkardıkları dergileri, hatta 27 Mayıs öncesindeki öğrenci olaylarını anlattı. Hepimiz keyifle dinledik, sonra işgal altındaki mutfakta kendi pişirdiğimiz kuru fasulye-pilavı da paylaşp sohbe devam ettik. Gece ağabeyim beni eve bıraktı.

İşte sadece bu masum ziyaret nedeniyle ağabeyim de işgal davasında yargılandı. Hatta

“öğretim üyelerinin ve Mamak askeri birliklerin desteğini iletmek amacıyla” aramıza gelmekle suçlandı. Tabii ki beraat etti, ama neredeyse iki yıl süren o davada hem öğrencilerden, hem de bazı öğretim üyelerinden destek gördüğü gibi; kendi öğrenciliği zamanından arkadaşı olan bazı meslektaşlarının nasıl da haince suçladığını ve hatta iftira attığını da gördü.

İşgaller sonucunda bütün sınavlar Eylül ayına ertelenmişti. Önce Haziran sınavlarına girdik, o zamanki yönetmeliğe göre yazılılardan geçenler sözlü sınava giriyordu, ben hiç ummadığım halde lise İngilizcemle sözlüde de başarılı olarak ikinci sınıfa geçtim. Geçemeyenler iki hafta sonra Eylül dönemi sınavlarına alındı. İşte o ara ağabeyim ya Gazi Eğitim’de de birkaç sınav katılmış. 1969 yılı itibariyle söylediklerini hiç unutmadım: “Bizim öğrencilerle karşılaştınca, bu çocuklar o kadar geri ki, inanmadım. Kendi öğrencilerime verdiğim gibi not versem, hepsini bırakmak zorunda kalacaktım. Tamam da, bunlar öğretmen olup da öğrenci yetiştirmeye başlayınca ne olacak? Eğitimin kalitesi o kadar düşüyor ki, bir kaç yıl sonra bu günleri bile arayacağız.” Bu tespit bu gün ne kadar gerçeği yansıtıyor, değil mi?

Fakülteyi bitirirken, uzak kaldığım iki yılın birikmiş bütün derslerinin sınavına girmek zorunda kaldım. Öyle ki, 35 günde 29 sınava girdim ve hepsinden geçtim. Sadece aynı güne denk gelen üç sınav çakıştı ve o üç dersin hiç birinin hocası benim ricalarıma olumlu yanıt vermedi. O tek ders yüzünden mezuniyetim Eylül dönemine kalınca, çok öfkelen dim. Bilgim fakülte mezunu olacak, branş sınavlarım başarılıyken, basit bir prosedür boşluğu yüzünden itilip kakılmayı hak etmediğimi, diploma falan istemediğimi, her hakkımdan vaz geçtiğimi, geri kalan hayatıma lise mezunu olarak devam edeceğimi söyleyerek bütün kitaplarımı çöpe attım. Yine ağabeyim geldi ve benim “kâğıt parçası” diyerek küçümsediğim diplomanın önemini vurguladı. Bütün eğitim hayatımın o belgede görüneceğini, ne kadar bıkmış olursam olayım o son sınava girmem gerektiğini söyledi. O gün ondan engellerden yılmamayı, başarı için sebat etmenin şart olduğunu, kısa vadede önemsiz görünen bazı detayların uzun vadede

hayati önem taşıyacağını öğrendim.

Ağabeyimden öğrendiğim başka bir değer de sanat aşkı ve saygısıdır. Beni daha ilkokul öğrencisiyken tiyatroya, hem de klasik oyunlardan birine (Kral Oidipus) götürmekle ne kadar büyük bir iyilik yaptığının kendi farkında bile değildir belki. Estetiğin, sanatın bütün dallarının, ama özellikle tiyatro ve klasik müziğin bir üniversite öğrencisinin hayatında olmazsa olmaz olacağını da ondan öğrendim. Bütün öğrencilerine tiyatro ve konsere gitme alışkanlığı kazandırmaya çalışması bundandır.

Bir bilim insanının yetişmesi kolay iş değildir. O yıllarda bir tuşa asarak bilgiye ulaşmak söz konusu değildi. Her kitap herkes için ulaşılır da değildi. Kitaplığımızı düzenlemeyi, kütüphane kullanmayı, ansiklopediye başvurmayı, araştırma yapmayı öğrenmek ve alışkanlık haline getirmek bizim için zorunluluktan. Ağabeyim öğrencilerine Ankara'daki Milli Kütüphane'ye gidip araştırma yapma görevi vererek onları yönlendiriyordu, bunu da öğrencilerinden öğrendim. Hatta Alman Kültür Merkezi'ne gidip onun istediği kitabı bulana kadar uğraşıyorlardı. Bu günlerde hangi hoca katlanır bu zahmetlere?

Ağabeyim tercüme yaparken ne kadar yoğunlaşarak, dikkatle çalıştığını gözlemledim ve ben de onun gibi, gerek tercümelerimde, gerekse kendi yazdıklarımında her kelime üzerinde düşünerek, defalarca kontrol ederek ilerledim. Memleketimi sevdiğim kadar anadilimi de sevdim, öğrendiğim yabancı dilleri daha iyi kavrayabilmek için anadilimi çok iyi bilmek gerektiğini kavradım.

Eğitime gönül vermiş bir eğitim neferi olarak şöyle düşünüyorum: bir hocanın görevi öğrencilerinin kafasına bilgi doldurması değil, o bilgilere nasıl ulaşacağını ve nasıl içselleştireceğini göstermek olmalıdır. Bana çocuk, ergen, genç ve eğitimci iken yol gösteren hocalarımdan biri olan Vural Ülkü'ye, sevgili ağabeyime sonsuz teşekkürlerimi iletiyor ve ömrünü verdiği öğrencilerinin de onu her zaman aynı minnetle anmasını umuyorum.

ŞAHİN TAŞ

CAN DİLİYLE

söylersem;
zambaklar borazanlarını uzatmış
balkon-bahçemin demirlerinden caddeye
diyorlar ki ahaliye:
-duyduk duymadık demeyiiiiin!
bitti üstümüze çöken
sis, pus, zulüm, zalam!
kış kışkışladık!
kış kışkışladık!

*ilkyaz devri(mi)nde*yiz artık!

HENÜZ ANTEP BENİMKEN

1

kitaplara, dergilere dadanmışım
Balıklı İl Halk Kütüphanesi'nin kitaplarında
göz izlerim, parmak izlerim
tandırın gözünde elimde bir dergi*
genzimde *gayilmiş* kömür kokusu
çeviriyorum sayfaları, yüreğim pır pır
bir sayfada duruyorum, hohlanmış gibi kora
parlıyor yüreğimde ilk ürünün sevinci:
"Mutluyum Ya!.."
"Kuş Yağmuru", daha sonra

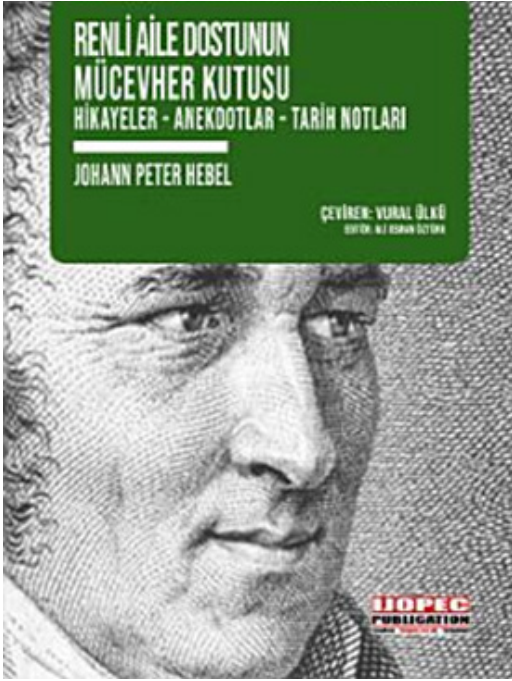
hayatta kar kürüyor şubat ölümlü babam
henüz Antep benimken

**Milliyet Çocuk Dergisi*

JOHANN PETER HEBEL YENİDEN TÜRKÇEDE: PROF. DR. VURAL ÜLKÜ'NÜN TAM ÇEVİRİSİYLE EDEBİ KÜLTÜR AKTARIMI

Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK*

Johann Peter Hebel'in (1760–1826) edebi eserleri, 19. yüzyılın başlarındaki Almanca anlatı edebiyatının çeşitliliğini ve derinliğini örneklemektedir. “Takvim öyküleri” olarak adlandırılan anlatılar, anekdotlar ve tarihsel notlar, gündelik yaşam ve dünya olayları arasındaki insan deneyimlerinin bir panoramasını gözler önüne serer. Bu anlatı külliyatının Prof. Dr. Vural Ülkü tarafından yakın zamanda yapılan tam çevirisi (Renli Aile Dostunun Mücevher Kutusu, IJOPEC Yayınevi, Temmuz 2025), kültürlerarası edebi aracılığa önemli bir katkı sunmaktadır: İlk kez, tüm öyküler ayrıntılı yorumlar ve dilbilimsel-tarihsel açıklamalarla birlikte Türkçe olarak yayınlanmıştır.

Hebel, J. P. (2025). Renli Aile Dostunun Mücevher Kutusu. Hikayeler – Anekdotlar – Tarih Notları [Schatzkästlein des rheinischen Hausfreundes. Erzählungen – Anekdoten – historische Anmerkungen] Übers. von. V. Ülkü. London: IJOPEC. 255 S. ISBN: 978-1-913809-56-0 Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15728716>

1. Edebi Bağlam ve Metin Türü

Hebel'in takvim öyküleri, ilk olarak popüler

bir çiftçi takvimi olan “Rheinländische Hausfreud”ün bir parçası olarak yayınlanmıştır. Günlük anlatıları, tarihi minyatürleri, ahlâki düşünceleri ve ironik bir şekilde keskin bir bilgeliği bir araya getirirler. Hebel, geniş bir coğrafi ve kronolojik repertuvardan yararlanır; öyküleri Basel'den Philadelphia'ya, İncil döneminden Napolyon'un düşüşüne kadar uzanır. Eserinin başarısı, sade bir dilin, insan doğasına dair derinlemesine gözlemlerle birleştirilmesine ve genellikle sevgi dolu bir muziplikle zenginleştirilmesine dayanır.

Bu metin türü, çeviriye özel talepler yükler: Hikâyeler, Alemanca lehçesi ve tarihsel günlük dil kullanılarak, genellikle yerel bir tat, dini göndermeler ve ince bir ironi eşliğinde yazılmıştır. Özellikle lehçeden etkilenen üslûp, yalnızca dilsel duyarlılık değil, aynı zamanda kültürel anlayış da gerektirir; Profesör Ülkü'nün çevirisi de bu ustalığı etkileyici bir şekilde yerine getirir.

2. Filolojik Uzmanlık ve Çeviri Stratejisi

Çeviri, yüksek düzeyde filolojik doğrulukla karakterize edilmiştir. Ülkü, önsözde, tarihi Alemani dil ile çağdaş Standart Almanca arasındaki dilbilgisi ve anlam farklılıklarından kaynaklanan zorlukları açıklamaktadır. Örneğin, Hebel, modern Almancada “der Kamin” (şömine) eril iken, “das Kamin” (şömine) şeklinde nötr kullanmaktadır. “Betten” (yatak) yerine “Better” gibi sözcükbirimler veya “fast” (o zamanlar “viel”; günümüzde “beinahe”) gibi kelimelerin anlamlarındaki değişimler de, Ülkü'nün ayrıntılı dipnotlarla ortaya koyduğu anlamsal değişimi göstermektedir.

Ancak eser salt dilsel düzeyin ötesine geçiyor. Çevirmen, Napolyon, Moses Mendelssohn ve Muhammed gibi tarihi olay ve şahsiyetlerin bağlamsal açıklamalarını da içeriyor. Ülkü, yaygın olarak alıntılanan bir yanlış anlama ve tevazu anlatısı olan “Kannitverstan” öyküsünü yalnızca dilsel olarak değil, aynı zamanda sembolik olarak da yorumlayarak

Hebel'in etik potansiyelini Türk izleyicisi için somutlaştırıyor.

3. Kültürel Aracılık ve Edebiyat Tarihine Katkı

Çeviri, yalnızca edebi bir aktarım olarak değil, aynı zamanda kültürel bir köprü kurma eylemi olarak da anlaşılmaktadır. Hebel'in değerleri -hoşgörü, tevazu, merak ve eleştirel akıl- evrenseldir, ancak edebi biçimi yerel değerdedir. Ülkü, bu gerilimi ikili bir stratejiyle yönetir: bir yandan orijinalin dilsel olarak kusursuz bir şekilde yeniden üretilmesi, diğer yandan da yorum yoluyla kültürel uyarlama.

“Özellikle dikkat çeken nokta, daha önce çevrilmemiş tarih bölümlerinin (örneğin Markomanlar, Süebler ve Franklar hakkındaki bölümler) ilk kez Türkçeye çevriliyor olmasıdır. Napolyon'un görevden alınması ve sürgünü de dahil olmak üzere 19. yüzyılın başlarındaki Avrupa'daki siyasi durum da artık Türkçe konuşan okuyucuların erişimine açılıyor. Dolayısıyla eser, yalnızca edebiyatta değil, tarih yazımında da ilham verici bir çalışma niteliğini taşıyor.

Ülkü, Hebel'in insanlığa ilişkin hümanist bakış açısını korumayı da başarıyor: iyilik, kurnazlık, alçakgönüllülük ve adalet öyküleri ahlâk dersi olarak değil, düşünmeye açık birer beslenme kaynağı olarak sunuluyor; özellikle pedagojik yönelimli okuma bağlamlarında önem taşıyan bir didaktik edebiyat biçimi olarak.

4. Kültürlerarası İş Birliğinin Bir Yansıması Olarak Yaratıcı Süreç

Ülkü'nün önsözü, çeviri işinin zorluklarına dair dürüst bir bakış açısı sunuyor. Mersin'de tekrarlanan elektrik kesintileri gibi dış koşullar, Hebel'in metinlerini çözmenin entelektüel keyfiyle çelişiyor. Ülkü, aralarında Çince, Fransızca ve Rusça da bilen Freiburglu bir Türkolog'un da bulunduğu meslektaşları, aile üyeleri ve arkadaşlarından oluşan bir ağ tarafından desteklendiğini belirtiyor. Bu iş birliğine dayalı boyut, edebi iletişimin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir süreç olduğunu açıkça ortaya koyuyor.

Özellikle dokunaklı bir nokta ise, kitabın baş-

Prof. Dr.Vural ÜLKÜ çalışma masasında
18.06.2001, Mersin (Foto: AOÖ)

lamasına ilham veren sevgili eşi Süzen Ülkü Hanımefendiye ithaf edilmiş olmasıdır. Ailesinin, özellikle metnin dijital ortamda hazırlanmasındaki desteği, çeviriye akademik yayınlarda nadiren rastlanan kişisel bir dokunuş katıyor.

5. Sonuç ve Perspektif

Prof. Dr. Vural Ülkü, Hebel'in takvim öykülerinin tamamının çevirisiyle, edebi, filolojik, kültürel ve pedagojik açıdan birçok açıdan ikna edici bir eser ortaya koymuştur. Okuyucuları, fikirleri Türkiye bağlamında da yankı bulan bir Protestan Aydınlanma düşünürünün deneyim dünyasının derinliklerine götürmektedir. Hebel, tek başına bir Alman klasiği olarak değil, öyküleri bugün de etkili ve düşündürücü olmaya devam eden Avrupalı bir öykü anlatıcısı olarak görülmektedir.

Bu baskı, edebiyatın dilsel, tarihsel ve kültürel sınırları nasıl aşabileceğinin bir kanıtı niteliğinde. Her iki dil alanındaki araştırmacılar, eğitimciler ve edebiyat meraklıları için yeni bir pencere açmaktadır: Hebel'e, Alman anlatı geleneğine ve karşılıklı diyaloga dayanan kültürel çalışmanın olanaklarına. Prof. Ülkü'nün çalışmaları, salt metinsel çevirilerden daha fazlasını hedefleyen, yani anlama, eğitim ve kültürel saygı eylemlerini hedefleyen gelecekteki edebi çeviri projeleri için bir model teşkil etmektedir.

* Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK-Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi

BİR CUMHURİYET AYDINI : PROF. DR. VURAL ÜLKÜ

Dr. Orhan ÖZDEMİR

Cumhuriyet aydını, yazar, çevirmen ve Mersin Üniversitesinin Kurucu Rektörü Prof. Dr. Vural Ülkü'yü Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünde 1976 -77 Bahar Döneminde Alman Kültür Tarihi dersimize girdiği zaman tanıdım. Sakin duruşu ve bilgisini öğrencilerine dayatmadan paylaşması ilgimi çekmişti. Uzun bir aradan sonra kurucusu olduğu Mersin Üniversitesinde yeniden karşılaştık ve bu kez hem yüksek lisans hem de doktora öğrencisi oldum. 1997'de Mersin Üniversitesi genel sekreterliğine atandıktan sonra da bir süre birlikte çalıştık.

Prof. Dr. Vural Ülkü'nün hem öğrencisi olmak hem de kendisiyle birlikte çalışmak benim için bir ayrıcalıktı. Ne var ki bilgisayarın başına oturup hocamla ilgili neler yazabileceğimi düşünmeye başlayınca birçok özelliği birden geldi aklıma. Ne yap-sam ödünsüz bir Cumhuriyet aydını, yazar, çevirmen ve Mersin Üniversitesinin kurucu rektörü kimliğiyle birikimli bir insan çıkıyordu karşıma. Yalnızca öğrencilerini özgürleştiren hocalık anlayışını anlatsam sayfalar tutar. Ama bu yazımda daha çok hocamın aydın, çevirmen ve yazar kimliğiyle Mersin'e kattıkları üzerinde duracağım.

Prof. Dr. Vural Ülkü 1938'de doğmuştur. Lisans eğitimini 1959 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Kürsüsünde bitirmiştir. 1966 yılında doktorasını tamamlamıştır. 1973 yılında doçentlik, 1981'de de Profesörlük unvanını almıştır. 1961 yılında DAAD (Almanya Akademiler Arası Öğrenci Mübadelesi Kurumu) ve 1971'de de Alexander von Humboldt bursunu almıştır. Bonn ve Freiburg Üniversitelerinde doktora sonrası çalışmalarda bulunmuştur. 1983 - 1992 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi kurucu dekanlığını, 1992 - 1998 yılları arasında Mersin Üniversitesi kurucu rektörlüğünü yapmıştır. "Institut für Deutsche Sprache – IDS" (Mannheim) "Internationaler Wissenschaftler Rat" (Alman Dil Kurumu Uluslararası Bilim Konseyi) tarafından Türkiye temsilcisi üye olarak seçilmiştir. "Das Verdienstkreuz 1. Klasse des Verdienstordens der Bundesrepublik Deutschland" (Federal Almanya Cum-

huriyeti Liyakat Nişanı 1. Sınıf Liyakat Haçı ödülü) sahibidir.

Prof. Dr. Vural Ülkü'nün yukarıdaki başarılarla dolu kısa hayat hikâyesi, buzdağının görünen yüzüdür bir bakıma. Görünmeyen yüzünde insanı şaşırtan, zaman zaman hüznölendiren belki de Prof. Dr. Vural Ülkü'nün kimliğine damgasını vuran hikâyelere rastlanabiliyor. İlkokulu Muradiye, Bartın ve Ulus'ta; ortaokulu Bartın, Sinop ve Tokat'ta; liseyi Elâzığ ve Kayseri'de okumuş. Baba jandarma subayı olunca, görev gereği Anadolu'da bu kadar yer dolaşmak kaçınılmaz olmuş. Bu kadar yer dolaşmanın bir öğrencinin başarısını olumsuz yönde etkileyeceği bellidir. Ne var ki Prof. Dr. Vural Ülkü, yer değişikliğinden yakınmasının asıl nedenini başarı ya da başarısızlığa değil de kalıcı arkadaşlara sahip olamaması biçiminde açıklamaktadır.¹

Babasının görev gereği gittiği yerlerde hayat güllük gülistanlık değildir. Prof. Dr. Ülkü, 1940'lı yıllarda Muradiye'den söz ederken Anadolu'nun bir panoramasını vermektedir adeta. O zamanlar Muradiye'de elektrik, akarsu, hastane, sağlık ocağı, eczane, doktor, dişhekim, ebe ve hemşire bulunmamakta ve yöre halkı çoğunlukla Türkçe konuşmamaktadır. Annesiyle ilgili şunları söylüyor Prof. Dr. Ülkü:

"... 1942'de annemin doğum yapması için kağı arabasıyla Van'a götürülüşü sık sık gözümün önüne gelir. Ağabeyim olan Ünal'ı çok silik olarak hatırlıyorum. Doktorsuzluk ve ilaçsızlık yüzünden ölmesi beni sarsmış, o yüzden tek çare olarak beş yaşındayken okula yazdırmışlar. Ortaokulu bitirene kadar hep sınıfın en küçüğüydüm. İlk üç sınıfla ilgili hiçbir hatıram yok. Annem daha önce de biri kız, biri erkek ikiz çocuğunun ölümünü yaşamış. Bizim evde hiçbir zaman hiçbir kutlama yapılmadı ne doğum günleri kutlandı ne evlilik yıl dönümleri."²

Prof. Dr. Ülkü'nün öğrenim hayatında ilgi çe-

¹Prof. Dr. Vural Ülkü (2022), Kültür Tarihi, Dil Bilimi, Edebiyat Bilimi Alanlarından Seçilmiş Bir Demet. İzan Yayıncılık, Ankara.

² A.g.e.

kici bulduğum bir nokta da lisedeki yabancı dili Fransızca olduğu halde, üniversiteye kayıt yaptırırken Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde çeşitli rastlantılarla henüz hiç tanımadığı Alman bilim insanı ve Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanı Rudolf Fahrner'in önerisiyle Alman Dili ve Edebiyatı bölümüne yazılması ve bu bölümü kararlılıkla bitirmesidir. Prof. Dr. Ülkü, bugün yaşayan Türkiye Germanistlerinin duayenleri arasında gösterilmektedir.

Prof. Dr. Vural Ülkü 1955 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine geldiği zamanı özellikle sanatsal açıdan Ankara'nın en güzel yılları olarak değerlendirmekte ve bu nedenle Ankara kentini ikinci üniversite olarak görmektedir. Cüneyt Gökçer yönetimindeki Devlet Tiyatrosu dünyanın en tanınmış yazarlarının eserlerini sergilemektedir. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası konserlerini cumartesi öğleden sonraları Fakültenin büyük salonlarında vermektedir. Belki de bu ortamdan esinlenerek kendisi de yıllar sonra çeşitli dramalar, romanlar ve başkaca eserleri Almancadan dilimize çevirmiştir. Ulaşabildiğim çeviri kitaplarının yazarları ve kitap adları aşağıdadır:

Chritoph Martin Wieland. **Abderahılar** (Roman). Kültür Bakanlığı Yayınları. 1992, Mersin.
Hugo Hartung. **Her Devrin Adamı** (Roman). Çeviren: Vural Ülkü). İnkılâp Kitabevi. 1999, İstanbul.
Carl Zuckmayer. **Köpenikli Yüzbaşı** (Oyun). Yapı Kredi Yayınları. 1993, İstanbul.
Walter Porzig. **Dil Denen Mucize** (Dil Bilimi). Türk Dil Kurumu Yayınları. 2011, Ankara.
Johann Peter Hebel. **Renli Aile Dostunun Mücevher Kutusu** – Hikâyeler- Anekdotlar- Tarih Notları. Çeviren: Vural Ülkü. Editör... Ali Osman Öztürk). IJO-PEC Publication 2025, London.

Prof. Dr. Vural Ülkü'nün ilk yazısı, DTCF'de öğrenciyken, Fakültenin öğrenci derneğinin çıkardığı "Zülfüyar" adlı mizah dergisinde yayımlanmıştır. Üniversitede verdiği dersler, bilimsel çalışmaları ve idari görevlerinin yanında, bulunduğu kentteki çeşitli sanat ve edebiyat dergilerine sürekli olarak denemeler, çeviri yazıları ve makaleler yazdığı gözlenmektedir. Kurucu rektör olarak Mersin'e geldikten sonra da uzun yıllar Mersin'de yayımlanan sanat ve edebiyat dergilerine yazı vermekte duraksamamıştır. Onun sanat ve edebiyatla olan gönül bağı, rektörlük anlayışı-

na da yansımıştır. Kuruluş aşamasında Konservatuvar ve Güzel Sanatlar Fakültesine önem vermesi bir rastlantı değildir.

Burada Prof. Dr. Vural Ülkü'nün sadece Mersin'de yayımlanan telif ve çeviri yazılarının bir listesini vermekle yetineceğim:

İÇEL SANAT KULÜBÜ BÜLTENİ

Türkçenin Zenginleştirilmesi. Kasım Aralık 2005. Yıl 16. Sayı 139. S. 11-15.
Aydınlanma ve Uygarlaşma. Nisan-Mayıs 2006. Yıl 17. Sayı 43. S. 22-25.
Hiroşima ve Nanking. Ağustos-Eylül 2008. Yıl 19. Sayı-163. S. 5-7.
Aydınlanma. Kasım 2008. Yıl 19. Sayı 165. S. 5-6.
Hammurabi ve Asur Yasalarında Baş Örtüsü. Ocak 2009. Yıl 20. Sayı-167. S. 9-10.
Mersin Üniversitesi Kuruluş Döneminden Anılar 1. Şubat 2009. Yıl 20. Sayı 168. S. 6-7.
Almanya'dan Bir Pisa Hikâyesi. Mart 2009. Yıl 20. Sayı 169.
Eski Dünyada Gezintiler – Pomponius Mela (Çeviren: Vural Ülkü). Nisan 2009. Yıl 20. Sayı-170. S.8.
Pomponius Mela'nın Eseri ve Haritalar. Mayıs 2009. Sayı (?). S. 6-7.
Pomponius Mela ve Eseri 'De Chorographia'. Eylül 2009. Sayı (?). S. 10-13.
Bazı Yıl Dönümleri 1. Ekim 2009. Yıl 20. Sayı 174. S. 16-18.
Bazı Yıl Dönümleri 2. Kasım 2009. Yıl 20. Sayı 175. S.8-9.
Televizyon Türkçesi. Aralık 2009-Ocak 2010. Yıl 20. Sayı 176. S. 4-6.
Mersin Üniversitesi ve İçel Sanat Kulübü. Şubat-Mart-Nisan 2010 (Özel Sayı). Yıl 21. Sayı-177. S. 40-42.
Frankfurt Notları – 1. Eylül-Ekim-Kasım 2010. Yıl 21. Sayı 180. S.4-8.
Frankfurt Notları- 2. Aralık 2010. Yıl 21. Sayı 181. S. 4-7.
Frankfurt Notları – 3. Ocak-Şubat 2011. Yıl 22. Sayı 182. S. 5-9.
Frankfurt Notları – 4. Mart Nisan 2011. Yıl 21. Sayı 183. S. 4-6.
Frankfurt Notları – 5. Mayıs-Haziran 2011. Yıl 21, Sayı 184. S. 4-6.
Frankfurt Notları 6. Temmuz-Ağustos 2011. Yıl 21. Sayı 185. S. 9-13.

Cumhuriyet. Ekim-Kasım 2012. Yıl (?). Sayı 194. S. 8-10.
Prof. Dr. H. C. Halet Çambel'i Kaybettik. Mart-Nisan 2014. Sayı 202. S. 3-6.
En Çok Okunan Alman Yazarı. Nisan Mayıs 2012. Sayı 191. S.28-31.

YELKEN KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

Yıl Başı. Mart 1995. Sayı 1. S. 4-7.
Halklar Potası Anadolu – Friedrich von Rummel (Çeviren: Vural Ülkü). Ekim 1995. Sayı 7. S. 8-13.
Kültür Tarihi Açısından Noel. Ocak 1996. S. 6-15.
Yeni Bir Şarkı – Heinrich Heine (Çeviren Vural Ülkü). Mart 1996. Sayı 12. S.7-8.
Ölümünün 450. Yılı Dolayısıyla Martin Luther ve Türkler 1. Mayıs 1914. S. 25-29.
Heinrich Heine ve “Yeni Bir Şarkı”. Temmuz-Ağustos 1996. Sayı-16-17. S. 9-12.
Bir Alman Ev Sahibinin Dünyası. Eylül 1996. Sayı 18. S. 13-16.

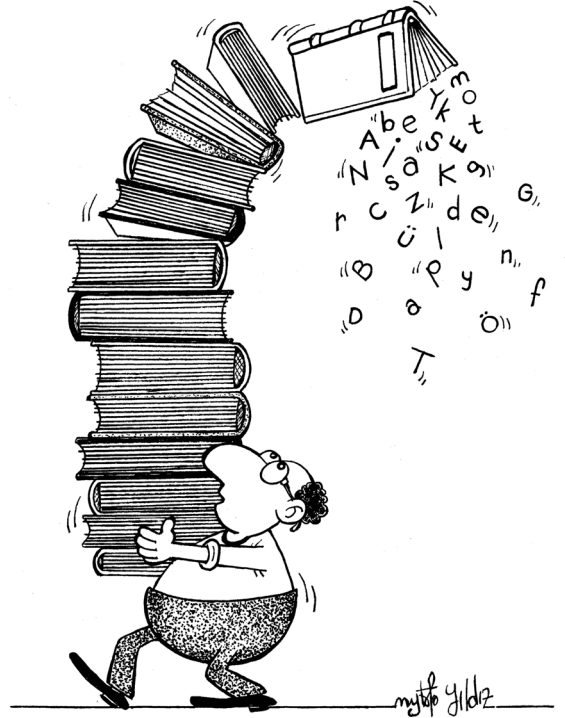
MERSİN SANAT EDEBİYAT DERGİSİ

Heinrich Heine ve “Yeni Bir Şarkı”-Mart-Nisan-Mayıs 2022 Sayı:3 S. 12-13
Almanya’da 1932 Seçimleri. Ocak-Şubat-Mart 2025. Sayı 14. Yıl 4. Sayı 14. S. 7-8-9.
Doğumunun 250. Yılında Goethe. Nisan-Mayıs-Haziran 2025. Yıl 4. Sayı 15. S. 5-6.
Frankfurt Notları-1 Temmuz-Ağustos- Eylül 2025 Sayı 16 S. 5-6-7

Görüldüğü gibi Prof. Dr. Vural Ülkü’nün Mersin’de çıkan Sanat ve Edebiyat dergilerindeki yazıları bir kitap oluşturacak çokluktur. Bu durum onun yalnızca kurucu rektör ya da rektör olmakla yetinmediğinin, birikimini Mersinlilerle paylaşmak istediğinin açık bir ifadesidir. Kendisinin de belirttiği gibi Ankara’da daha üniversite öğrencisiyken aydınlardan el almış, olabildiğince sanatsal etkinliklerin takipçisi olmuştur. Mersin ve Oberhausen kentlerinin kardeş kent olmaları nedeniyle 2010’da Oberhausen’de düzenlenen kardeş kentler arasındaki öykü yarışmasına jüri üyesi olarak katılmıştır. İçel Sanat Kulübü Yönetim Kurulu, 7 Kasım 2012 tarihinde kendisine, bilim insanı olmasının yanı sıra evrensel anlamda bir kültür insanı olması, sanat ve edebiyata ilgi duyması; bu değerleri yaşadığı Mersin’in sosyal yaşamına

ve kent dokusuna taşınması ve Mersin’in çağdaşlaşma sürecine katkıda bulunması nedeniyle 2. Mersin Kent Ödülü vermeyi uygun bulmuştur.

Cumhuriyet aydını, yazar, çevirmen ve Mersin Üniversitesi’nin kurucu rektörü Prof. Dr. Vural Ülkü halen Mersin’de yaşamakta, bugün de düşünsel çalışmaları ve yazılarıyla Mersin’in kültürel yaşamına katkı vermeyi sürdürmektedir. Kendisine sağlıklı uzun ömürler diliyorum.

Karikatür: Mustafa Yıldız

PROF. DR. GÜRSEL AYTAÇ (1940–2025)’ IN ARDINDAN

Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK

Türk Germanistiğine yaptığı katkılarla son 70 yılına damgasını vurmuş biri olarak Prof. Dr. Gürsel Aytaç'ın 17 Temmuz 2025'te aramızdan ayrılmasıyla, Alman Dili ve Edebiyatı çalışmaları ve edebiyat bilimi dünyası en seçkin seslerinden birini, çalışmaları kuşaklar boyunca iz bırakmış bir düşünür, araştırmacı ve öğretmenini kaybetti.

Prof. Dr. Gürsel AYTAÇ

1940'ta Eskişehir'de doğan Aytaç, tüm akademik hayatını Germanistik çalışmalarının öğretilmesine ve derinleştirilmesine adanmış. Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'nden 1962 yılında mezun olduktan sonra hemen asistan olarak göreve başlayan Aytaç, 1966 yılında Hermann Hesse'nin Glasperlenspiel [Cam Boncuk Oyunu] adlı eseri üzerine hazırladığı tezle eşi benzeri görülmemiş bir akademik kariyerin temellerini attı. 1976'da profesörlüğe atandı ve 1987'den itibaren Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün, 1990'dan itibaren de Batı Filolojileri Bölümü'nün başına geçti. 2007'de emekli olana kadar bu görevlerini sürdürdü.

Akademik çalışmaları geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır: Alman dili ve edebiyatı çalışmaları, karşılaştırmalı edebiyat, felsefe, medya kültürü ve kültürlerarası edebi çeviri. Thomas Mann, Heinrich

Böll ve Schiller üzerine yazdığı monografilerin yanı sıra Genel Edebiyat Çalışmaları ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi gibi önemli ders kitaplarıyla ulusal sınırların çok ötesinde akademik alanda iz bıraktı. Thomas Mann, Friedrich Nietzsche, Elias Canetti ve Ricarda Huch gibi isimlerden yaptığı çevirilerle Alman edebiyatının Türk okurlar için erişilebilir olmasını sağladı.

Uluslararası kongrelerdeki katkıları, IVG, ILESAM ve PEN-Club gibi tanınmış derneklere üyelikleri ve Avusturya Edebi Çeviri Ödülü'nü kazanması, uluslararası tanınırlığının kanıtıdır. Kùltürler arasında bir arabulucu olarak Aytaç, dili her zaman kùltürün bir aynası olarak görmüştür - bu inanç onun tüm akademik ve pedagojik çalışmalarını karakterize etmiştir.

Gürsel Aytaç, çalışmalarında olduğu kadar kişisel davranışlarında da metodolojik hassasiyeti kùltürel duyarlılıkla birleştirmiştir. O, edebiyatı sadece öğreten değil, yaşayan herkes için bir rol model olmaya devam edecektir. Yetiştirdiği çok sayıda öğrencisi ve eserleriyle entelektüel mirasının ilham vermeye devam edeceğinden ve anısının hep canlı kalacağından kuşumuz yoktur.

Prof. Dr. Gürsel AYTAÇ,
Sakarya “Dil, Yazın ve Değişim Sempozyumu”nda (15-17 Ekim 2009) öğrencisi Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK’le

AYDAN YALÇIN

AKDENİZ DÜŞÜ

nice tanrıyı geçtim
akmak için gecenin ırmağından
önce gözlerinden başladım sevmeye
öter belki diye kuş kirazı haziran

uzamak güzelliymiş sevgili
gidip gelmekmiş dağ yolu ellerinde
bir bilsen gövdemden kaç ırmak akar
kaçı buluşur denizle
ama gel gör ki sesler sağır
yollar ırak, düşler fırdöndü
acı su yırtığı ellerim
sancılı Çukurova
içimde yanık parmaklı bir çocuk
hep yenmiş bir elma uzatır bana

ah! ne zaman düşlesem seni
ne zaman düşlesem
o Akdeniz
o kaya koruğu
o harnup kokan nefesini
bütün susuz atlar düşer yola
Toroslar dile gelir
Yörük kız ayran soğutur yayıkta

havayı deli gönül havayı
ay doğmadan şavkı tutmuş ovayı
türkmen kızı katarlamış mayayı
çekip gider bir gözleri sürmeli...*

* Karacaoğlan

AKDEÑİZ TÜŞÜ

Kança teñirden öttüm
Aguu üçün tündün dayrasınan
Algaç közdörünön baştadım süyüügö
Sayrayt balkim dep kuş alçası iyun

Uzaruu bul suluuluk eken süyüktüüm
Barıp kelüü eken too colunday koldoruñda
Bilsen denemden kança dayra agat
Kançası deñiz menen tabışat
Birok attıñ ündör dülöy
Coldor alış, tüştör aylanma tüyün
Açuu suu carası koldorum
Oorulu Çukurova
İçimde barmağı küygön bir bala
Celgen bir almanı sunat maga dayıma

Eh! Kaçan eñsesem seni
Kaçan eñsesem
Al akdeñiz, al cetilbegen too cüzümü
Al teke müyüz cıttangan demindi
Büt suusuz cılkılar tüşör colgo
Torostor üngö kelet
Yörük kızı ayran suutat çeekte

Abanı esirgen köñül abanı
Ay tiye elek nuru kaptayt özöndü
Türkmön kızı dayardaptır açıtını
Ketip kalat bir közdörü osmoluu.

Çev: Abdülmukaddes Kutlu

Айдан ялчын

АКДЕҢИЗ ТҮШҮ

Канча теңирден өттүм
Агуу үчүн түндүн дайрасынан
Алгач көздөрүңдөн баштадым сүйүүгө
Сайрайт балким деп куш алчасы июн

Узаруу бул сулуулук экен сүйүктүүм
барып келүү экен тоо жолундай
колдорунда
билсең денемден канча дайра агат
канчасы деңиз менен табышат
бирок аттиң үндөр дүлөй
жолдор алыс, түштөр айланма түйүн
ачуу суу жарасы колдорум
оорулуу Чукурова
ичимде бармагы күйгөн бир бала

желген бир алма сунат мага дайыма
Эх! Качан эңсесем сени
Качан эңсесем
ал акдеңиз, ал жетилбеген тоо жүзүмү
ал теке мүйүз жыттанган демиңди
бүт суусуз жылкылар түшөр жолго
торостор үнгө келет
йөрүк кызы айран суутат челекте

Абаны эсирген көңүл абаны
Ай тие элек нуру каптайт өзөндү
Түркмен кызы даярдаптыр ачыткыны
Кетип калат бир көздөрү осмолуу.*

* Каражаоглан (17. Кылымда жашаган
түрк акыны)

Çev: Abdülmukaddes Kutlu

'Ardıç'-Desen: Sabriye BABUŞ

YOKSULLUK: ÇUKUROVA’NIN BİTMEYEN ÖYKÜSÜ

Zafer DORUK

Çukurova, çok göç almış bir bölge. Çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış, Türkmen, Nusayri, Arap, Türk, Kürt, Çerkez, Ermeni gibi topluluklar bu bölgede çok renkli, ortak bir kültür oluşturmuştur.

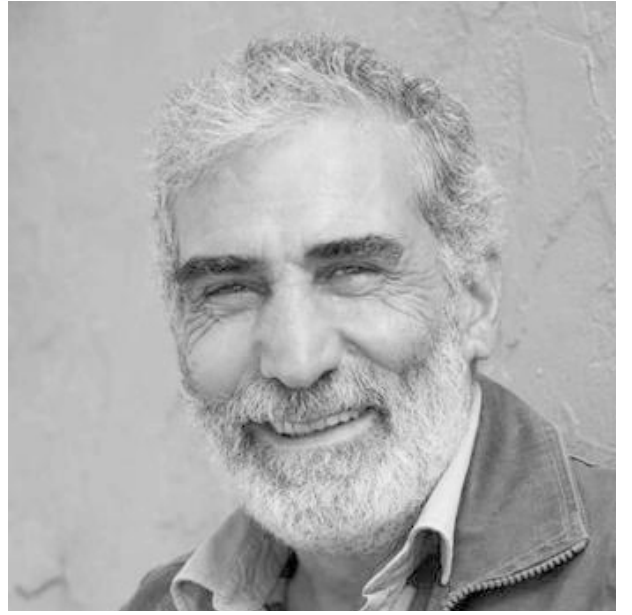
Sanayileşme yolunda atılan adımlar, Türkiye’nin NATO’ya katılması, Marshall yardımı, İncirlik Üssü’nün kurulması, Seyhan Barajının açılması ve doğuyla batı arasında bir kapı konumunda olması Adana’yı ellili yıllarda önemli bir şehir yapmıştır.

Topraksız köylü geçinmek için Adana’ya iniyor, ucuz iş gücü ihtiyacını karşılıyordu. Adana fabrikalar şehriydi, pamuk tarlaları vardı, kışları ılık geçerd, 'fukara şehri'ydi. Gurbetçi işçiler aynı mahallelerde yan yana oturuyor, 'Urfalılar', 'Siirtliler', 'Mardinliler' gibi topluluk isimleriyle anılıyorlardı. Mevsimlik işçiler pamuk tarlalarının kıyısındaki çadırlarda barınıyor, kışın aç kalmamak için çoluk çocuk insanüstü bir güçle çalışıyorlardı.

Orhan Kemal’in 'Uyku' adlı öyküsünde, henüz oyun çağındayken geçim derdine ortak edilmiş çocuk işçilerin dramıyla yüz yüze geliriz. Gece vardiyasında çalışan işçi çocuk, uykuya yenilmek üzeredir. Çocuğun güçsüz bedeniyle uykuya karşı verdiği savaş olağanüstüdür, uykuyla uyanıklık arasında gördüğü düşler, para kazanınca ne yapacağına ilişkin kurduğu hayaller onu ayakta tutmaya çalışır.

'Ekmek, Aşk ve Sabun' adlı öyküde, âşık olduğu kadın mahkûma aşk mektupları yazan gardiyana kadının verdiği yanıt, bir yoksul için ekmeğin ve insanı ihtiyaçların aşktan önce geldiğine, maddi koşulların aşkları, düşleri, arzuları nasıl değiştirip dönüştürdüğüne ilişkin çarpıcı bir örnektir:

"Sevgilim; dışarıdan bakan hiç kimsem yok. Laf aramızda, çamaşırlarım bitlendi. Bu yüzden kimse beni yanına sokmuyor, beni burunluyorlar. Hem de karnım hiç doymuyor. Bir tayını ben bir solukta ye-

Zafer DORUK

yiveriyorum, bitip gidiyor. Şurda kırk gün bir cezam kaldı. Dışarıda ödeşiriz. Beni ciddi olarak sevdiğini anlayayım ki, bana bir kalıp sabunla iki somun gönder!"

İşçilerin politik bilinçleri yoktur; çok çok, ağaya, elciye, usta başına kızar, kaderine ilenir, onlara bu hayatı reva gören Allah’a isyan ederler. 'Boynu Bükük Öldüler' adlı romandaki marabalardan biri, karsısına şöyle der:

"Ne diyorum biliyor musun avrat. Tutacaksın şu Allahı, üç kış aç bırakacaksın, sonra vereceksin eline kazmayı, ama kazma ağır olacak, öyle ağır ki zor kaldırılacak, çalıştıracaksın güneşin altında, bizim yediklerimizi yedireceksin, bizim çektiklerimizi çektireceksin, sonra da bir güzel döveceksin, öyle döveceksin ki, bir ay kalkamayacak yataktan, kolunu kanadını kıracaksın, öyle kör topal bırakacaksın ortaya, bak o zaman nasıl kuzu kuzu olacak, kalemi aldı mı eline duracak, ne yazdığını şaşırarak."

Kendisi de derin bir yoksulluktan gelen Yılmaz Güney, henüz sosyalist bilinçlenme aşamasındayken varoluşçu bir duyuşla yazdığı, yer yer fantastik ve gerçeküstü öğeler taşıyan öykülerinde, sınıfsal çelişkileri, yoksul bireylerin bilinç bulanıklığını, iç dünyalarındaki çatışmaları anlatır.

Yaşar Kemal’in roman ve öykülerinde, fe-

odalizmle ilkel kapitalizm arasında sıkışmış yoksul insanlar, katı gerçeklikler karşısında doğaya, mitlere sığınır, dünyaya düşsel bir boyuttan bakarlar.

Benim de çocukluğum 60'lı yılların Adana'sında, doğudan, güneydoğudan gelen işçi ailelerin oturduğu, dört yanı fabrikalarla çevrili Denizli mahallesinde geçti. Bitlis'ten Adana'ya göçmüştük. Babam, Orhan Kemal'in de çalıştığı Milli Mensucat fabrikasında işçiydi. Evimiz, tren yolunun kenarında, birer oda birer mutfaktan ibaret, omuz omza sıkışmış dört ahşap evden biriydi. Dört ailenin ortaklaşa kullandığı bir tahta tuvaletimiz ve bir su tulumumuz vardı. Buzdolabımız yoktu, yiyeceklerimizi ve erzakımızı tavana asılı tel dolaplarda saklıyorduk. Bakkallar buz satarlardı. Bakkalın keserle kırıp verdiği elli kuruşluk buzu 'bocit' dediğimiz sürahiye atar, yazın kavurucu sıcaklığında soğuk su içmenin keyfini yaşırdık. Avlu halkının kimi yağ, kimi tütün, kimi dokuma ve çırçır fabrikalarında işçiydi. Biz avlunun çocukları, babalarımızın gece vardiyasından dönmesini beklerken sulama kanalının kıyısında oturur, kurbağa ve ağustos böceklerinin sesleri arasında birbirimize yazlık sinemalarda izlediğimiz siyah-beyaz film hikâyelerini anlatırdık. İncirlik Üssünde görevli Amerikalı askerlerin oturduğu, biz yoksul çocuklarının 'Amerikan Mahallesi' adını verdiği Yüzevler Mahallesi'ne gider, Amerikalıların ayakkabı, kot pantolon, oyuncak gibi az kullanılıp atılmış eşyalarını toplardık.

Kanalköprü semtinde oturan halamlarda kaldırımdı bazen. Ortaokula gidiyordum. Eniştem semt pazarlarında çizgi romanlar, içinde varlık cep kitaplarının da olduğu ikinci el kitaplar satardı. Kitaplarla orada tanıştım. Steinbeck'in 'Sardalya Sokağı'yla, Panait Istrati'nin 'Kodin' ile, Gorki'nin 'Ana'sıyla, Dostoyevski'nin 'Ezilenler' ile... O romanlardaki hayatlar bana çok tanıdık gelmişti. Anlatılan mahalleler bizim mahallemize benziyor, oralarda da bizim hayatlarımıza benzer hayatlar yaşıyorlardı.

Yağmur yağdığında halamların çatısı akar, tencere tava, kap kaçak ne bulunursa akan yerlerin altına koyulur, yer yataklarında üzerimize iki battaniye örtterek ısınmaya çalışırdık.

Çocukluğunu anlatırken, kışın giyecek paltosu olmadığını, halk kütüphanesine sığınıp orada ısınmaya çalıştığını söyleyen Muzaffer İzgü'nün

'Gecekondu'sunu okumuştum, oradaki ailenin de çatısı akıyordu. Onca yoksulluğa karşın yine de mutlu olmaya çalışıyorlardı. İzgü, öykülerinde gerçekliğin katı sınırlarını aşıp hayata düşsel, mizahi bir boyuttan bakar.

Zıkkımın Kökü'nde ev ve baba şöyle betimlenir:

"Babamın ev dediği şey, kocaman bir avlu, avluda bir nar ağacı, bir okalıptüs, bir de küçücük oda. Odanın üstü çinkolarla kaplı, yanları bozulmuş ambalaj sandıkları ve çamur. Bir yatak, bir çul, iki tencere, altı sahan, üç sepet, bir tava, iki tepsi, bir maltız; yastık ve yorganları saymazsak evimize ev dedirten şeyler bunlardı. Babamsa düşler insanıydı. Bize sanal pirzola yedirdiğini çok iyi anımsıyorum. Bir tiyatro aktörü gibi oynardı. Kapıdan bir girerdi, sanki kolunun altında et paketi varmış gibi."

Nihat Ziyalan, Ülkü Tamer'in aktardığına göre, 'Öküz' dergisinde kendisiyle yapılan bir söyleşide Adana'da geçen çocukluk yıllarını anlatırken şunları söylüyor: *"Kendimiz de yoksul olduğumuz halde etrafa, komşularımıza yardım etmek için paralanmak, beynime, usuma insani ışıklar düşürdü. Müthiş bir paylaşma. Mesela komşu evde yemek pişmez ama onlara çaktırmadan yemek gönderilir. Yardım yaptığımı gösterirsen incinir insanlar. İncitmeden. Bunları annemden, babamdan öğrendim. Adana'da 'Dingin Avlusu' diye bir yer vardı, çocukluğumda aklımın ilk erdiği yer diyebilirim. Biliyorsunuz, dink, un fabrikası demektir, orası da terk edilmiş bir fabrikaydı. Bu avlunun etrafına çevrelenmiş ufak tefek evler yan yana, yoksul insanlar. Banyo yok, tuvalet dışarıda. Leğenlerin banyo olduğu evler. Yıl 1945. İkinci Dünya Savaşı'nın vurduğu bir dönem. Tabii ki annemin, babamın dizinde, verdikleri yaşam kavgası içerisinde zihnime kazınan çok şeyler oldu..."*

'Kısa Pantolonlu Sevda' adlı öykü kitabındaki öyküler yazarın yaşadığı mahallenin, yoksul insanların öyküleridir.

Adanalı yazar Demirtaş Ceyhun'un 'Çamur' adlı öyküsü, kendi kontuna bir iş tutmak için ailesini alıp köyden İstanbul'a gelen seyyar satıcı Hanefi'nin sessiz çılgılığıdır. Tablası çamura saplanınca Hanefi zamanla yarışır. Evde çor çocuk ekmek beklemektedir. Ekmek teknesini kurtarmak için çamurla boğuşan

Hanefi, yaratana, düzene, kadere isyan eder, söylenir durur; içinden mi, sesli mi söylenir, bir yerde ayırt edemeyiz.

Mersin'in Arslanköy kasabasında doğan, kendisi de bir Yörük çocuğu olan Köy Enstitülü yazar Osman Şahin, yoksullukla geçen çocukluk döneminde, görev yaptığı doğu kasabalarında ve Toros köylerinde tanık olduğu gerçek hikayelerden yola çıkarak, insanın yoksullukla, kimi zaman acımasız, kimi zaman cömert davranan doğayla mücadelesini, feodal geleneklerle, ayak seslerini duyuran kapitalizm arasında sıkışmış, göçebe hayatını sürdüren Yörük aşiretlerinin hayata tutunma çabalarını yansıtır.

'Başaklar Gece Doğar' romanında, '70'li yılların Çukurova'sında, Ceyhan Sarıbahçe köylülerinin toprak işgalini anlatmaktadır. Hazine topraklarını yıllardır sürüp eken ağalara sesini çıkarmayan devlet bürokrasisi, o toprakların üç-beş dönümünü köylüler işgal edince aslan kesilir, onlara etmediği zulüm, haksızlık kalmaz. Romanın girişinde, Çukurova'da bir ırgat mezarının yazıt taşındaki şu dizeler romandaki yoksul hayatların bir özeti gibidir.

"Diyeceğimi diyemedim
Giyeceğimi giyemedim
Yiyeceğimi yiyemedim
Çulsuz gittim ey alem"

Bir başka Adanalı öykücü, Turan Altuntaş, Düziçi Köy Enstitüsünden yetişmiştir. Turan Altuntaş'ın öyküleri mizah ve gerçekçilik yönünden biraz Muzaffer İzgü, biraz Orhan Kemal tadındadır. Urfa'nın, Adana'nın köylerinde öğretmenlik, Adana Yetiştirme Yurdunda müdürlük yapmış, bu süreçte tanıdığı yoksul insanların, kendi deyimiyle, 'arkasızların ve hırkasızların' öykülerini yazmıştır.

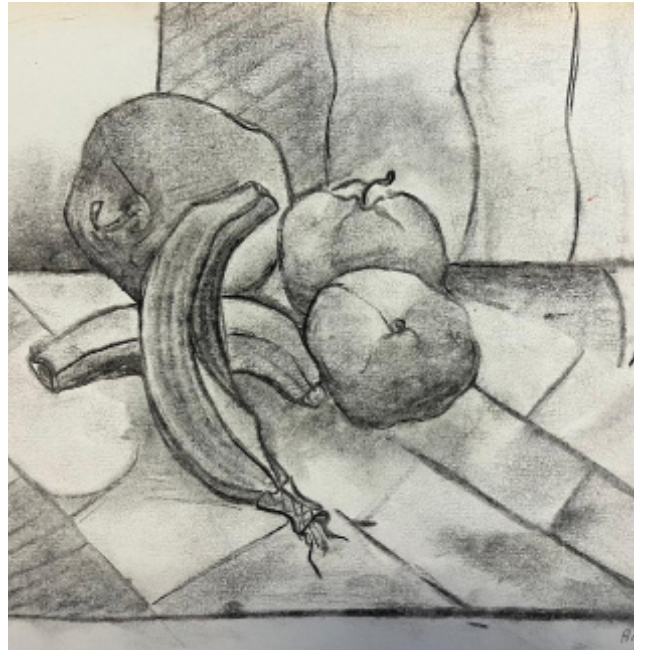
"Zengin Kapısı" adlı öyküsünde yoksulluğun çarpıcı yüzüyle karşılaşp üzülmürken istemsizce de gülümseriz ama bu, acılı çarpık bir gülümsemedir. Zengin bir adam tatile çıkarken hizmetkârına köpeği 'Lulu' için kasaptan her gün bir kilo et almasını tembih eder. Kendisi et yüzü görmeyen hizmetkâr, eti her gün pişirip kendisi yer. Tatilden dönünce köpeğinin bir deri bir kemik kaldığını gören ev sahibi hizmetkârı azarlayıp kovar.

Yüzünü kenar semtlerdeki yoksul hayatlara çeviren yazarların kendileri de yoksulluktan geldikleri için anlatımları bize doğal, sahici ve çarpıcı geliyor; çünkü yaşayarak, duyarak, hissederek anlatıyorlar.

Çukurova'da derin ve keskin bir yoksulluk bugün de var. Dün buzdolabı yoktu, bugün var ama içi boş. Pazar yerleri dağılırken pazarcıların döktüğü sebze ve meyveleri seçip evlerine götüren insanları görünce, Edip Cansever'in dizeleri düşüyor dilime: *"Dağılmış pazaryerlerine benziyor şimdi istasyonlar/ ve dağılmış pazaryerlerine memleket."*

Adana'da fabrikalar kapandı ama göç almaya devam ediyor. İç savaştan kaçıp gelen sığınmacılar, güneydoğudan gelenler şehrin nüfusunu büyük ölçüde artırdı, işsizlik üst sınırdaki, suç oranı giderek artıyor. İnsanca yaşayacak kadar birikimi olan 'orta sınıf' dediğimiz kesim bile bu ağır koşullara dayanamayıp yoksullar safına katılıyor.

Edebiyatta yoksulluk izleği 80'li yıllarda olduğu gibi kimi zaman 'sefalet edebiyatı yapıyor' gibi eleştirilerle karşılaşsa da, daha iyi bir düzen kurulmadığı sürece, yoksulluk, insanın var olduğu, insan hikayelerinin anlatıldığı her yerde, ilişkileri, ahlâkı, onuru, duygu ve düşünceleri etkileyen toplumsal bir yara olarak varlığını hep sürdürecektir.

Desen: Ufuk TUĞCU

SOKAKTA UÇUŞAN KÂĞITLARDAN KİTAPLARA

Duran AYDIN

1967 ya da bir sonrası yıldan bugünlere hiç unutulmayıp sürekli anımsanan, belleğin kırılmaz dallarında ışınlanan; harflerine ilkokul, siyah önlük / beyaz yaka, tebeşir ve kara tahta kokusu sinmiş, ilk öğretmenimin o tümcesi, “*Sokakta uçuşan bir kâğıdı da yakalayıp okuyun çocuklar; tozlu, çamurlu bir kâğıdı bile...*” biçimindeydi.

Yazıya, cafcacflı bir giriş yapılıns diye yazılmadı bu tümce.

O zamanların öğretmenleri, sanırım, okumayı hayat denilen süreğen eylemin mayası, bir vazgeçilmezi olarak düşünürlermiş. Çünkü, “*öğrenciler anlatılanı anlamış mı, verileni özümsemiş mi?*” türünden dertlerini, ezberci değil üretken düşüncelerle donanmış “*iyi öğrenci / iyi insan*” yetiştirmek üzerine kurgular ve eklerlerdi: “*Konuyu anlayanlar anlamayan arkadaşlarına ‘teneffüs’te anlatsınlar...*”

Bu yalın bir gerçek: Bütün hayatıma ser-pelenen “kitap aşkı”nın ilk kıvılcımı işte o “*sokakta uçuşan kâğıdı bile yakalayıp okumak*”tı. Öyle ya, okumayı bir yaşam biçimi olarak edinilmiş en değerli, tutkulu alışkanlıklarınızdan sayacaksınız ki evlerinizde bir kitaplığınız olagelsin...

Çocukluğun ilk gençliğe evrildiği o yıllardan bugünlere kitapsız olunamayacağı, gündelik hayatın okuma sevdasına ne kadar izin vereceği yaşanarak öğrenilecekti; öyle de oldu.

Kâğıt, kalem ve sözcüklerin yavruladığı kitaplarla bezeli uzunnn yıllar sonrası, günlerden 23 Ekim 2015’te, bir gazetede bir güzel başlık: “*Çetin Bir Hayata Veda...*”ydı.

Başlık; giden yıl kültür, sanat, düşün ve edebiyatımızdan, yani aslında 2015’in bizlerden söküp kopardığı, hayattan çekip aldığı “iyi ve güzel insanlar”dan birisine, Çetin Altan’ın ölümüne

ilişkindi.

Yine başlık; ustanın ön adından yararlanıp ince bir dokunuşla bezenmiş gazetecilik başarısı sayılabilirdi. Ama ölümü, bir büyük ustanın artık nefes bile alamayacak oluşunu bildirdiği için aslında “kötü”ydü! Çünkü ölmek hiçbir canlıya yakışmayan ve hiç de “güzel” olmayan, “çirkin” bir sondu.

Ve başlık, yine geçen yıl bizi kendilerinsiz, bir yerlerde bir başımıza bırakan Gülten Akın, Sennur Sezer, Oktay Akbal, Tarık Dursun K., Fikret Otyam, Mehmet Başaran, Levent Kırca, Hüseyin Avni Cinozoğlu, Yaşar Kemal’imizi de anımsatarak, “E, yetsin artık! Allah hep ‘iyi ve güzel insanlar’ın belâsını veriyor nedense!” dediartecek türdendi.

Bu adlar ki, eline mürekkep kokusu sinmiş her yazar, gözleri ak kâğıt üstünde harflerin kıvrak dansına alışkın her okurun kitaplıklarında sabah akşam bir hayat boyu onlara gülümsemiş, vazgeçilmez dostlarıydılar.

Ve elbette benim de “kitaplık” denilebilirse; kitaplar, dergiler, gazeteler, mektuplar, fotoğraflar, atmaya kıyamadığım “Erika” marka daktilom ve “Zetion” fotoğraf makineme son yıllarda eklenmiş arkası yarım metre uzunluğundaki bilgisayarımın bulunduğu çok özel köşemin baş konuklarındandı yitip giden bu değerler.

Şimdi, 70’li yıllara, hem de en başına şöyle bir uğrama, tozunu alma zamanıdır... Çünkü, o günlerde aramızdan ayrılan Çetin Altan, her ne kadar yarım yüzyıla yakın bizlere öğütlediklerinin tersi noktalara dönmüşse de, bunca yıldır oluşturageldiğim kitaplığımın ilk tuğlası, harcının çimentosudur.

2015’te bizi hayatın üstesinden gelme

savaşımızda yarı yolda bırakıp bu dünyadan göçen ustalar gibi (çoğu adıma imzalı) onlarca, yüzlercesini evimizin en değerli odasındaki kitaplığında “aileden” saymışımıdır. “Aileden”, “konuk” değil...

Adlarını acınarak anımsadığım bu insanların kitaplarına her dokunuşta, önceleri onlara öykünerek, kuşkusuz onlar yüzünden sevdadan ve hayattan anlama uğruna az da olsa elimizin kalem, yüreğimizin aşk mayası tuttuğunu nasıl yadsıyabilirim?

Anıların makarası şöyle 35-40 yıl öncele- re sarıldığında görüntüye büyük ablamın kocası ve beklentim bir “oyuncak” yerine bana uzattığı Çetin Altan’ın o kitabı gelir: “*Onlar Uyanırken/ Türk Sosyalistlerinin El Kitabı.*”

Sonrasında, edebiyatımızın saygın ad- larından sevgili öğretmenim Hidayet Karakuş belirir belleğimin aynasında. O ki, bir gün sını- fa girecek, “*Boynu Bükük Öldüler*”den, Orhan Kemal Roman Ödülü’nden ve Yılmaz Güney’in bir de “yazar” kimliğinden, kişiliğinden söz ede- cektir. Çünkü o yıl ödül bu romana verilmiştir; Güney yalnızca bir “artist” değil edebiyatın derin sularında boy vermeyi bilecek kadar içindedir. Doğaldır ki sonraki yıllar kitaplığım usul usul yeşermeye başlayacak; Yılmaz Güney’in *Salpa, Sanık, Hücrem, Selimiye Mektupları*’na, değerli öğretmenim Hidayet Karakuş’un ilkin “*Günaydın Gül Yaprığı*” (şiir), “*Yağmurlar Nereye Yağar*” (roman) gibi kitapları da arkadaş olacaktır.

“Kitaplık”, o yıllar annemden yalvar yakar edindiğim, iki odalı ahşap evimizin bir köşesinde uyuklayan “büfe”nin alt çekmecesine ve porselen tabaklarla kristal bardaklardan yer açabildiğim 50x75 cm.lik bir camlı bölmedir. Ülkeyi yöneten- ler (özellikle 12 Eylül’ün Konsey Üyeleri), basın, televizyon, dahası koskoca bir toplum gibi, ba- bam ve anneme göre de sayısı giderek artan bu kitaplar “*tehlikeli ve bir gün başıma bir ‘iş’ aç- cak şeyler*”dir. Elimiz kalem tutmaya başlayınca o “tehlikeli şey”lere bir yenisi eklenir; şair adayı ço- cuğun hücreevindeki “mühimmat” bir daktiloyla tamamlanır!

Kendi çapındaki mini kitaplığımın oluş- ması, bir Mersin gezisiyle başlar. Denize paralel bir caddede, kartonlar üzerinde sergilenen o za- manların siyasi dergileri, plaklar, kartpostalları arasından el eden kitaplar, cebimi (Adana’ya beni atacak) son tren parasına kadar boşaltmıştı. Bu kitaplardan hiç unutulmayan ilk ikisi Kemal Bur- kay’ın “*Dersim*”iyle, Can Yücel’in “*Bir Siyasinin Şiirleri*”ydi.

Annemin büfesini günden güne daraltan Bekir Yıldız, Fakir Baykurt, Neruda, Ritsos, Elu- ard, Fischer, Şolohov, Enver Gökçe, Attilâ İlhan, Hasan Hüseyin, Orhan Veli, Sevgi Soysal, Erdal Öz, Nâzım Hikmet’lere, tanımakla giderek zen- ginleştiğim dünyadan ve ülkemizden başka baş- ka yazarların yeni kitapları ekleniyordu ki, bir de karşıma “*Arkadaş*” filmi sonrası Ahmed Arif çık- maz mı?

Edebiyat dünyası elbette hak ettiği ilgiyi Ahmed Arif ve şiirlerine gösteriyordu. Ancak, o günler apaçık görülen oydu ki “*Hasretinden Prangalar Eskittim*” ve şairine değerince (sine- manın bir kitle sanatı olması nedeniyle de) ün kazandıran Yılmaz Güney ve “*Arkadaş*”ıydı.

Şiirin kurtarıcı, sağaltıcı gücüyle tanışalı beri kitapsız hiç olunamayacağı gerçeğinin oku- makla eşdeğerde sayılması, edebiyata soyunmuş, şiiri sarınmış herkesin küçük de olsa bir kitaplık edinmesini zorunlu kılmıştır; bende de olduğu.

Çünkü yaşıyor ve yazmaya çalışıyorsak okumaktan başkaca bir seçeneğimizin olmadığı ortada. Okumaktan beslenmek, yaşamamızı sağ- layan besinlerle eşdeğerde.

Yazmaya çalıştığımız tür neyse, yalnızca ona ilişkin yayınlar ağırlıkta olmakla

Günaydın Sevgili Okurlarım,¹

Bu sabah, sessizliğin en anlamlı dilini konuşan küçük bir dostumdan ve onun bana öğrettiklerinden bahsetmek istiyorum...Bu yazı, sizlere bir kedinin sabırlı bekleyişinden filizlenen, insana ve yaşama dair bir tefekkür armağanıdır..

Bugün olduğu gibi her sabah, çalışma odamdan balkona bakan pencerenin önündeki sehpa, hep aynı pozisyonda oturan bir kedi görürüm. Perdesi kısmen açık pencereden, benim odaya girişimi izler. Adeta bir meditasyon halinde, odanın dışarıya açılan kapısı açılana dek, bazen saatler süren bir sabırla, sessizce bekler. Bu bekleyiş, bir şey istemekten öte, bir vazifeyi, bir sadakati andırır.

Ben ise bu sessiz dostum için özenle karaciğer satın alır, onun için doğrar, kavurur ve buzdolabında saklarım. Bu, aramızdaki sessiz antlaşmanın benim tarafımdaki karşılığıdır. O, asla miyavlayarak, pencere-mi tırmalayıp, beni rahatsız ederek bu hakkını talep etmez. O, sadece orada olduğunu bilmemi ve onun varlığını hatırlamamı ister gibidir.

Ciğerden bir parça alıp kapıya yönelişimi, o hassas kulakları veya belki de kalbindeki kuvvetli sezgisiyle anında fark eder. Tam o anda, dış kapının önünde beliriverir. Öyle bir sevinçle karşılar ki beni, tüm maddi dünyevi kaygılarımı bir kenara bırakır. Sırt üstü boylu boyunca uzanır, bacaklarını açar, o yeşil-sarı gözlerini bana diker. Sadece minik dudakları kıpırdar. O dudak hareketlerinden şu cümleleri duyar gibi olurum: “Seni bugün görmüş olmaktan çok mutluyum. Her gün yaşamam için dua ediyorum. Seni çok seviyorum.”

O an orada durur; bu saf, koşulsuz ve kelimesiz sevginin karşısında birkaç saniyeliğine donakalırım. Ve düşünürüm: İnsanları görünce içi sevinçle dolan, onların varlığından saf bir mutluluk duyan canlılar olmalı hayatta. Her sabah, birinin kapısında, bir mesajın ucunda, bir kalbin içinde, günün ilk duasını eden ve varlığımızdan sessizce sevinç duyan birileri mutlaka olmalı.

İşte bu bağ ister iki insan, ister insan ile hayvan, isterse iki farklı ruh arasında olsun, evrenin en temiz iletişim köprüsüdür. Bu köprüden geçen şey, beklentisiz vermek ve karşılıksız sevebilmektir. Bu minik dostum bana her gün şunu fısıldıyor: “Ver.” Ve bu “veriş” sadece fiziksel bir gıdadan ibaret değil. Bir hayvan için yiyecek, bir insan için takdir edici bir söz, yoksul bir öğrenciye uzanan eğitim desteği, hastanın baş ucuna bırakılan bir demet çiçeğin kokusu, bir dostun derdini sessizce dinleyen bir kalp, yalnızca gönderilen bir “nasılsın” mesajıdır.

Bu, bir annenin evladı için döktüğü gözyaşı, bir öğretmenin öğrencisi için harcadığı ömür, toprağa düşen bir tohumun güneşe uzanan inancıdır. Bu küçük temaslar, bu minik ama devasa verişler, içindeki yaşama sevincini, siz farkına varmadan besler, büyütür ve güçlendirir. Hayatın ağır yükünü hafifleten, anlamı her sabah yeniden inşa eden, ruhun pasını söken bir ışıktır bu. Karşılıksız vermek, evrendeki en güçlü pozitif enerji döngüsünü başlatmanın adıdır. Bir kibrit çakmak gibidir; önce sizin içinizi aydınlatır, sonra ısıtır ve en nihayetinde karanlıkta bir başkasına yol gösterir.

İşte bu sabah, bir kedi ile bir insan arasında, kelimelere dökülmemiş bu derin empati ve sessiz iletişim, aslında hepimizin özlemini duyduğu insanlık durumunun ta kendisi. Saygı duymak, sevincini inceliklerle ifade etmek ve karşılık beklemeden, sırf varlığın bir iyilik olsun diye vermek...

Bu sabah, etrafınıza bir bakın. Kimi veya neyi, sessizce ve sevinçle bekliyorsunuz? Size kim veya ne, koşulsuz bir sevinçle bakıyor? Ve siz, bu döngüye dahil olmak için, bugün kime, ne vereceksiniz? Unutmayın, bazen en derdi duygular, en sessiz dilde konuşulur. Ve en büyük yaşama sevinci, en küçük verişlerde saklıdır.

Bu sabah yazısı, pencere-mi önündeki o sessiz dostum ve onun bana hissettirdikleriyle birlikte, size bir armağan olsun. Yüreğinize dokunsun, içindeki iyilik ırmağını harekete geçirsın.

Var olun. Sevgiyle kalın.

¹ "Günaydın Sevgili Okurlarım" başlıklı yazısı, yazarın facebook sayfasından alıntıdır.

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

UYKUSUZ YÜZYILLAR

bir çağ çöktü gözkapaklarıma
uykusuz yüzyıllar boyu bekledim
bir çocuğun ağzında yarım kalmış ninnileri
ve barışa emekleyen dizleriyle
kan içinde uyuyan sabahları

hiçbir tarih kitabı yazmaz
bir annenin kurşunlanmış sütünü
ya da taşla örtülmüş oyuncakların
hangi mezarlıkta ağladığını

ben gördüm—
her kelimenin bir mezar kazdığı topraklarda
yürek yastık olmuyordu artık
çünkü dinmeyen acılar
gözyaşı değil,
kanla sulanıyordu şiir

savaşa karşı sustuğum her an
ruhumun bir kıyısı yandı
ve ben,
bir yangını içime gömerek büyüdüm
vicdanım, bir halk kadar kalabalık
bir yalnızlık kadar çaresizdi

her sabah,
kurşun sesiyle uyanan ülkeleri
yeniden sevdim inadına
çünkü barış,
bir çocuğun uykusu kadar masum
bir annenin bakışı kadar gerçektir

ben ki
yüreğimle yazdım bu çağın ağıtlarını
böbreğimi verdim kardeşim özgürlüğe
tenimi soydular ama sesimi silemediler
çünkü ben
sözcükleri birer kurşun değil
birer tohum gibi ektim
toprağın vicdanına

gömdüğüm her düş,
bir halkın uyanışına döndü
ben ölmeyi çoktan geçtim
şimdi her satırım bir halktır
her dizede bin can vardır
ve her şiirim
bir dirilişin ayetidir
uykusuz yüzyıllardan geldim ben
gözlerim açık kaldı çünkü
bir kere kapatırsam
dünya ölmüş bir vicdana uyanacaktı

Nalan Çelik

Bezîrgân sözcüğü tek başına kullanıldığında özellikle ipek ve kumaş olmak üzere her tür ticareti yapan tüccar anlamını taşır, bezîrgânbaşı ise padişahın kullanacağı çuha, bez, tülbent gibi eşyaları sağlayıp, onları korumakla görevlidir. Çocukken oynadığımız Aç kapıyı bezîrgânbaşı gibi kimi oyunlar, somut olmayan kültürel mirasın korunması, aktarılmasına katkı sağlar.

Tülbent ise, özellikle beyaz tülbent ülkemizin birçok bölgesinde cinsiyet ayrımı gözetmeksizin yaygın olarak kullanılır. Barış simgesidir, ‘ıslak tülbentler kurumadan barışılır’ denir. **Cengiz Aytmatov**’un Toprak Ana romanının ilk tümcesi beyazla başlar. “Yeni yıkanmış akpak entarisi, pamuklu kara ceketini ve beyaz yazmasıyla yolda ağır ağır ilerliyor kadın.”(1) Kırgız kültüründe eşi ölen kadın, yasını tutmak için kocasının kara ceketini giyer. Yas ve cenazede giyilen ve başa örtülen yazmayla, eşarbin rengi siyahtır. Yerelden evrensele kültürel mirastır siyah.

Recaizade Mahmut Ekrem’in kahramanı Bihruz Bey, bir görüşte aşık olduğu kadını İstanbul sokaklarında aramaktadır. “O gördüğü çehreyi bir daha görmek için nazarının olanca kuvvetiyle ileriye baktı ise de vapur gereği gibi uzamış olduğundan o kadar beyaz başlar içinde aradığını tefrik edemedi.” (2) Beyazın ve aynılığın azizliği.

Oya, kültürümüzde önemli yeri olan sanatlardan biridir. Çeyiz hazırlığı; oyali tülbent, yazma,

EDEBİYATTA OYA, DANTEL, CEKET VE MOR CEPKEN

Nalan ÇELİK

başörtüsü, oyali havlu, oyali tepsi örtüleri, lizöz, lif, tüp, buzdolabı örtüleriyle başlar. “Oya gibi” deyimini bu sanatının inceliğini gösterir. Doğanın renkleri, çiçekleriyle süslenmektedir renkli, oyali yazmalar. Günümüzde de sürdürülen çeyiz serme geleneği, geçmiş dönemlerde konukların eksikleri saptayıp, tamamlamaları için bir olanaktı.

İğne, tığ, firkete, mekik yardımıyla ortaya çıkan oyalar, beden kimliğidir çoğunluk. Başımıza, boynumuza, belimize, bileğimize takabileceğimiz aksesuarlardır. Dantel ise kimi zaman bir gelinlikle beden kimliğini, dantelden zarf şeklinde, duvara asılı kuran din kimliğimizi temsil ederken televizyonun üstündeki bir dantel örtü, evimizin önünden geçerken ya da evimize gelen konunun dantelli perdemize bakması, mekân kimliğimize yönelir. Elbette ki gerçek evlerin bireyselliği olabilir. Beden ve mekân kimliği kişisel olduğu gibi kimi zaman kadınların birbirinden örnekler olarak işlediği, türkülere, resimlere, fotoğraflara ilham kaynağı olan oya ve danteller, ortak kültürel mirasımızdır.

Oyalar bazen geçim kaynağıdır. **Ahmet Mithat Efendi**’nin Felatun Bey’i varsıl sınıfı temsil ederken, bu sınıfın kadınlarının oya ile ilişkileri şöyledir: “Normal kızlar gibi Mihriban Hanım oya yapmasını bilmez. Keza alafrangalarda öyle adetlere yer yoktur. Kese, çorap her ne ise örmesinden bile anlamaz. Çünkü onları modelist kızlar örür.” (3) Kadınların çalışıp, para kazandığı bir iş sektörü olduğunu anlarız. Yoksul ve alaturka sınıfı temsil eden, çocuk yaşta babasız kalan Rakım Efendi’yi ise, annesi ve Arap hizmetçileri yetiştirmektedir. “Kendisi el dikişi diker; oya yapar; çevre uçkur işler ve bunları Salıpazarı’nda Fedai’ye sattırır.” (4)

Sennur Sezer başka bir pazar yerine, geçim kaynağı dantellere götürür. “Pazar yerinde vurdular onu/ yedi yaşındaydı / kazak başlamıştı annesi / Dan-

teller örerken / her cuma pazarda satılan dantellerden / Bitirememişti.”(5) Pazar yerlerinde öldürümler devam ederken, geçmişin dantelleri tezgâhlarda nostaljik duygulanımlarıyla varlığını sürdürmektedir.

Zerrin Taşpınar, bir anda büyütülveren gelin kızlara götürür: “Kızın elinde oya gelin olacak yakın / doğduğu yerde çocuk / gittiği yerde gelin.”(6)

Tomris Uyar, düğüne götürür: “Leyla Hanım’ın giydiği gelinlikten uzun süre konuşulacağı benzer. Bembeyaz danteldendi, yerlere kaddı; duvağı geniş, cömert, görkemli.”(7)

Oyalar, kadınlar için sessiz, mimiksiz konuşabilmenin bir yolu. Kendi aralarında oluşturduğu, erkeklere kadınların öğrettiği bir dil. Haklar anlamında eşit olamadığı yaşamın ‘ötekilik’ sesidir kadınlar için oyalar. Dantel, oya çeyiz hazırlığının olmazsa olmazlarıdır. **Sennur Sezer**, çeyiz sandıklarına götürür şiiri. “Eşitlik nereye saklanır sandıklarda / Oyalar, oyalar küçük oyalar/ yalnızlık kanıtı küçük oyalar.”(8) Sandıklar yüklük olarak da kullanılırdı, yastık, çarşaf ve yorganların üst üste konduğu sırmalı örtülerle dolap kapağı gibi örtüldüğü.

Osman Şahin’in Mor Cepken (9) adlı öykü kitabının kahramanı Bulca’nın sandığı: “Bir düğüne davetliymiş gibi temiz pak giyinmişti. Çeyiz sandığından çıktığı belli olan, kenarları ince oyalar, pullarla işlenmiş, sarı ipekten başörtüsünü özenle sarmıştı başına. Başörtüsünün her yanı nakıştı, bir büyü kaynağından farksızdı... Örtünün altına gelen kısmına altın alınlıklar dizilmiş, kenardan taşan saçları kömür siyahı renge boyanmıştı.” Bulca, ölümünün yaklaştığını duyduğu ilk aşkı Civan’ı son kez olsun görmek için gizlice eve yaklaşmaktadır. “Yaşlı kadının elinde taşıdığı nakışlı, küçük torbada kekik suyu dolu şişe ile yağlı ekmek dürümü vardır.” Nakışlar, oyalar, pullarla süslenmek kadınların ölünceye değin vazgeçilmeziydi. Kekik suyu Civan’a iyi gelmiş, gözleri açılmıştı. Yazar imkansız sevdanın nedenini öykünün ilerleyen sayfalarında aktarır. Bulca’yı bir erkek kaçırmıştır. Kocası olan erkek ilerleyen zamanda Bulca’ya şiddet uygular. Bulca, bir Yörük ve Türkmen geleneği olan çeyiz sandığının en altına konulan sırma işlemeli mor cepkenini giyip, köyün ortasına çıkarak durumu konuşmadan açıklamış olur. Geleneğe göre Mor cepken kadının aldatıldığında ya da şiddet gördüğünde erke-

ği boşama hakkıdır. Erkek herkesçe dışlanır, ona bir daha kız verilmez.

Tomris Uyar, daha da koyulaşmış yaşlılık yalnızlığındaki sandıklarla konuşan kadınlara götürür: “Elişleri var, var olmasına, hem de ne güzel-leri, yalnız sarı lekeler kaplamış bezleri, bir bilen olsa bu lekeler nasıl çıkar. Sandık lekeleri çıkar. Şu markinin kollarındaki danteller sözgelimi, şimdi nereden bulacaksın? Elişleri bile para etmiyormuş diyorlar, uğraşacak vakit yokmuş. Sandık örtüleri de para etmiyormuş, ben yine de her gün silkeliyorum, yılmıyorum.”(10) **Bachelard** sandık örtülerini silkelemekten yılmayan kadını-insanı nasıl değerlendirir: “Evi ev olarak etkinliklerle koruyan, evin içinde en yakın geçmişi en yakın geleceğe bağlayan, onu var olmanın güvenliği içinde tutan, evde yapılan günlük işlerdir.”(11) Her silkeleme ve güneşte havalandırma ile kadın, bilincini gençleştirirken yeni bir eşya-örtü yaratır.

Mehmet Başaran, kilitli sandığa götürür, kefenliğin de saklandığı. Para arıyordur oğul: “Pencere yanındaki sandığın kilidini kırarak, içini karıştırdı. Uçları sırma işlemeli eski uçkurlar, telli yağlıklar, çevreler, dokuma gömlekler. Bir de çocukluğuna götüren bir koku. Ana ne var bu sandıkta be? Hiç be kızanım, çeyiz sandığımdı. Gelinliğimden kalma birkaç çeyiz. Bir de kefenliğim. Gene de edemez, kapağını açık gördü mü koşardı başına. Evin en önemli eşyasıydı sandık. Bir şey bulamamıştı orada da.”(12) Oyalar, danteller gibi... Banka gibi de kullanılan sandıklar anneden kızına, gelinine çeyiz gibi aktarılır. Kullanım nedeni-alanı değişen sandıklar salonların baş köşesinde bibloları, plaketleri sergiler.”

Gülten Akın, erkeklere dinginlik vermeyen sabahın yaz odalarına, kadın bıkkınlığına, dantelli perdelerle götürür. “Uzun kıştan serin bahardan sonra / kadın, dantelli perdenin yastıkların minderlerin / bitirilmiş, kapısı örtülmüş / sabahın güleç evinde / ben neredeyim? / adam bağıırıyor, hep bağıırılar / adamın buyurgan sesiyle bölünür / bölünsün. Onları usulca / topladım topluyorum / biter, ben giderim, olsun / sürdürür sözcükler / ordayım belki burdayım.”(13) Kadın ve şair olmanın kurtuluş yolu ordalığı-burdalığı soyutlayarak yaşamaktır. Sizi orda sanırlarken, elinizdeki bozuk kilide bakarken, Linus Yale’yi anıp kapıya koşanlardansınız. Sizi burada sanırlarken, ço-

cukluğunuzun lavanta bahçesindeyinizdir. Lavantayla birlikte odaların, sandıkların, çarşafaların, yastıkların, oyların, dantellerin içine mevsimlerin de tarihi girer. Ev düşçüleri için sandıklar; kokular-sessiz anılar biriktiricisidir.

Füruzan, gecenin kış odasına, pencereye, dantellere götürür: “*Genç kız fırladı, uçları el işi dantellerle biten ak perdeyi açtı. Sokağın koyu maviye dönüşen gecesini karın ağır ağır düşüşü aydınlatıyordu.*”(14)

Kevser Ruhi’nin, kadınlarının kabul günü görüntüleri: “*Örmeye çalıştıkları dantele bir tığ daha batıranlar; şu yüzüğümü ne yapsam da herkesin gözüne gözüne soksam, diyenler; böyle günlerde giyilen yüksek topuklu “ev ayakkabılarının” vurmasından canı yansa da gülümsemeye çalışırlar.*”(15)

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın, bir ziyaret günündeki şaşkınlık görüntüleri: “*Hotozlu, fistanlı, beyaz sadakor entarili yahut açık dekolteleri bileklerine kadar inen ve orada dantelâlarla, kırmalarla kumaştan ve süsten bir dalgacık gibi kabaran her yaştan yirmiye yakın kadın, bir o kadar çocuk içinde ne yapacağına şaşırılmış geçirdiği o günü hiç unutmam. Dışarıdan bitmez tükenmez gibi görünen bu evin içinde insanlar adeta üst üste yaşıyordu.*” (16)

Kabul günlerinde ya da yalnızken ev işi yapmaktan, eliş yaptırılmayan evin beslemeleri vardı. Eliş yapmak, kimi zaman uzunca, kimi zaman kısaca oturmakla yapılacak bir iştir. Toz almaya benzemez. **Tomris Uyar**’ın, Dilber adlı karakteri evin oğluy-la evlenerek beslemelikten kurtulacaktır. “*Dilber, şu anda aramızda bulunmayan Perihan Hanım gibi tığ işleyebilecek, menden erkek donu biçebilecek.*”(17)

Tomris Uyar, kadınları odalardan, evlerden çıkarıp başka evlerin pencerelerine, odalarına bakın derken, kendileriyle yüzleştirir. “*Evden çıkarız. Kadınla ben. Evlerden çıkmayı öğrendik. Yollu güneşliklerden, eski koltuk yüzlerinden nasıl kaytarılırmış. Pijamalı, burun delikleri yaralı: Çörek al nine. Çörek. Nine çörek. Hacer hanım orta yaşlı değil ki katlansın. Hacer Hanım ya çocuk ya ihtiyar. Kapısız bir evde cep radyosunun üstüne mutlaka konulacak bir işleme-li örtü.*”(18)

Tomris Uyar, gençliğin ötekiliğindeki dantellere götürür: “*Tatil günlerinde, bol etekleri, uzun çizmeleri, kırmızı yanakları, geniş şapkasıyla ayrı bir çağın kızıydı; sarı güller, dantel mendiller, işte öyle. Bu özellikleri yüzünden öbürü oldu zamanla.*”(19)

Sevda, evlilik, doğum, ayrılık, savaş... Yaşamın birçok olgusu; yazmalar, oylar, renklerle bildirilir sessizce. Ölümün de. **Cengiz Aytmatov**’un Toprak Ana’sı, oğlu Savankul’u savaşta yitirmiştir. Issız bir yolda lâleler toplayarak yürüten gelini Aliman’ı görür. “*Gelinimi bir kere daha görmüştüm böyle, onu hatırladım. O zaman başındaki yazma kırmızı, elindeki çiçekler beyazdı. Şimdi kara bir yazma vardı başında, çiçekler kırmızıydı. Yüreğim ortadan bölündü.*”(20)

Suat Derviş’in Meziyet Adlı karakteriyle bir kızın yüzü, sağlık durumu betimlenir oylarla: “*Genç ölen annesinden fena bir hastalığı miras aldığı kuruntusu hepimizde vardı. Bir fildişi işleme gibiydi, solgun ve ince bir yüzü ninelerimizin elinde işlenmiş ibrişim oylar gibi açık renkli gözleri vardı.*”(21)

Bazen de **Virginia Woolf**’un karakteri, Isabella Tyson’ın gökyüzündedir danteller. Bu öyküde dantel, halı, çanaklar, yerelden evrensele mirası da vurgular. “*Zengindi, seçkindi, çok sayıda dostu vardı, seyahatlere çıkıyordu. Türkiye’den halılar, İran’dan mavi çanaklar almıştı. Dantel gibi bulutlar yüzünü örterken, orada durmuş elinde makasıyla titreyen dalları kestiği yerden zevk bulurları uzanıyordu sağa sola.*”(22)

Bazen de bir anneannenin ölene değin kimseye dokundurmadığı, bavulları bekleyendi danteller. Çeyiz mirası. **Sevil Güney Varol**’un Dantel Öyküler kitabındaki torun Eda’nın merakı: “*Yıllar sonra öldüğünde pasta tabaklarından bibloları kadar eşya dolu, küçük bir ev bıraktı geride. Eda ve ablası bütün çocuklukları boyunca merak ettikleri bavulun bir gün anne tarafından açıldığını gördüler. İyice eskimiş bavulun içinden tanımadıkları kuzenler dâhil bütün torunlar için yapıp kolalanmış ve yıllardır saklanmış sayısız dantel işi çıktı. Anne o gün hiç ağlamadı.*” (23)

Çocukluğun bitivermesiyle başlanırdı bazen de oylara, dantellere, isteksizce. **Ayla Kutlu**’nun, Sen de Gitme Triyandafilis (24) adlı öykü kitabının

Gülperi adlı karakteri sisli dağların arasında yürümek isterken: “*Dedesi ölünce çocukluk bitiverdi. Eve kapatıldı. Eskisi gibi dolaşmasına izin verilse, böğürtlen, madımak, ebeğümece toplasa, bunları torbaya doldurup eve taşısa büyümez, karanfiller işlemeyi öğrenmezdi. Karyola etekleri, köşe yastıkları, ara dantelleri, mekik, iğne oyaları, sıçandişi, rokoko, çiniğnesi ve motifler üstüne konuşmazdı.*” İnsanın, insanlaşma sürecinde doğadan koparak yaşadığı yabancılaşma (fazlaca yabancılaştık-doğa düşmanımız sanki) kadınlara daha erken yaşatıldı. Evde otur, doğur, emzir. Sokaktan, doğadan, renklerden koparılan kadın; görmek, dokunmak, koklamak, konuşmak istediği çiçeği, böceği, ağacı, kuşu...oyaya, dantele dönüştürür. Oya ve dantellerle doğayı ev içlerine, pencerelere taşıyan kadın, erkeğe ‘bu sizin yüzünüzden’ der gibidir. Evliliklerde çıkan kavgaların çoğu kadının elişi yapmasıdır. Doğayla ilişkiyi yitirmemek, onunla baş başa kalabilmektir... oya-danteller. Aynı odadaki kocanın, kayınpederin, kayınbiraderin unutulduğu. Kadınlar doğayla konuşmayı hep sürdürdüler, sessizce, dirençle.

Gülperi daha da büyüyünce-tecavüzle çabucak büyütülünce, Enver’in ona söylediği: “*Ne? Gözün mü bozuluyor? Ulan nakış mı işliyon, kitap mı okuyon da göziin bozuluyor? Zaten kadınlıktan nasibin yok, düşe düşe buralara kadar düşmüşüz. Bir de gözlük taktın mı?”*

Kadınların ne elişi yapmasını isterler ne kitap okumasını. İki de evin dışına düşsel yolculuktur. Kadın bile olabilmemize izin verilmeyen eril sistemde, evde ya da genelevde erkeğin ne yaptığını (estetik, dudak dolgusu, burun kaldırma) bir çırpıda söyler. Gülperi: “*Üstelik kadın değil, dişi ettiler bizi.*

Dipnotlar:

- 1 - Cengiz Aytmatov, Toprak Ana, Çev:Ülkü Tamer, Varlık Yay. İst. 1980, s, 5
- 2 - Recaizade Mahmut Ekrem, Araba Sevdası, Hazırlayan: Feryal ve Muhsin Korkmaz, Çağrı Yay. İst. 2004.
- s, 139
- 3 - Ahmet Mithat Efendi, Felatun Bey ile Rakım Efendi, Maviçatı Yay. İst. 2017, s, 11
- 4 - Ahmet Mithat Efendi, A.g.e, s, 14, 15
- 5 - Sennur Sezer, A.g.e. S, 210, Pazar Yerinde Bir

öğle Üstü şiirinden

- 6 - Zerrin Taşpınar, Bir Ardıç Kuşuyum Ben, Pervaz Yay. Ankara 2001, s, 8, Kızın Elinde Oya başlıklı şiirden
- 7 - Tomris Uyar, İpek ve Bakır, s, 59, Düğün başlıklı öyküden
- 8 - Sennur Sezer, Direnç-Bütün Şiirleri, Manos Yay. İst. 2017, s, 241, Yanlış Kadınlar Ezgisi başlıklı şiirden
- 9 - Osman Şahin, Mor Cepken, Can Yay. İst. 2021, s, 8, Mor Cepken başlıklı öyküden
- 10-Tomris Uyar, İpek ve Bakır, Can Yay. İst. 2024, s, 26, 27, Kuytudan başlıklı öyküden
- 11- Gaston Bachelard, Mekânın Poetikası, Çeviri: Aykut Derman, Kesit Yay. İst. 1996, S, 89
- 12- Mehmet Başaran, Aç Harmanı, Varlık Yay. İst. 1973, s, 24
- 13- Gülten Akın, Deli kızın Türküsü, Hazırlayan: Raşit Çavaş, YKY. İst. 2012, s, 94, Yaz Odası başlıklı şiirden
- 14- Füzûzan, Gecenin Öteki Yüzü, Adam Yay. İst. 1982, s, 166, Gecenin Öteki Yüzü başlıklı öyküden
- 15- Kevser Ruhi, Saçları Deli Çoruh, Flu Kitap, İst. 2024, s, 99, Bir Kabul Günü Fotoğrafi başlıklı öyküden
- 16- Ahmet Hamdi Tanpınar, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Dergâh Yay. İst. 2007, s, 37
- 17- Tomris Uyar, Gecegezen Kızlar, Ada Yay. İst. 1983, s, 73, Sonsuza Dönüş başlıklı öyküden
- 18- Tomris Uyar, İpek ve Bakır, s, 55, Bir Günü Sonunda Arzu başlıklı öyküden
- 19- Tomris Uyar, İpek ve Bakır, s, 36, Konuk başlıklı öyküden
- 20- Cengiz Aytmatov, A.g.e, s, 82
- 21- Suat Derviş, Daktilo Nebahat, İthaki Yay. İst. 2002, s, 112, Fedakârlık başlıklı öyküden
- 22- Virginia Woolf, Bütün Öyküleri, Timaş Yay. İst. 2010, s, 295, Aynadaki Kadın: Bir Yansıma başlıklı öyküden
- 23- Sevil Günay Varol, Dantel Öyküleri, Mythos Yay. İst. 2022, Dantel başlıklı öyküden, <https://sadikaslanlankara.com> Öykü Kürsüsü
- 24- Ayla Kutlu, Sen de Gitme Triyandafilis, Bilgi Yay. Anakara, 1994, s, 149-158, Gülperi başlıklı öyküden

Küçükken korkak bir çocuktum. Evde diğer odadan biri geldiğinde bile korktuğumu anımsıyorum. Her ne kadar aklım korkmam için bir neden olmadığı uyarısında bulunsa da ürperir, korktuğumu dile getirirdim. Annem bu duruma çok üzülür etkilenmemem için elinden geleni yapardı.

Karşı komşumuz olan Darendeli Hatice Nine, inançlı bir hanımdı. Biz ona Şişman Teyze derdik. Bir gün annem bana, “Hatice Nine’ne git seni okuyacak,” dedi. Ne için okuyacağını bilmeden, uslu kız olarak gittim ve beni okuması için önüne oturdum. O, gelini Halime Ablaya bir tas su getirmesini söyledi. Bakır tasta gelen suyu eline alan nine, suya okudu, arada bir bana ve suya üfledi. Sonra bu tastaki suya tükürdü ve bana o suyu içmemi söyledi. Evde anne babamın ve kardeşlerimin bardağından bile su içmeyen ben, ne yapacağımı şaşırdım, ağzımı tasa dokundurup çok az bir yudum aldım, gerisini bıraktım. Doğru eve geldim ve anneme beni neden gönderdiği için sitem ederek ağlamaya başladım. O da, bu duruma çok üzüldüğünü ve onun tükürdüğü suyu bana içirmeyi önereceğinin, hiç aklına gelmediğini söyledi. Sonraki günlerde, korkumun geçmesi için Hatice Nine’ye gönderildiğimi anladım. Tükürülen sudan bir yudum içmem ve bu olayı öğrenerek anımsamamla kaldım. Büyüdükçe korkum da zaten geçmişti.

*

İlkokuldan sonra Urfa Kız İlköğretmen Okulu’nda yatılı olarak okumaya başlamıştım. 1960’lı yıllarda havalar ısınınca orada çeşmelerden su akmazdı. Henüz Güneydoğu Anadolu Projesi’nin (GAP) adı bile ortada yoktu. Urfa’nın kuru sıcaklığında susuzluk çekerdik. Bu sorunu çözmek için, okul yönetimi garnizon ile anlaşıp askeri tankerlerle okula su getirir, kalın bez hortumla okulun bahçesindeki büyük kazanlara boşalttırırdı. Kazanların içine de 20 kadar çömçe¹ konurdu. Ağzı açık su kazanına çevrenin tozu, ağaçların yaprağı girerdi. Susayan biz öğrenciler, çömçelerle suyu içince, onları yeniden kazanın kenarına bırakmak zorundaydık. Birbirimizin ağzının değdiği, çömçede su artığımızın bulunduğu çömçelerle su içmekten başka seçeneğimiz yoktu. Hayatta kalmak

¹ Büyük kepçe.

için, o çömçeden su içmek zorundaydım. Şimdiki gibi su satılmıyordu. Hoş, satılsa da hiçbirimizde onu alacak bütçe yoktu.

*

1980’li yılların sonunda bir yaz, ailece Muğla’nın Marmaris ilçesine bağlı Bozburun’da ilkokul müdürü olan abimin yanına gitmiştik. Aile buluşması ile yeğenlerim, çocuklarım, bizler hoş vakit geçiriyorduk. Deniz, tekne gezintisi, kumsal, doğa her şey çok güzeldi.

Bir gün karşiki tepeye doğru gidip oraları görmeyi planlamıştık. Abim, o çevrede daha önce gittiği Koca Bahçe’den söz etmiş, bu tepayı aşınca oradaki kır kahvesinde bir şeyler yiyebileceğimizi ve denize girebileceğimizi söylemişti.

Kahvaltıdan sonra mayolarımızı yanımıza almış, kumanyalarımızı hazırlamış, yanımıza taşıyabileceğimiz miktar su da alarak yürüyüşe başlamıştık. Uzun bir süre gitmiş, tepayı aşmış, ancak Koca Bahçe’yi bulamamıştık. Kumanyalarımız ve suyumuz bitmişti. Denize ulaşmıştık ama susuzluktan çok etkilendiğimiz için, ona ancak karşıdan bakmıştık. O sırada kıyıya, turistlerin bulunduğu bir tekne yavaşmaktaydı. Onlara, kendilerinden su satın almak istediğimizi söylemiştik. Beş litrelik bir bidon suyu bize hediye etmişlerdi. Dokuz kişiye pay edilen su çabucak bitiverdi. Kendilerine teşekkür ederek kaybolduğumuz yoldan Ağustos sıcaklığında Bozburun’a dönmek üzere yola koyulmuştuk. Bir süre sonra susuzluğumuz dayanılmaz noktaya geldi. Bir ev bulsak, koşarak kapısını çalacaktık. Çevrede hiçbir hayat belirtisi görülüyordu. Bu arada delikanlı olan yeğenlerim ve oğlum öncü kuvvet olarak daha geniş bir alanı kontrol ediyor bir kuyu bulmaya çalışıyordu. Derken sevindirici haber gelmiş, aranan kuyu bulunmuştu. Biz büyüklere bir ağacın altında beklememiz önerildi. Biraz sonra kuyuya sarkıtacak başka bir şey bulamayan çocuklar, her yanında başka bir renk boya lekesi olan, paslanmaya yüz tutmuş, yağlıboya kutusundaki suyu getirdiğinde kana kana içmiştik. Susuzluktan kavrulmamak için, başka seçeneğimiz yoktu. Dönüş yolunda da Koca Bahçe’yi bulamamıştık. Yorgunluktan ve en çok da

susuzluktan perişan halde Bozburun'a dönmüştük. Dolaptan çıkardığımız buz gibi soğuk suya kavuşmanın ve onu kana kana içmenin keyfini anlatamam...

Ertesi gün çocuklar, kuyunun yakınında bizi ağacın altında dinlendirirken, çok berbat görünümlü boya kutusunu biraz adam etmek, kötü halini bize göstermemek için nasıl çabaladıklarını anlatmışlardı.

*

Canlıların yaşaması için vazgeçilmez kimyasal bileşik olan suya ilişkin üç farklı anımı paylaşmak istedim.

Birincisinde kör inancın etkisine, inanmasam da yaşımın küçük olması nedeniyle karşı koyamayışım; ikincisinde olanaksızlıklar yüzünden kötünün iyisi bir çözüm yolunun bulunuşu; üçüncüsünde olanaklarımız da varken, yolumuzu kaybetmenin sonucunda, içinden su içmek şöyle dursun, elimize almaktan kaçınacağımız lekeli ve paslı bir boya kutusunun imdadımıza yetişmesi...

*

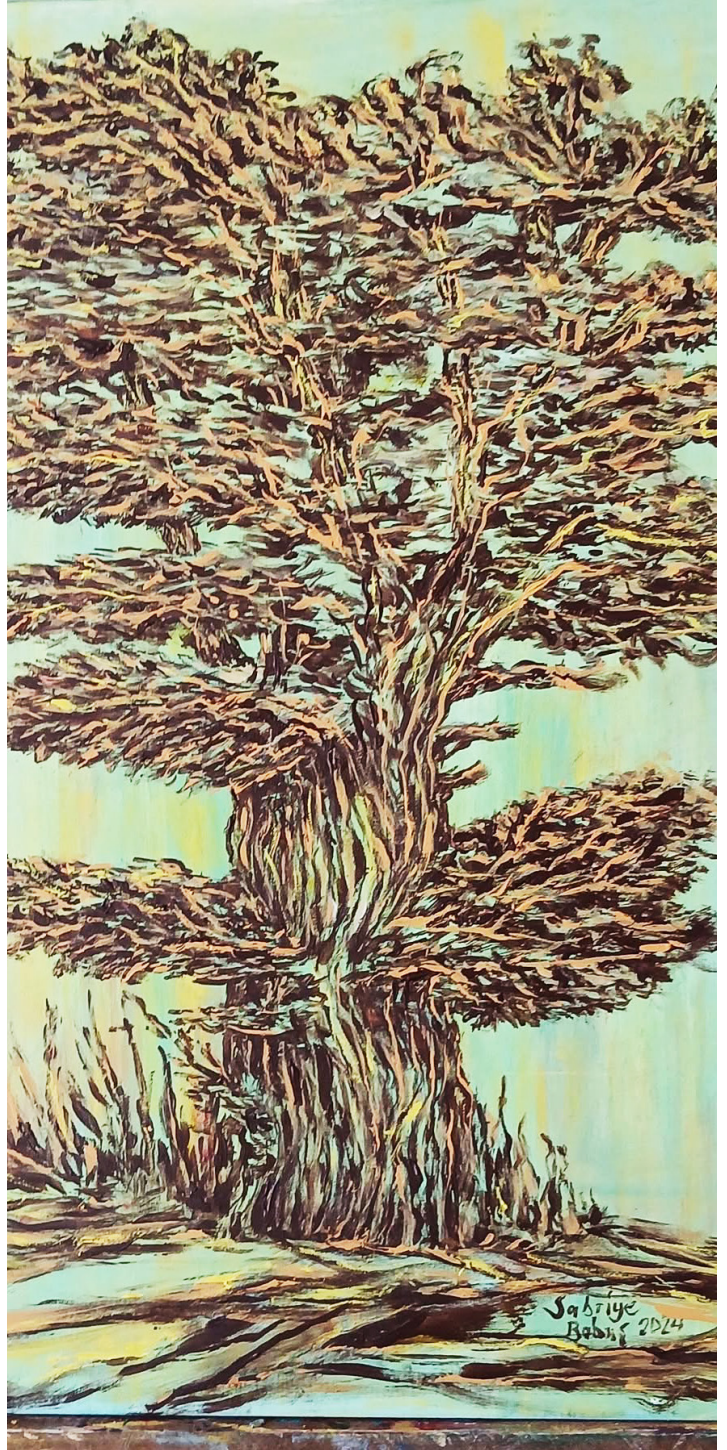
Yaşam kaynağımız olan suyun önemi ve değeri saymakla bitmez. İlk uygarlıkların, su kaynakları çevresinde kurulduğunu biliyoruz. Şöyle bir araştırınca pek çok kültürün mitolojisinde yaşamın sudan doğduğunu, bu nedenle suyun, insanların kutsalı olduğu görürüz. Şairlerin şiirlerinin teması olarak karşımıza çıkan su, kimi şiirde sevgili, kiminde kardeş olur, kiminde ülke, medeniyet, giysi, ölüm, bir ressamın tablosu...

Keşke Marmaris Bozburun'daki susuzluğumuzda Faruk Nafiz Çamlıbel'in dizelerindeki Çoban Çeşmesi'ne rastlasaydık da kana kana su içebilseydik...

...

*"O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi,
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi."*

Faruk Nafiz Çamlıbel

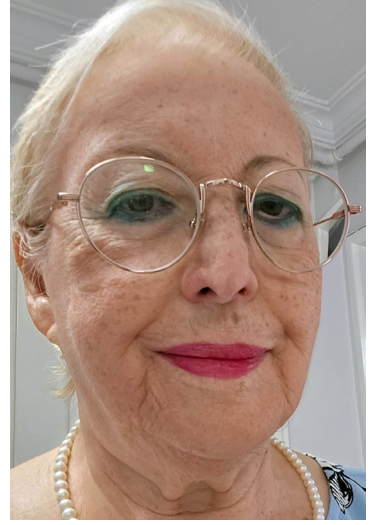

'Ardıç'-Desen: Sabriye BABUŞ

SEKSEN YAŞINA ADIM ATARKEN

Gülseren Ünsün ENGİN

Gülseren Ünsün ENGİN

Bu yıl 04.05.2025 de seksen yaşına adım atıyorum. Bu seksene giriş bende yaklaşık bir yıldır telaşa yol açtı. Bu insan ömründe önemli bir dönemeç... Birden önünde sayılı bir zaman kaldığını fark ediyorsun. Elbette ölüm her yaşta gelir; ama bu yaşa herkes gelemiyor. Bir bakıma şanslı azınlıktayım; ama bu heyecan ve talaş niye?

Aslında ölümden korkmuyorum. Yaşadığım yıllar boyunca gerek hastalıklar, ameliyatlar ve kazalarla pek çok kez ölümle burun buruna gelince alışıyor insan. Ayrıca her insanın zamanı gelince öleceği gerçeğini de biliyorum. Mesleğim gereği pek çok kez otopsi yaptım. Pek çok ölüm raporu verdim. Ölüm, hayatın doğal bir süreci.

Öte yandan buradaki kritik sözcük ZAMAN. İnsan yaşadığı sürece hiç ölmeyecekmiş gibi davranıyor. En kolay harcadığımız şey ise zaman... Oturup saatlerce telefona bakıp, sosyal medyada veya bilgisayar oyunları ile zaman geçiriyoruz. Ayrıca televizyonda boş programlar seyredirken, insanlarla gereksiz ve boş konuşmalarla, tartışmalarla vakit geçirirken bunun nasıl büyük savurganlık olduğunu fark etmiyoruz. Bu savurganlığı ben de yaptım / yapıyorum biliyorum. Genellikle "Zaman Geçirmek" için diye bir kavram var dilimizde ya da "Zamanı Öldürmek"... Aslına harcadığımız kendi ömrümüz... Bize ayrılan süreyi bilmiyor ama sonsuzmuş gibi harcıyoruz.

Oysa hepimizin sınırlı zamanımız var. O süreyi en iyi şekilde geçirmemiz gerek. Burada sözünü ettiğim şey "Ye, iç, eğlen, sırt üstü yat" demek değil. Biz insanlar sadece bunun için ya da soyumuzu çoğaltmak için gelmedik dünyaya... Sizce ne için geldik, niye yaşıyoruz? Ot gibi yaşayıp ölmek için mi? Hayatınızın amacını düşündünüz mü? Neden bu dünyadasınız. Varoluşunuzun anlamı ne?

İnsanlık ilk çağlardan beri sürekli bir gelişim gösteriyor. Bizi bu günlere kimler getirdi? Onca bilimsel, teknolojik gelişmeleri kimler yaptı? Sanatta

ilerleyip müzikte, edebiyatta, resimde heykelde, tiyatro ve sinemadaki şaheserleri kimler yarattı? Günlük koşuşturmalar, kişisel uğraşlar sarmalında tutsak, yaşamı sadece eğlenmek sanan, hayatı vakit öldürmek sanan insanlar mı? Hayır; yaşamın bir anlamı olması gerektiğine inanan, dünyaya ve insanlara karşı görevleri olduğuna düşünen sorumluluk sahibi bireyler...

Bende de bu bilinç, farklı bir aydınlatmaya neden oldu. Hayatımı boşuna yaşamadım. Mesleğim gereği insanlara yardım ettim, hayatlar kurtardım. Öte yandan yazılarım ve kitaplarım aracılığı ile bir yandan edebiyat dünyasına katkı sunarken bir yandan da insanları sevgi ve barışa çağıran kitaplar yazdım. Şu anda yirmi üç kitabım var. İki kitap da yolda...

Arşivimi karıştırdığımda bütün ömrümün yazmakla geçtiğini gördüm. Sağlık kitapları ve yazıları dışında günceler, edebiyat üzerine yazılar, öyküler ve şiirler, tiyatro oyunları, senaryolar gazete yazıları, kitap tanıtımları... Herbiri araştırmaya dayalı 300-400 sayfalık romanları saymıyorum. Aslında o kitaplar en az beşyıl da yazıldı... Buna karşın hâlâ kitaplaşması gereken dosyalarım var. Ayrıca tamamlanmamış, üzerinde çalışmayı gerektiren romanlar, çeşitli dosyalar... Şimdi kalan zamanımı bu dileğimi gerçekleştirmek için çabalıyorum. Artık boşa harcayacak zamanım yok.

Söylemek istediğim şu: zaman en değerlimiz. Onu boşa harcamayalım.

16.04.2025 İzmir

CUMHURİYETİMİZİN 102. YILINDA ANILARIMIZ¹

Emine Şimşek EMİRAL

Bizler Cumhuriyet çocuklarıyız. Laik, demokratik, eşitlikçi Cumhuriyet'in bize sağladığı olanaklarla büyüdük, okuduk, meslek sahibi, edebiyatçılar olduk. O Cumhuriyet büyük özveri ve emeklerle kurulmuştu. O yokluk, yoksulluk içinde bile ülkemizde fabrikalar, limanlar, tersaneler, tüm köylere yayılan okullar ve sağlık hizmetlerine tanık olduk. Sevgili Gülseren Engin EKYAZ'a (Egeli Kadın Yazarlar Platformu) bu projeyi önerdiğinde çok mutlu oldum. Projenin gerçekleştirilmesi sırasında sonuna dek yanında durdum. "Cumhuriyet'in 102. Yılında Anılarımız" kitabını büyük bir heyecan ve merakla okudum. Cumhuriyet'in ışığında yetişen çok değerli yazarlarımız kitabımızda yer aldılar. Ayla Kutlu, Öner Yağcı, Feyza Hepçilingirler, Gülseren Ünsün Engin, Hidayet Sayın, Rachel Rakella Asal, Bilsen Başaran, Lutfiye Aydın, Zübeyde Seven Turan, Mahfi Eğilmez, Fatma Bölek Gürel, Ersin Köseoglu, Bedriye Korkankorkmaz, Bahri Karaduman, Ahmet özer, Y. Bekir Yurdakul, Emine Şimşek Emiral, Harika Külçür, Ayşe Ertübey, Emine Cin, Emine Azboz, Çiğdem Ülker, Mine Ömer...

Şunu unutmamalıyız ki Cumhuriyet'in katkılarına, her birimiz kendi yaşadığımız dünyadan, bulunduğumuz yerden bakıyoruz. Doğup büyüdüğümüz köyden, kentten, eğitilmiş veya eğitimsiz, varlıklı veya yoksul ailelerimizin bulunduğu yerden. İçine doğduğumuz ortamdır bizi farklı bir insan olarak şekillendiren. Ben bir köyde doğdum, iki derslikli bir köy okulunu bitirip devlet parasız yatılı olarak İstanbul'da orta- lise okudum. İzmir'de üniversite eğitimi alıp Ziraat Yüksek Mühendisi oldum. Mesleğimi de yazarlığımı da Cumhuriyet'imize borçluyum.

Cumhuriyet bir kadın devrimidir. Atatürk ve yoldaşlarının çağdaş bir toplum utkusuyla açtıkları aydınlık yolda oluştu kimliğim. Anadolu'nun bir köyünde tarlada çalışan bir kız çocuğunun mühendis olma hayalini gerçeğe dönüştürdü Cumhuriyet. Bir kız çocuğunun üç yüz tonluk uçağı uçurabileceği koşulları sağlayan, doğudan batıya herkesin eşit haklara

sahip olduğu bir Türkiye'yi temsil ediyor benim için Cumhuriyet. Eşitlik, adalet, laiklik, bilime saygının yanında nice vazgeçilmez değerler üstüne kuruldu Cumhuriyet'imiz.

102 yıllık Cumhuriyet'imizin kazanımlarının korunmasının, Atatürk'ün çizdiği yolun izlenmesinin ne denli önemli olduğunu kendi deneyimleriyle kanıtlıyorlar. Kurulduğu 1923'ten bu yana yakalanan çağdaşlaşma ve gelişme ivmesinin yıllar içinde siyasi odaklar tarafından nasıl yok edildiğini, içine düşürüldüğümüz girdaptan bugün nasıl çıkacağımızın da ışığını görüyoruz orada. Gelin kitabın sayfalarına bir göz atalım.

"Sevgili Kalemim, beni aydınlığa kavuşturan Cumhuriyet'in ışığıdır unutma. Laik demokratik çağdaş hukuk devleti kadın-erkek eşitliği getirmeseydi, dünyada olup biten ışığa dair ne varsa kör kalacaktım, tıpkı anneannem ve annem gibi." (s.100) Düşünsenize Cumhuriyet'in kazanımları olmasa bir kız çocuğu, erkek arkadaşıyla el ele, kol kola dans edebilir miydi hiç?" (s.109) Cumhuriyet, Anadolu'da yaşayan tüm insanlara zengin yoksul kadın erkek ayrımı gözetmeden fırsat eşitliği vermişti. Öyle ki Mardin'in ücra bir köşesinden Nobel Ödüllü bilim insanı, yurdun dört bir yanına yayılmış köylerde, kasabalarda bir çiçek gibi parlayan Köy Enstitülerinden köylünün her ihtiyacına yanıt veren yapı ustasından marangozuna, sağlık memurundan terzisine, her türlü sanat ve zanaattan anlayan öğretmenler, doktorlar, bilim insanları, yazarlar yetişirdi.

"Cumhuriyetin 102. Yılında Anılarımız", okul yıllarımda; beni coşturan, üretime, yaratıcılığa, daha iyiye ve güzele ulaşmayı özendiren etkinliklerden 23 Nisan Çocuk Bayramı, Cumhuriyet Bayramı gibi milli bayramlarımızı nasıl içtenlikle kutladığımızı, Yerli Malı kullanmanın önemini, okul bahçesine diktiğimiz ağaçları, her yıl en az iki kez düzenlenen çevre gezilerini, yaptığımız piknikleri, o yaşlarda

sosyalleşmenin önemini, bilginin ışığıyla yüreğimin kanatlanmasını, ülkemizin geleceğine dair kapıldığım coşkuyu anımsattı. “Cumhuriyetin 102. Yılında Anılarımız” farkındalığımı arttırdı, pek çok dalda hem aydınlandım hem de hüzünlendim. Belki o yıllarda pek çok şeyin eksikliğini duyuyorduk ama bu geçiciydi. Atamızın işaret ettiği hedeflere en kısa zamanda ulaşacaktı ülkemiz. Cumhuriyet Rüzgârı yüreğimizde esiyordu. Öğretmenlerimiz bilgi ve duruşlarıyla bize umut aşıyorlardı.

Sizlere de o günleri yeniden yaşatacak olan kitabımızı okumayı önerirken; projemizin gerçekleşmesinde emeği geçen yazar arkadaşım Dr. Gülseren Ünsün Engin başta olmak üzere, değerli yazıları ile kitabımızı varsıllaştıran tüm yazarlarımıza sonsuz teşekkürler. “Cumhuriyetin 102. Yılında Anılarımız” geleceğimizi aydınlatacak güzel ve önemli bir eser. Okumanızı ve yakınlarınızla paylaşmanızı öneriyorum. (26 Ağustos 2025)

¹Cumhuriyetimizin 102. Yılında Anılarımız
Derleyen: Gülseren Ünsün Engin
Türü: Anı, İzan Yayıncılık. Ankara, 1.Baskı, 2025

'Ardıç'-Desen: Sabriye BABUŞ

PATRİCK PÉREZ SÉCHERET

Türkçesi: Ali DEMİR

HİKMET'E ALTINCI MEKTUP

Mutlu olacağım bir gün
Süsenler ve laleler önünde
Masmavi olunca dünya
Tüm savaşlardan
Tüm kinlerden arınınca

Mutlu olacağım bir gün
Yeryüzündeki tüm silahlar
Tüm üniformalar
Tarihin çukuruna gömülünce

Mutlu olacağım bir gün
Korku silinince insanlarımin gözünde
Rakı içeceğiz işte o zaman
Boğaziçi'nde
Kadeh kaldıracağız insanlık barışına
Sönmüş sınırların
Tel örgülü katil duvarların ötesinde
Vuruşa vuruşa
Sevişe sevişe

10.05.2025

BİR İNSANI TANIMAK VE ESKİTMEK

Sabahattin ÖZKAN

Bir insanı tanımak, öylesine yüzüne bakıp şıp diye yargı verebileceğimiz bir durum değildir. Yani kolay sanılan becerilerden değildir. Bazen aylar, yıllar gerekebilir bir insan hakkında, şöyledir böyledir diye bilmek için. Türlü ortamlarda farklı beraberlikleriniz olmalıdır; olmuştur.

Değişik ortamlarda çeşit çeşit insanlarla defalarca bir araya gelmiş, sohbetler etmiş, pek çok konuda tartışmalara girmiş olabilirsiniz. Birilerinin, diyelim ki dostluğunuza halel gelmesin diye üzerinde durmaya değmez tatsızlıklarına dahi defalarca muhatap olmuştunuzdur. Ama o sizin has arkadaşınız olmaya devam etmiştir. Yetti artık, demek kolay olmaz da ondan!

Bir insanı tanımak gibidir bir insanı hayatınızdan çıkarmak da; ilişkinizi kestirip atmaya aklınızdan geçirmek kolay değildir; siz de aklınızdan geçirmemişsinizdir.

Öyledir; bir insana alışmak gibidir insanları hayatınızdan çıkarmak da. Zira dost sahibi olmak eşya sahibi olmaktan çok daha başka bir şeydir. Eşya eskir. Elden çıkarırsınız. Eskiyen ilişkilerden kurtulmak, bir eşyayı kaldırıp atmaya benzemez. İnsan eskimez. Onu eskitemezsiniz. Eski dost, dersiniz; eski hayatımız, eski evimiz filan dersiniz ya, o başka şey; eskilik geçmiş zamanı anlatmanın ötesine geçemez. Yığılır zamanın birimleri, üst üste biner, ama yıpratamaz insanları.

Eskimek, “işe yaramaz olmak” anlamında bir eskime değildir. Peş peşe ya da üst üste dizilen zaman birimleri yaşadıklarımızın tasnif süzgecini oluşturur yalnızca. Katlanmış çok sayıda mercek gibi, her birinin ayrı renkleri süzen karakterleri vardır biriken günlerin, ayların, yılların... Tek mercek bir şeyleri büyütebilir ya da ateş yakabilirsiniz. Güneşin ışığını toplayınca neler olmaz!.. Erken karar verenler bir şişe dibiyle yangın çıkaranlar gibidir. Oysa yıllarının birikintisini kullananlar ince eleyip sık dokuyan deneyimli “koca”lara benzerler. Tecrübe dedikleri budur

işte. Bir insanı gerçek anlamda tanımak biraz da bu zaman birikimini vakitlice fark etmiş olmamıza bağlıdır.

“Söyle arkadaşını, söyleyeyim senin kim olduğunu” iddiası boşuna ortaya atılmış kuru bir laf değildir. Çünkü arkadaşınızı siz bilmezsiniz. O, sizin, arkadaşınızdır. Siz onun kim olduğuna asla kafa yormamışsınızdır. O sizin arkadaşınızdır. Hakkında yargınız peşin ödenmiştir. Referansı dostluğunuzdur. O iyidir. İyi biridir ki sizin arkadaşınız olmuştur. Çünkü siz de iyisinizdir.

Arkadaşınız hakkında kafa yormadığınıza göre kendiniz hakkında da belli bir hükmünüz yoktur. Onun için sizi sizden değil de arkadaşınızdan tanımak ister başkaları. Sizi bir çırpıda harcamak istemezler de önce arkadaşınızı yargırlarlar belki. Kötü biriyse o, size de “kötü” diyesilerdir. Ama bu da kolay değildir. Dost bildiklerinizin pişmanlığını ve kahrını yaşayan ne çok söz duymuş, ne çok insan görmüş olduk şu kısacık tanıklığımızda. Yine de kimi insan yaşlanırken kimileri eskiyip gidiyor demek ki, bunu çocuklar bile görüyor:

Dört yaşlarındaki oğlum yan yana oturan büyük annelerine baktı baktı da dedi ki bir gün:

“Anneannem yaşlanmış, babaannem eskimiş!” İki büyük annenin arasındaki 15 yıllık yaş farkına çocuk bakışıyla.

PARÇALANMIŞ GERÇEKLİKLER EDEBİYATI – II

Faik GÜÇLÜ

Edebiyat, insan zihninin gerçekliği nasıl algıladığıyla doğrudan ilgilidir. Modern dünyada gerçeklik, artık yekpare ve değişmez bir bütün olmaktan çıkmış; farklı bakış açıları, kırılmalar ve yeniden inşalarla şekillenen çok katmanlı bir alan hâline gelmiştir. Bu yazıda, parçalanmış gerçeklik anlayışının edebiyattaki yansımalarını, farklı anlatı teknikleri üzerinden inceleyeceğiz. “Parçalanmış Gerçeklikler Edebiyatı” başlıklı ilk yazımızda, bu yaklaşımın temellerini ele almıştık. Bu yazıda ise konuyu biraz daha açacağız.

Çoklu Anlatıcılar ve Çoğul Bakış Açıları

Parçalanmış gerçeklik anlayışının edebi metinlerdeki en belirgin yansımalarından biri, çoklu anlatıcı teknikleridir. Tek bir anlatıcının sunduğu çerçeve, okura sabit ve mutlak bir dünya görüşü dayatır. Oysa modern ve postmodern edebiyat, olayları farklı gözlerden, hatta birbiriyle çelişen anlatıcıların dilinden aktarmayı tercih eder. Böylece, tek bir gerçeklik yerine, çok sayıda parçadan oluşan bir algı ortaya çıkar.

William Faulkner’ın *Ses ve Öfke* romanı, bu yaklaşımın en güçlü örneklerindendir. Aynı olay, farklı karakterlerin gözünden aktarılır; zaman algısı değişir, duygular farklılaşır, hatta bazen çelişir. Orhan Pamuk’un *Benim Adım Kırmızı* romanında ise sınırlar daha da zorlanır; cansız nesneler bile söz alır. Bir ağacın, bir renk tonunun ya da bir madalyonun bakış açısından hikâye dinlemek, gerçekliğin sabit değil, anlatıya göre değişen bir şey olduğunu hatırlatır.

Katmanlı Anlatılar ve Metinlerarası Oyunlar

Gerçekliğin parçalanması yalnızca anlatıcı değişimleriyle sınırlı değildir. Bazı yazarlar, metinlerarası ilişkiler ve katmanlı anlatı yapılarıyla bu etkiyi pekiştirir. Jorge Luis Borges’in labirenti andıran öykülerinde, okur bir hikâyenin içinde başka bir hikâyeye çekilir. Anlatılan şeyin gerçek mi yoksa başka bir

metnin gölgesi mi olduğu çoğu zaman belirsizdir.

Umberto Eco’nun *Gülün Adı* romanında ise hikâye, içinde başka metinlerin saklandığı dev bir yapıya dönüşür. Kitap içindeki kitaplar, okurun zaman ve mekân algısını kırar. Gerçeklik yalnızca anlatının içinde değil, aynı zamanda yazar ile okur arasındaki iletişimde yeniden kurulur. Böylece okur, kurgunun içinde kaybolmak ile onu yeniden inşa etmek arasında gidip gelir.

Dijital Çağda Parçalanmış Gerçeklik

Parçalanmış gerçeklik, günümüzde yalnızca edebiyatın konusu değil; hayatın bizzat kendisidir. Sosyal medya, algoritmalar ve yapay zekâ, bireyin gerçeklik algısını sürekli olarak yeniden biçimlendirir. İnternette gördüğümüz bir görüntü, duyduğumuz bir haber ya da izlediğimiz bir video, farklı kaynaklardan farklı biçimlerde önümüze çıkar. Bu sürekli kırılma hâli, edebiyatın biçim ve içerik açısından yeni yollar aramasına neden olur.

Mark Z. Danielewski’nin *House of Leaves* romanı, bunun en çarpıcı edebi yansımalarından biridir. Metnin sayfa düzeni, yazı tipi, boşluklar ve dipnotlar bile hikâyenin bir parçası hâline gelir. Okur, fiziksel olarak da metnin içinde dolaşmak zorunda kalır. Dave Eggers’in *The Circle* romanı ise dijital dünyanın yarattığı hiper-gerçekliği, gözetim kültürünü ve bu kültürün bireysel algı üzerindeki etkilerini sorgular.

Okurun Yeni Rolü

Parçalanmış gerçeklik edebiyatında okur artık pasif bir alıcı değildir. Geleneksel romanlarda yazar, hikâyeyi belirli bir çerçeve içinde sunar; okur bu çerçevenin sınırlarında dolaşır. Ancak bu yeni anlayışta, okur hikâyenin ortak yaratıcısına dönüşür. Parçaları bir araya getirir, eksikleri tamamlar, bazen

kendi zihninde bambaşka bir anlatı kurar.

İtalo Calvino'nun *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu* romanı, bu yaklaşımın güçlü örneklerinden biridir. Okur, metnin doğrudan öznesi olur. Hikâye, tamamlanması gereken bir yapboz gibi ilerler. Böylece okur ile metin arasındaki mesafe tamamen ortadan kalkar.

Son

Parçalanmış gerçeklikler edebiyatı, çağımızın ruhunu yakalayan bir anlayıştır. Hiçbir şey artık tek bir pencereden okunamaz, anlatılamaz, anlaşılabilir. Teknolojinin getirdiği hız, post-truth çağın bilgi karmaşası ve bireysel deneyimlerin çeşitliliği, edebiyatı çok katmanlı bir yapıya yönlendirir.

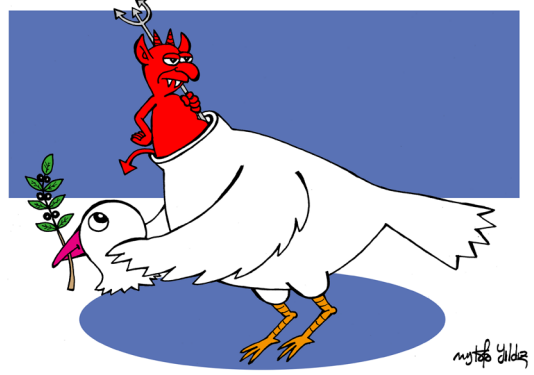
Bu tür eserler, okuru hem metnin hem de kendi gerçekliğinin farkına varmaya davet eder. Belki de edebiyatın bugün üstlendiği en önemli görev budur: Gerçeklik parçalandıkça, onu anlamlandırmanın yeni yollarını aramak ve bu arayışı canlı tutmak.

Okuma Önerileri

Ses ve Öfke – William Faulkner
Benim Adım Kırmızı – Orhan Pamuk
Ficciones – Jorge Luis Borges
Gülün Adı – Umberto Eco
House of Leaves – Mark Z. Danielewski
The Circle – Dave Eggers
Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu – Italo Calvino

Desen: Ufuk TUĞCU

Mustafa Yıldız

UZUNGÖL'ÜN KISACIK ÖYKÜSÜ

Mustafa OĞUZ

Dedim sen Leyla mısın
Çöl de kaldı Leyla dedi
Dedim kimsin sen ahu gözlü
Fadime'dür benüm adum da...

Yüz Aynası

”Yüzün çok acımasız be abla! Yüzüne ne yaptın öyle? Nasıl bir karanlıktan, uğursuzluktan, acıdan, kahırdan geçirdiler seni? Bebeklikteki temizliğini nerede çaldılar senden? Nerede kararttılar yüzünü?”

“Hikâyem yüzümdür bayım. Her şey orada... Kırış kırıştır, kara karadır benim hikâyem. Al götür, oku. Okuyabilirsen ne öyküler ne romanlar çıkar oradan. Dünyanın en uzun romanı hatta destanı benim yüzümde gizlidir bayım. Modern köleliğin öyküsü son versiyon ile orada yazılıdır. Biraz Kunta Kinte biraz Raskolnikov, biraz Jean Valjean... Ama daha çok ben varım. Ben hepsinden fazla varım.

Al yüzümü, oku. Milim milim oku, çizgi çizgi oku. İnce ince oku. Sonra başka bir şey getir geriye. Beni değiştir. Bana başka bir kader, başka bir talih, başka bir öykü getir. Bana yeni bir yüz getir. Melekisi, çocuksu... Senin bir defa bakınca yorulduğun bu yüzden ben her gün yoruldum. Bu yüzü taşımaktan, bu acıyla gün gün yaşamaktan, bu yüzdeki öyküyü çoğaltmaktan, öykülere ayrıntılar eklemekten yoruldum. Yoruldum, yeğnilt beni.

KIVILCIM

Necati ALBAYRAK

(1. Kişi)

“Bu suların karanlığı derinlerden gelir. Aydınlıktan uzaklığın, sağı solu belirsizdir. Geçtiğimiz yaz, çok da iyi yüzme bildiği hâlde, hırçın dalgalara kapılan biricik kızını kurtaramadı. Balıklardan, martılardan bahsediyorum; nafile. Hiç kimseyi dinlemiyor. Birdenbire canavarlaşan maviliğe düşman artık. Evladının boğulduğu o uğursuz güne çakılıp kaldığı için sıkça sahile iniyor. İrili ufaklı taşları avuçlayıp birbirlerine vuruyor. Denizi yakabileceğine inanıyor! Dünya umurun da değil. Kuşların çığlıklarını duyuyor musun?”

(2. Kişi)

Martıların çığlıklarını dinledi.
Yeniden deniz olmak istiyordu.

Çocukluğunu anımsatan bu isteğinden kısa bir süre sonra vazgeçti. Tam sayıyı veremiyordu haberler. Göçmenleri taşıyan tekne batmış ve hiç kimse kurtarılamamıştı.

Uykusunda denize koşan nehre bir demet karanfil bıraktı. Geç mi yatmıştı, kâbus muydu gördüğü? İslanmış çarşafını karanfil kokulu suya bastı.

Portakal ağaçlarının çiçeklerinden gelen keskin bukeye rağmen balkona dahi çıkmak istemiyordu. Denizin kokusu değişmişti.

Paslanmış makası zorlayarak iyiden iyiyeye yıpranmış deniz mavisi gömleğinden bir parça daha kesti. Martı da olamazdı. İki ucunu düğümle birleştirdiği üç parmaklık şeritten dolayı şakaklarında uyuşma hissetti. Gözleri, olan biteni görmemesi için bağlanmış bir kuş; yoktu böyle bir şey!

İlk parçayı kesip gömlekten ayırmadan önce yaka kısmından başlayarak çekistirip koparmıştı düğmeleri, gevşek bağlarla tutundukları yerlerinden; avuçladığı, kaç adet olduklarını

bilemediği bu zımbırtıları ilikleriyle buluşamayacakları uzaklıktaki dikiş kutusunun dibine bıraktı. Topraksı göğsünde değil, rengârenk iplerin -misina mı demeli- sarıldığı makaraların hemen altındaydılar artık.

Sayılarla arasına soğukluk girmişti sanki. Muhafaza ettiği pek çok şeyin sayısını bilmek istediği yıllardaki çabasının gereksizliğini düşünerek son kestiği kumaş parçasından kulaklarını da nasiplendirdi! Pencerelelerine duvarlar örülmüş, bacası otlarla tıkanmış metruk bir ev gibiydi.

Gündüzler gecelerden farksızdı.

Kaç günün gecenin böyle geçtiğini bilemedi.

(3. Kişi)

“Gözleri yıldız hırsız bir eloğlu, hatta serseri işte; tuttu, kalbimi çaldı! Doğru. Bunları konuşmamızın ne faydası olabilir ki artık?” dedi kadın, kişisel eşyalarını küçücük bavuluna tıkıştırırken.

Yıllardır dağılmalarını bekledikleri bulutlardan üzerlerine çöken gölge daha bir kalınlaşırken; adam, birdenbire kaskatı umursamazlığını takındı ve balkona çıktı. Soluk alıp vermekten yoksun heykelsi durağanlığına bürünüp gökyüzüne baktı.

Kadın, aldığı derin nefesin ardından, uçları omuzlarına değen saçlarını nemlenmiş avuç içleriyle ensesinde toplayıp kopardı gövdesini, kısa kaç bildiği gölgenin üşüten kupkuru ağırlığından. Işıltısı ve sıcaklığına kapıldığı bir yeni iklim doğru kararlılıkla yürüdü.

Kadının aldığı derin nefesle birkaç bulut yerlerinden edilmiş ve tutsaklıklarından kurtulan yıldızlar, telefonda “Saat kaç gibi yola çıktın?” diyen diğer adamın gözlerini ısıtmıştı!

TURGAY DEĞİRMENCİ

YARALARIMIZDAN BİLDİK BİRBİRİMİZİ

Sabaha dek yağan karı izledim penceremde
Geçmiş geçmişte kalmadı, gittim geleceğe de
özür dilerim incittim kalbim seni
kırdım ince yerlerinden, yama tutmaz artık

kendimizi başkalarından öğreniriz
ayna tutarız yaralarımıza
yüzleşiriz suçlarımızla ve ellerimizle

hayatta başarılı olmak
dedi ustam, pek iyi bir şey değil
birbirine benzemek

hayat kimyaysa, tuzu biberi ne demek
tutunmak için bağlanmak gerekir
kapı vuruldu, gelen sendin, yaralarımızdan
bildik birbirimizi; gelin olma töreninden

hızlı atlar ülkesinden gelen savaşçı,
totemlerini sürüyor savaş alanına
kalbini kalkan edip
bekliyor

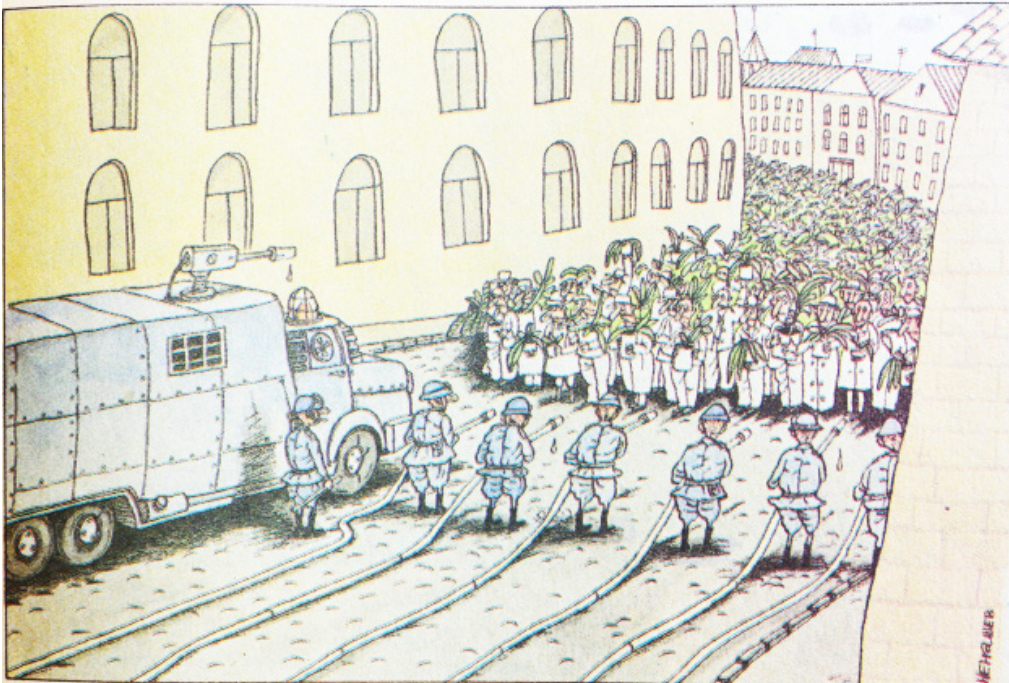

HASAN ÇELİKKOL

GÜN DOĞMADAN BIRAKTIM BOŞLUĞA ÇARESİZLİK HALİMİ

Bu dizeler yazılırken dün gece
Yıldız kümeleri dağılıyordu
Borges'in aynaları gibi çoğaldıkça çoğalıyordu
Körlük
Orman hâlâ uykudaydı, soygunlara gebe
Karanlık çarklar dönerken
Birbirine benziyordu gezegenin kabukları

Bu yüzden bıraktım boşluğa çaresizlik hâlimi
Rüyamı yakanlara gittim doğruca
Kara ormanların içine
Ne bin yaldızlı oyun ne örtülü gece
Gümüş kurşunlar gönderdim bedenlerine
Yaşamın da bir parçası değil miydi hüznün
Şimdiki zamanı soludum
Bıraktım titresin gece

İŞIĞIN İÇİNE SIZDIĞI YER BİR JAPON SANATI : KINTSUGİ

Ebru BOZCUK

“ Yara,ışığın içine sızdığı yerdir. “

Mevlana

Aldığımız her yara, her darbe bizi büyüten bir hazine değerinde esasında... Bizi biz yapan, varoluşumuzu tamamlayan en önemli şey, kırıklarımız, çatlaklarımız hatta kusurlarımızdır.Galiba bütün varoluş hikayesi kırıldığımız yerden güçlenebilmekle başlıyor.

15.yüzyıldan bu yana Japonya 'da uygulanan bir gelenek var. Hem bir sanat hem de oldukça derin bir felsefe içeriyor. 'Kintsugi' olarak anılan bu sanatta “Kin” altın, “ tsugi” 'i'se birleştirme anlamına geliyor.

Japon felsefesinin yalınlığını ortaya koyan bu gelenek,israf yerine yeniden dönüşümü ve sürdürülebilirliği vurgulaması açısından da çok özel bir sanat.

Altın ile onarma sanatı diye tarif edilebilir ancak içinde bir çok inceliği barındırıyor.

Altın tozu ile yapılan bu işlemin amacı, kırılan eşyayı onararak, geçmişin izlerini daha değerli hale getirmek

Çatlaklar, özellikle değerli bir maden olan altınla dolduruluyor ki, bundan sonra daha kıymetli olduğu vurgulanıyor. Kusurlardaki güzelliği, inceliği görmeyi hedef alıyor.

Bu felsefeye göre, bir eşya ya da bir insan, hasara uğramış veya acı çekmişse bundan bir ders alır ve artık çok daha değerli ve özel olur. Yaşadığı tecrübe onu eşsizleştirmiştir.

Kusurlarla güzelleşmek bundan daha iyi nasıl anlatılabilir ki? Yeniden doğuş gibi, iyileşmek gibi bir hal bu...

Değer verdikleri bir eşya kırıldığında,mesela kendilerine bakmayı sevdikleri bir ayna ya da anneden yadigar bir vazoyu tamir ederlerken kırılan parçanın yerini altın tozuyla dolduruyorlar.Hiç kırılmamış gibi görünmesini değil,aksine kırılıp yapıldığı yerin parlamasını istiyorlar.

Bir eşya,bir insan,bir ruh yaralandığında,-

yüklendiği hatıraların kıymetini artırdığına inanılıyor. Bir defa kırılan artık kırılmıştır fakat kendine ve hayata tutunmak için mücadele ettiği kadar da güçlüdür...

Düştüğümüz yerde parçalanmış bir vaziyette mi kalacağız yoksa parçalarımızı birleştirip yeniden tam olmak hatta başka türlü bir tam olmak için çabalayacak mıyız?İşte bütün mesele bu...

Kusursuzluğun yükselen bir değer olarak dayatıldığı günümüz dünyasında, kusurların incelikle, altın tozuyla öne çıkarıldığı bir geleneğin var olduğunu bilmek ne umutlu bir hal.

Aslında aynı felsefeyi bundan çok önceleri, 13.yüzyılda Mevlana ortaya koymuştur. Der ki "Yara, Işığın İçeri Sızdığı Yerdir.karanlık Senin Aydınlatıcı Mumundur".

Seni acıtan, üzen her şey aynı zamanda seni kutsar, büyütür, güzelleştirir... Yaralandığınız yer, aslında iyileştiginiz yerdir der.

Kimbilir belki de artık kusurlarımızı, çatlaklarımızı, yaralarımızı sevmeye zamanıdır. Bu muhteşem bir varoluş yolculuğu esasında.

Çatlamadan, kırılmadan yaşamak ne kadar anlamlı olabilir ki?... Aslolan oyunun içinde olduğunu bilmek ve yaşadım diyebilmek. Bütün mesele, kendimizi yaralarımızla sarıp sarmalayabilmek.

Geçmişin izlerini daha değerli hale getirebilmek bizim elimizde. İçimizdeki zehir belki o çatlaklardan bir yol bulup akacak ve sonrasında altın tozuyla kapanıp, kırıldığımız yerden yeniden iyileşeceğiz.

Kimbilir belki bir gün, yaralarımıza sürdüğümüz o altın tozu, bizi hep birlikte, daha güçlü bir halde, bu enkazın altından çıkaracak.

Unutmadan, unutturmadan...

KIRTIL DAĞI YANDI HOYNU

Celal Necati ÜÇYILDIZ

Rüzgâr ve çingi ile başlayan ağıt. Kırtıl dağı eteği yandı. Kırtıl dağında bulunan kuleciler dumanları görünceye kadar dağın eteğini ateş sardı. Balandız Sulanbucak' ta başlayan yangın on dakikada Kırtıl Köyü'ne ulaştı. Gezmiş Mezrası, Gök Ahmet Mustafa Mezrası derken, Kırtıl Köyü yamacından köye girivermiş. Esen deli poyraz, gamaz. Ateş ile buluşunca dağlar, taşlar yanmaya başlamış. Sağa sola hoplaya, zıplaya gelmiş, orada yaşayan Kırtıl halkı araçlarına binerek orman yollarından canlarını zor kurtarmışlar. Elif Er, Fadime Üçyıldız dumandan çok etkilenmişler. Fadime Üçyıldız ilk tedavisi sonrasında taburcu olmuş. Elif Er ise hastanede tedavisi sürüyor. Hayati tehlike yok.

Remzi Çoban, Muhammet Genç ve Fadime Üçyıldız'ın ahırda, ağılda olan hayvanları yanmış. Kaçabilen hayvanlar kurtulmuş... tavuklar... dağlarda gezen geyiklerden haber yok .

Yangın alanında gezerken, yıllar önce ekip, biçilen tarlaları kaplayan taze fidanlar artık yok. Orman yolu altı yanmış. Üstü duruyor. Yangın söndürme ekipleri ile deli danalar gibi koşutan ateş arasında çok büyük bir meydan savaşı olmuş. Bir yandan yerden, havadan sular sıkılmış. Ama dağlık, oradan oraya savrulan poyraz. Hem de deli poyraz. Bir kolu İmamuşağı Köyü'ne inmiş. Tapırdamazlı Mezrası'nda bahçelere girmiş, evleri yakmış. Diğer taraftan Kırtıl Dağı'nın eteklerinde dolaşmış. Meltem esmiş, yön değiştirmiş. Kırtıl arasında gezinirken kuzey rüzgârları ile yön değiştirip Bağalanı, derken Çimento fabrikası, Işıklı, Akdere yönünde yangın ekipleri ustaca yangını denetim altına alıp, yolunu kesmişler. Savaş bitmiş ama dağlar, taşlar yanmış.

Aydın ilinden gelen yörükler 19. yy. da gelip o zaman adı Korucuk olan orman içinde akan suların başına gelip konmuşlar. Bir iki yörük, sonra burada kesim yapan Tahtacılar gelmiş. 20 hane.. bahçe kurmuşlar. Adını da 'Bahçe Obası' koymuşlar. Alanya Şıhlar Köyü'nden gelen

obanın dedesi Şıh Abidin Goca bunlara liderlik yapmış.

1946 yılında, Gökbelen de radyodan gelen araştırmacı Muzaffer Sarısözen, Gökbelen'de Felteş Ahmet Duman'dan 14 ezgi derlemiş. Söyleşi sırasında köyün adı sorulduğunda, köyün üstünde ziyaret yerleri olan Kırtıl Dede'nin adı ile 'Kırtıl' demiş.

O günden sonra derlemeciler gelmiş. Kırtıl samahı, kırtıl davulu derken mahalle adı 'Korucuk ' yerine 'Kırtıl' olarak geçmeye başlanmış. Gün olmuş 1990 lı yıllarda İmamuşağı Köyü'nden ayrılarak Kırtıl adına köy olmuş. Kurucu Muhtar Hasan Gündoğdu dağın ormanını koruma altına aldırılmış.

Orman özgürce büyümüş. Ekilmeyen tarlalar orman olmuş. Zaman zaman orman tespitler yaparak orman olarak kayıtlara girmiş.

İşte ormanı, bahçeleri ile doğa yangın ile yok olmaya yüz tutmuş. Zarar, ziyan derken geri gelir mi onu zaman gösterir. O güzelim yeşillik kapkara olmuş. Tarihi evlerin temelleri kalmış. Köyün müzesini yangın es geçmiş. Evler, bahçeler, orman yanmış, ama aralarında şanslı olanlar ayakta kalmış.

Dileğimiz orman dokusu yeninden canlanır. Evler, bahçeler yeninden canlanır. Sular havuza akmaya devam ediyor. Günü gelince bahçelere akar.

Tahtacı yerleşim yerlerinden, sanat kültür dünyasından mesajlar geliyor.

“ Ne yapabiliriz? “

Çok şey yapılabilir. Evler, yapılır. Ama orman yeniden canlanır mı bilmem. İşte Kırtıl obasına, bahçe obasına sahip çıkacak dostları, hısımları ile yeni bir cennet yaratılabilir. Dağlar taşlar yeniden yeşillenir. Kaybolan geyikler,

ÂŞIK BEÇARE¹

Dört tarafı sardı bir kara duman
Zalim ateş yürüdükçe yürüdü
Sular yetişmedi kalmadı zaman
Köyü alev alev ateş bürüdü

Yangın geldi Kırtıl'a da dayandı
Evler de tutuştu ocaklar yandı
Dumanlardan her yer ise boyandı
Köyü alev alev ateş bürüdü

Her taraf dönüştü can pazarına
Koyunlar kuzular hak nazarına
Kül etti kalmadı bir şey yarına
Köyü alev alev ateş bürüdü

Bilemedik bu kimlerin oyunu
Yakıp geçti şu bellerin boyunu
Acı sardı garip Kırtıl köyünü
Köyü alev alev ateş bürüdü

Beçareyim dost köyüne varalım
Birlik olup yaraları saralım
Gelin onlar biz el ele verelim
Köyü alev alev ateş bürüdü

¹ Âşık Beçare: Tamer AÇIKALIN

keklikler, kara tavuklar yeniden gelir. Kırtıl De-
de'nin Erzincan, İstanbul da torunları el vermeye
hazır. Dağların etekleri öksüz kalmasın diyorlar.

El verip yaralar sarılacak. Hep birlik olup,
ormanlar yeşerecek. Çanakkale'den, İzmir, Ay-
dın, Denizli, Antalya, Muğla, Adana, Mersin'den
orman konusunda uzman ekiciler, dikiciler hazır
bekliyor. Kırtıl Dağı'nda imece ruhu canlanacak.
Tek önleri açılsın. Projeler hazırlansın. Finans-
man mı bulunur. O yürekler harekete geçti mi ?
Kaynak ta bulunur. Emek te bulunur.

Kırtıl Köyü, Kırtıl Dağı için çarpan, ya-
nan yürekler harekete geçer. Burada 'Sevi Or-
manları' kurulur.

Geçmiş olsun Kırtıl, Balandız, İmamuşa-
ğı köyleri. Dağ hepinizin dağı, hepimizin ortak
dağı. Kırtıl Dedem ,sen himmet eyle. Bu insanla-
ra sabır ver. Sağlık ver.

“GÜNAYDIN ÜMİT YAŞAR”¹ “MERHABA HAŞMET AKAL”

HA-Ümit. ‘*Akıllı Maymunlar*’ı okudum. Sevdim. Vardığım sonuç; yeni Türk yırında az önem verilen taşlama ve yergi türünde bir boşluğu dolduruyorsun. Yalnız; aklımı çalan bir şey var; Bazen ayıp sözcükler kullanıyorsun.

ÜY- Resimde nü ayıp değil de şiirde neden ayıp olsun? Şiir bir kelime ve söyleyiş sanatı olduğuna göre, önemli olan hangi kelimeyi kullandığım değil, o kelimayı yerinde kullanıp kullanmadığımdır.

HA- İnsan bütün çıplaklığı ile estetik ölçüleri kurmakta en güzel bir araçtır. Aynı zamanda çıplak insan karşısında varılan formel hazlanma sonucu eğitsel bir fayda taşır. Gerçekten, resim sanatında hiciv ustaları içinde, senin şiirlerinde geçen bazı sözcüklerin de resimlerini yapanlar var. Örneğin; Breuguel. Ancak, şekilde olduğu gibi özde de kullandıkları ölçü insan sözü ve kafasını en büyük huzur içinde estetik bir huzur içinde estetik bir duyguya ulaştırma dozunu iyi ölçebilmeleridir. Sende bazı bunlar birinci planda değerlendiriliyor.

ÜY-- Öyleyse, “ayıp sözcükler” deyimini geri alıyorsun. Şiir de bir sanat türü olduğuna göre, resim ve heykelde olduğu gibi onda da ayıp olamaz.

HA- Bak bütün sanatlar kendi olanakları içinde progografik (pornografik?) oyunlar yapabilirler. Nitekim, Fransız şiirinden, İtalyan sanatından, şarkılarından birçok örnek verilebilir. Ama bunlar çoğunlukla özel toplantılarda ve bir fantezi olarak eğlence vasıtası şeklinde kullanılır. Bunları en arkaik devirlerde bir inanç vasıtası, Hristiyanlıkta Adem ile Havva öyküsü modern çağlarda çıplak resimle karıştırmamak gerekir.

ÜY-- Kaçak güreşiyorsun, minder dışına çıkıyorsun. Ben resimde nü ayıp değil de şiirde neden ayıp olsun demiştim. Şimdi de hiciv şiirini, hatta hiciv sanatını bir fantezi, bir eğlence vasıtası olarak isimlendirdin.

HA- Tamam. Yalnız kafama takılan şu noktayı da bana açıkla içim tam rahat etsin. Örneğin; “Tekerleme” şiirinde; “Lağımının kokusu boktan, sidikten,” mısrai pudra, kan tuz, balık, köpük, rakı, tütün kokularını bastırıyor. Şiir önümüzden kalkınca burnumuzda yalnız bu koku kalıyor. Bunun nedenini açıklar

mısın?

ÜY-- Söz konusu ettiğin şiirin tamamını alalım önce.

“ Kasabın kokusu: kandan kemikten
Balıkçının kokusu: tuzdan balıktan
Hamamcının kokusu: sudan köpükten
Lağımının kokusu: boktan sidikten
Senin kokun: pudra, sabun
Benim kokum: rakı, tütün
Ne ben yerineyim, ne sen yerin
Cümlemiz bir kokarız
Öldüğümüz gün.”

Bu şiirde belirtilen kokular arasında, yalnız bok ve sidik kokusu sende kalmışsa, bunun nedenini burnunda aramalısın. Bende değil.

HA- Desene bu şiir yarı belden aşağı yerden uzak, yarı belden yukarı buruna yakın

ÜY-- Hah şöyle hizaya gel de bana bu “ikinci yeni” dalgasından bir ressam olarak ne anladığımı açıkla.

HA- Bunu savunanlar, çoğunlukla sürrealizmden gelen bir anlayışı yeni gibi karşımıza çıkartmak çabasındalar bence. İkinci yeniciler bir anlamsızlık davası tutturmuş gidiyorlar. Kimi çağrışımı, kimi de etkiyi şiirin amacı olarak savunuyorlar. Çağrışım veya etki sembolizm veya sürrealizmin eskimiş iddialarına paraleldir. Bunu bir yeni gibi vermeye çalışmak bence sakat. Kaldı ki bunlar anlamsız şiir demek değildir. Anlamsız şiir letrizm hareketiyle kendini göstermiş ve kısa ömürlü olmuştur. Resimde nonfigüratifte paraleldir. İkinci yeni ise bal gibi anlamlıdır. Anlamlı sayılmak gerekir ve abstredir. Bu çelişme halledilmedikçe bu harekete ciddi bir gözle bakamayız. Benim anladığım bu. Sen bir şair olarak ne düşünüyorsun?

ÜY-- Ben sorunu kestirmeden cevaplayacağım. İkinci yeni bana daima zurna hikâyesiyle meşhur Münasebetsiz Mehmet Efendiyi hatırlatmıştır.

HA- Peki kazandırdığı hiç bir şey yok mu?

ÜY- İkinci yeni dalgası içinde iyi şairler, iyi şiirler de var şüphesiz. Örneğin: Edip Cansever, Turgut Uyar, Cemal Süreya, İlhan Berk bu ‘İkinci Yeni’ dalgası içinde, ikinci yeni dedikleri hilkat garibesıyla ilgisi olamayan iyi şiirler, iyi mısralar kazandırmışlardır şi-

irimize.

HA- Dilimizi özleştirme yolundaki çabalarını yabana mı atıyorsun?

ÜY-- İyi şiir deyince; dil de dahil şiiri iyi yapan bütün unsurları kastediyorum. Dilsiz şiir olur mu ya da dili bozuk bir şiire nasıl iyi şiir diyebiliriz? Ben dil davasında ortayı seçtim. Ne muhafazakârım, ne de aşırı derecede öz veya uydurma Türkçeciyim.

HA- Sanatçı olarak şekil gerek öz bakımında cemiyete bazen paralel bazen öncü durumundadır. Hiç değilse bugüne kadar en büyük olarak bildiğimiz sanatçılar böyle olmuştur. Sen dil sınavında, sanatının şekil şekil yönünde ve memleketine faydalı olmak işinde nasıl ve neler yapmak amacındasın?

ÜY-- Şiirlerimin önce çağımın insanı tarafından anlaşılmasını istiyorum. Çünkü bende çaresiz, kararsız yirminci yüzyıl insanlarından biriyim. Kendimi hem şair, hem insan olarak çağımdan ayrı düşünemiyorum. Şiirde belli başlı iki yönüm var: aşk ve hiciv. Hemen hemen birbirine tamamen zıt iki yön. İnsan olarak ikisinin ortasında, şair olarak ikisinin de içindeyim. Çağımın Türkiye'sinde, yani vatanımda sevilen aranan, okunan ve biraz anlaşılan bir şairim. Şiirde en büyük gayem, kendimi geçebilmektir. Yarına yalnız iyi bir aşk şairi olarak değil, iyi bir hiciv şairi olarak da kalmak istiyorum. Faydam bu davamın içindedir. Sen de resimde aynı meselelerle kaşı karşıya değil misin? Çağının insanı seni de etkilemiyor mu?

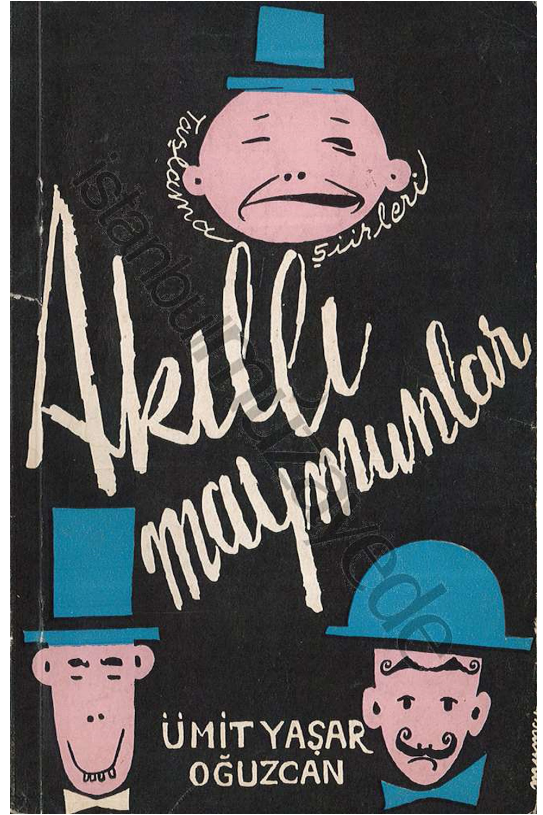
HA- Sanatçı eğer peşin hükümlerle hareket etmiyorsa istese de istemese de çağının etkisi altındadır. İddialarıyla, fikriyle bütün hudutları aşmaya bile kalksa sanatıyla içinde yettiği toplumsal çevrenin adamıdır. Yaptığı her şey- tekrar ediyorum- eğer iyi niyetli ise insanları seviyorsa, insanların iyiliği için konuşmak iticiliğini iç dünyasından alıyorsa yaptığı işlerin varacağı sonuç şekil bakımından devrinin etkisinde, öz bakımından memleketinin faydasıdır. Ben, pazarlıksız olarak duygu ve anlayışımı çevre etkilerine açmış bulunuyorum.

ÜY-- Alaşıldığına inanıyor musun?

HA- Ümid ediyorum.

ÜY-- Ya yarına kalacağım.

HA- Sanatımda bugüne ulaşmak, gelenek araştırmalarımı moda unsurlara kapılmadan adım adım kovalamamdan doğmuştur. Bugünkü durumum ancak kendimi bulmama vardı. Yine ümid ediyorum ki kendi kendimin çırağı olarak çalışmak yolu beni yarına götürecektir. Ya sen bugün anlaşıldığına inanıyor musun?

ÜY-- Sevilmek, aranmak, okunmak ayrı şey, anlaşılacak ayrı şey. Biliyordun “İki Kişiye Bir Dünya” adında uzun bir şiirim var. İkinci baskısı da bitti. Bu şiirin dilediğim gibi veya yeteri kadar anlaşıldığına kâni değilim. Çünkü bizde okur var, fakat eleştirmeci yoktur. Eleştirmecilerimiz yazardılar, fakat okur değillerdir. Bir eleştirmeci çıkıp da “İki Kişiye Bir Dünya”nın lehimde veya aleyhimde ciddi bir eleştirisini yapmamıştır, yapmak işine gelmemiştir. Bu bakımdan ve bu vesileyle bütün eleştirmeci geçinenlerimizi sanata saygı duymamakla, ilgisizlikle ve tesir altında kalmakla itham ediyorum.

HA- Hele hele yine kavga mı? Haydi hoşça kal Ümit Yaşar.

ÜY-- Güle güle Haşmet Akal

¹ Düşünde Dörütte *Elek* Aylık Dergi. Yıl:1 Sayı:4 sayfa: 10-11 Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül 1960

(Dörüt: Nurullah Ataç'ın ‘sanat’ anlamında kullandığı sözcük.)

YUSUF CAN AKDAĞ

EY ÖZGÜRLÜK

Ne sözün büyüyle tüketmek mürekkebi ne sazın coşkusuna kapılmak yerli yersiz... Artık ne toyluğa ne de beyliğe kurban edeceğim bir tek satırımı. Vaatlerin ve telkinlerin çok ötesinde bir yerdeyim bugün. Bugün, bir gecekondlu mahallesine kurdum çadırımı. Ne halının altındakilere ne putlara ne çiçeklere kayıyor gözüüm. Sınırları zorlamak, kutsallara dokunmak, çizmeyi aşmak istemiyorum artık. İstemiyorum artık evvel zaman içinde kalbur saman yalanları. Ne sınır ne kutsal ne çizme kaldı çünkü. Huzura dair türkülerini yitirdi artık dilim, bulmak gibi bir amacı da yok çoktan. Bir plaza zibidisinin kanişiymiş huzur, bense bitli bir sokak iti. Huzura dair türkülerini yitirdi artık dilim. Bitli bir sokak iti olduğumu fark ettiğimden beri ninniler gibi gösterişsiz bir türküyü okuyor anam başımı okşayarak. Ama yine de yazıksız geçiyor günlerim. Ömrümü şefkatle bağrıma basarak, geçmişin soluğunu enseme duyarak yürüyorum, şikayet etmeksizin. Hesaplaşacaklarımla hesaplaştım, ödeştim ödeşeceklerimle, alacak verecek kalmadı. O dava o divana kalmadı gayrı. Ayırksı bir ot değilim artık günümünden. Ah üstümüze yıktığımız suçlar! Ah yalancı tanıklığımız! Ah zalim mahkeme! Ben sayın savcı, ben sayın yargıç, ben sayın sanık, beni azat ediyorum artık! Sen! Ey özgürlük! Sen bir insan olsaydın eğer yirmilerinde bir delişmen olurdun mutlaka. Günde bir paket sigara içerdin, her akşam içmelere giderdin, sevdin mi rıyasız sever seviştin mi yaman sevişirdin. Gözlerin mavi olurdu, saçların kalçanı döverdi, yağmurlu havalarda şemsiye kullanmaz hasta olmaktan çekinmezdin. Korkmazdın ölmekten fakat her güzel şey gibi erken öldürdün. Milyonlar gelse de cenazene milyonlar kaldırsa da naaşını yine de isimsiz bir mezarlığa gömülürdün. Sen! Ey özgürlük! Yaman kesildiğin her gece gebe bırak bir kadını. Çünkü senin çocukların kuracak yeryüzündeki krallığını.

ERKAN ÖZAYDIN

KENDİNDE YAKIN

aynaya bakıp gülümsedi
yalnızlık dışında kimse kalmamıştı yıllardır
kendinde bütün gidenleri görünce
mutsuzluğu uçtu gitti
aynaya yaklaştı “seni kim getirdi?” diye
sordu
yaklaşıp öptü kendini
...annesini, anneannesini
“ne güzel bakmışlar sana” dedi gülümseyerek

gece yine ağlamaları geri geldi
yatağında sabahı iple çekti penceresinden
aydınlanıyordu kuş sesleri ağaçlarda
aynanın karşısına götürdüler
yine gülümsedi kendine...

4. İLYAS HALİL ÖYKÜ ÖDÜLÜ-2025

İLYAS HALİL ÖYKÜ ÖDÜLÜ'nün amacı, şair ve yazar İlyas Halil'in kişiliğini tanıtmak, Mersin'e olan tutkusunu gelecek kuşaklara aktarmak ve edebiyatımıza yeni yapıtlar kazandırmaktır.

KATILIM KOŞULLARI

- 1-İlyas Halil Öykü Ödülü'ne 18 yaşını doldurmuş olan herkes, yetişkinlere yönelik **(Bir) 1** öyküyle katılabilir. Yarışmayı düzenleyenler ve birinci derece yakınları yarışmaya katılamazlar.
- 2-Yarışmaya katılan öykünün dili **Türkçe** olmalıdır.
- 3-Öykü; **12 punto Times New Roman yazı karakteriyle, 1,5 satır aralığıyla yazılmalı 5 (Beş sayfa) A4'den kısa-10 (On sayfa) A4'ten uzun olamamalıdır.**
- 4-Öykü sayfalarının üst sağ köşesinde **sadece rumuz** yazılacaktır. Öykü, **pdf** olarak **erkanozaydin48@gmail.com** adresine gönderilmelidir.
- 5-Yazarın özgeçmişi, kimlik bilgileri, profil fotoğrafı, posta adresi, e-posta adresi, cep telefonu ve öykünün adını içeren word dökümanı aynı adrese gönderilmelidir.
- 6-Ödüle değer bulunan öykünün yayın hakkı iki yıl süreyle Mersin Sanat Edebiyat dergisine ait olacaktır.
- 7-Gönderilecek öykü daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış olmalı, başka yarışmalarda ödül almamış olmalıdır.
- 8-Katılım koşullarını yerine getirmeyen öyküler geri bildirilmez.
- 9-Gönderilen öykünün içeriğiyle ilgili hukuksal, bilimsel ve yazınsal sorumluluk yazarına aittir.
- 10-Öykülerin değerlendirilmesinde; Türkçeyi kullanma gücü, kurgu becerisi, yaratıcılık, özgünlük, anlatımda akıcılık, noktalama ve yazım kurallarına uygunluk gibi özellikler aranacaktır. Çok sayıda noktalama ve yazım yanlışları içeren öyküler değerlendirme dışı bırakılır.
- 11-İlyas Halil Öykü Ödülü'ne gönderilen öyküler özgün (yazarına ait) olmalı, başka bir yapıttan alıntı içermemelidir. Ödül alan öykünün belirlenmesinden sonra böyle bir olgu ortaya çıkarsa yazarı aldığı ödülü iade edecek, ortaya çıkacak zararı tazmin edecek, hukuksal gelişmelerin tarafı olacaktır.

DEĞERLENDİRME

1-SEÇİCİ KURUL: Nursel DURUEL, Ali F. BİLİR, Orhan ÖZDEMİR, Ferhat İŞLEK ve Sabahattin ÖZKAN'dan oluşmaktadır.

2-YARIŞMA TAKVİMİ

SON BAŞVURU: **15 EKİM 2025.** Öykü, dergimize ulaştığında yazara bildirilecektir. (Öykünüzün ulaşp ulaşmadığını kontrol ediniz.) Son başvuru tarihinden sonra gelen öyküler değerlendirmeye alınmaz.

SONUCUN DUYURULMASI: Sonuç, seçici kurulun, değerlendirmesini tamamlamasının ardından **www.mersinsanatedebiyat.com** adresinden ve basın aracılığıyla duyurulacaktır.

ÖDÜL: **Birinciye 25.000 TL** ödülü, İlyas Halil'in ailesi tarafından tören sırasında verilecektir. Tören yeri ve tarihi ileride duyurulacaktır.

Yazarlar, İlyas Halil Öykü Ödülü'ne katılmakla yukarıda belirtilen koşulları bütünüyle kabul etmiş sayılırlar.

İLETİŞİM: Erkan Özaydın-05367715159 erkanozaydin48@gmail.com

Cumhuriyet'in 102. Yılında Anılarımız

Derleyen: Gülseren Ünsün Engin

